

BACHELORPROEF

Ervaringen met blindengeleidehonden in beeld, met de focus op het welbevinden van personen met een visuele beperking.

Hoe ervaren mensen met een visuele beperking de komst van een blindengeleidehond op vlak van welbevinden?

Bachelor	Toegepaste psychologie
----------	------------------------

Academiejaar	2018-2019
--------------	-----------

Student	Elise Casselman
---------	-----------------

BP-begeleider	Petra De Vlieger
---------------	------------------

Valorisatiepeter/meter	Sarah Velghe
------------------------	--------------

BACHELORPROEF

Ervaringen met blindengeleidehonden in beeld, met de focus op het welbevinden van personen met een visuele beperking.

Hoe ervaren mensen met een visuele beperking de komst van een blindengeleidehond op vlak van welbevinden?

Bachelor	Toegepaste psychologie
----------	------------------------

Academiejaar	2018-2019
--------------	-----------

Student	Elise Casselman
---------	-----------------

BP-begeleider	Petra De Vlieger
---------------	------------------

Valorisatiepeter/meter	Sarah Velghe
------------------------	--------------

Dankwoord

Het maken van deze bachelorproef was enkel mogelijk dankzij de steun, motiverende woorden, tips en medewerking van verschillende mensen uit mijn omgeving. Graag wil ik hier even de tijd nemen mijn oprechte dank te uiten naar volgende personen.

De ervaringsdeskundigen voor hun enthousiaste medewerking en hun waardevolle inbreng. Echter wegens de vertrouwelijkheid van dit onderzoek kunnen deze mensen niet bij naam genoemd worden.

Mijn bachelorproefcoördinator mevr. Annemie Schepens en bachelorproefbegeleidster mevr. Petra De Vlieger. Zij stonden steeds klaar om feedback en tips te geven. Hun kritische blik, opmerkingen en bedenkingen vormden een absolute meerwaarde voor dit onderzoek.

Vrienden der Blinden en specifiek mijn valorisatiemeter Sarah Velghe voor haar feedback en tips vanuit haar eigen ervaring en expertise, voor haar enthousiaste houding en voor haar hulp tijdens de zoektocht naar onderzoekseenheden*.

Mijn ouders, zus Manon Casselman en andere familieleden. Zij waren mijn steun en toeverlaat, en stonden steeds klaar met waardevolle adviezen.

Mijn nicht Lore Casselman. Ook zij heeft een visuele beperking en kon daardoor zeer waardevolle inzichten geven die ikzelf soms over het hoofd zag. Daarnaast ben ik haar zeer dankbaar voor het nalezen van mijn paper op typ- en zinsbouwfouten.

Ten slotte wil ik u, beste lezer, bedanken voor uw interesse en tijd. Ik wens u een interessante leeservaring toe.

Elise Casselman

Verklarende woordenlijst

Deze woordenlijst is alfabetisch gerangschikt en richt zich op vaktermen of woorden die vaak gebruikt worden in deze bachelorproef. (Woorden die in deze lijst aan bod komen, worden doorheen de paper aangeduid met een asterisk (*)).

Bias: systematische fouten (Swaen, 2014), beïnvloeding door de onderzoeker zelf (De onderzoeks, z.j.).

Generaliseerbaarheid: de conclusies die uit het onderzoek naar voor komen gelden niet alleen voor de onderzoekseenheden*, maar voor een grotere groep of situatie (Swaen, 2014).

Onderzoekseenheid: object bij wie, waarbij of waarover gegevens worden verzameld (Ensie, 2017).

Populatie: de totale groep waarover men iets wil zeggen met het onderzoek (Baarda, 2014).

Representativiteit: de mate waarin de respons (in sommige gevallen de steekproef*) overeenkomt met de populatie*. In veel onderzoeken is het niet mogelijk om de hele populatie* te laten deelnemen. Er wordt dan een deel van de totale groep geselecteerd. Wanneer de respons van de steekproef* een weergave is van de populatie*, dan is het onderzoek representatief (van der Zee, 2017).

Respondent: de ondervraagde (Van Dale, 2018).

Steekproef: de selectie van mensen (uit de populatie*) die je bevroegt. Zij vormen de onderzoekseenheden* (Baarda, 2014).

VAPH: staat voor Vlaams Agentschap voor Personen met een Handicap. Het biedt budgetten en tegemoetkomingen aan personen met een handicap om zorg en ondersteuning op maat te financieren (VAPH, z.j.).

Inhoudstafel

Dankwoord	6
Verklarende woordenlijst	8
Inhoudstafel	10
Abstract (Nederlands)	12
Abstract (Engels)	13
Inleiding	14
1. <i>Algemene situering</i>	14
1.1. <i>Probleemstelling</i>	14
1.2. <i>Beroepsproduct</i>	15
1.3. <i>Valorisatiepeter of -meter</i>	15
1.4. <i>Overzicht</i>	16
2. <i>Literatuurstudie</i>	17
2.1. <i>Blind vs. slechtziend</i>	17
2.2. <i>Prevalentie mensen met een visuele beperking</i>	17
2.3. <i>Welbevinden</i>	18
2.3.1. <i>Emotioneel welbevinden</i>	19
2.3.2. <i>Psychologisch welbevinden</i>	19
2.3.3. <i>Sociaal welbevinden</i>	20
2.3.4. <i>Welbevinden onderzocht</i>	20
2.4. <i>Plaats van de blindengeleidehond</i>	22
2.5. <i>Geschiedenis van de blindengeleidehond</i>	23
2.6. <i>Loopbaan</i>	24
2.6.1. <i>Selectie</i>	24
2.6.2. <i>Opgroeien pup</i>	25
2.6.3. <i>Training</i>	26
2.6.4. <i>Het echte werk</i>	28
2.6.5. <i>Werverdiende rust</i>	29
2.7. <i>Kostprijs</i>	29
2.8. <i>Pluspunten en minpunten van blindengeleidehonden</i>	30
2.8.1. <i>Pluspunten/ voordelen</i>	30
2.8.2. <i>Minpunten/ nadelen</i>	32
2.8.3. <i>Conclusie</i>	33
2.9. <i>Aanvraag</i>	33
Onderzoeksvragen	35
Methodologie	36
1. <i>Onderzoekseenheden*</i>	36
2. <i>Meetinstrumenten</i>	37
2.1. <i>Semigestructureerde interviews</i>	37
2.2. <i>Opnameapparatuur</i>	39
2.3. <i>Attentie</i>	40
3. <i>Procedure</i>	40
3.1. <i>Informereren en rekruteren van de deelnemers</i>	40
3.2. <i>Leidraad interview</i>	41
3.3. <i>Dataverzameling</i>	42
3.4. <i>Data-analyse</i>	43
4. <i>Kwaliteitscriteria</i>	44
4.1. <i>Betrouwbaarheid</i>	44

4.2. Validiteit.....	45
Resultaten	47
1. Interviews.....	47
2. Evaluatie interviews	49
3. Verwerking interviews.....	49
4. Resultaten	51
4.1. Belang van het onderzoek.....	51
4.2. Dimensies welbevinden.....	52
4.3. Aansluitende vragen	56
4.4. Member-check	58
Discussie.....	59
1. Conclusie	59
2. Sterkte-zwakteanalyse	60
3. Betekenis voor de beroepspraktijk	61
4. Algemeen besluit.....	62
Literatuurlijst.....	64
Bronnen.....	64
Afbeeldingen	69
Bijlagen	70
1. Inlichtingenfiche valorisatiepeter of –meter	70
2. Toestemming opname mediatheek.....	71
3. Informatiebrief.....	73
4. Informed consent	75
5. Gegevensverzameling (Drop-off)	76
6. Draaiboek van het interview	77
7. Vragenprotocol.....	79
8. Extra uitleg bij vragenprotocol.....	83
9. Vragen gekoppeld aan dimensies welbevinden	84
10. Datapreparatie en dataverwerking illustratie	86
11. Terugkoppeling interview-theorie illustratie	89
12. Vragenlijsten gebruikt om vragenprotocol op te stellen	93
13. Krantenartikel	96
14. Informatieve poster.....	98
15. Overzicht data op USB-stick.....	99
Beroepsproduct	100

Abstract (Nederlands)

Toegepaste psychologie, Hogeschool West-Vlaanderen Brugge.

Abstract van bachelorproef, afgewerkt op 13 mei 2019.

Blindengeleidehonden zijn de dag van vandaag geen vreemd zicht meer. Veel mensen hebben bewondering voor deze harde werkers, maar toch blijkt er nog veel onbekendheid te zijn, wat ook tijdens de interviews frequent naar voren kwam.

Dit onderzoek doelt erop in beeld te brengen wat de komst van een blindengeleidehond teweegbrengt op vlak van welbevinden bij mensen met een visuele beperking, dit met als doel een realistisch beeld te scheppen zodat 'lotgenoten' een weloverwogen keuze kunnen maken.

Om hier een antwoord op te bieden, wordt gebruik gemaakt van semigestructureerde interviews. Een vragenprotocol, opgemaakt a.d.h.v. drie bestaande vragenlijsten, vormde de leidraad doorheen deze interviews.

Het beroepsproduct, waarin de resultaten verwerkt zijn, bestaat vooral uit de bevroegde ervaringen, met een minimale aanvulling van theorie die niet tijdens de interviews aan bod kwam.

Als conclusie kan gesteld worden dat blindengeleidehonden geen tovermiddel zijn, maar levende wezens die zowel voor- als nadelen met zich meebrengen.

Abstract (Engels)

Elise Casselman, Applied Psychology, University West-Vlaanderen Brugge.

Abstract of thesis, finished on May 13, 2019.

Title: Bringing experiences with guide dogs into view, with the focus on the well-being of visually impaired people.

Guide dogs these days aren't a strange sight anymore. Many people admire these hard workers, but yet there is still a lot of unfamiliarity, which was also often told during the interviews.

The research aims to visualize what the arrival of a blind guide dog brings in term of well-being with people who are visually impaired, with the aim of creating a realistic image so that 'fellow sufferers' can make an informed choice.

In orde to provide an answer here, semi-structured interviews are used. A question protocol, made up with three existing questionnaires, formed the guiding principle throughout these interviews.

The finished product, in which the results are processed, consists mainly of the experiences, with a minimal addition of theory which was not covered during the interviews.

As a conclusion, it can be said that blind guide dogs are no magical creatures, but living beings that entail both advantages as disadvantages.

Inleiding

1. Algemene situering

1.1. Probleemstelling

Dieren werken al decennia in functie van de mens, maar slechts de laatste jaren worden ze meer en meer ingezet ter bevordering van het menselijk welzijn (Thiermans, 2006-2007). De dag van vandaag is een blindengeleidehond dan ook geen vreemd zicht meer. We zien ze steeds vaker in het straatbeeld opduiken. Veel mensen hebben bewondering voor deze harde werkers, maar toch lijken er nog veel mensen met vragen te zitten. Blijkt dat er in onze samenleving nog een grote onbekendheid is rond deze fantastische dieren (Miske, 2014). Daarbij blijkt uit eerder onderzoek dat er nog veel mensen met een visuele beperking zich niet bewust zijn van de voordelen die een blindengeleidehond met zich meebrengt (Whitemarsh, 2009).

De komst van een blindengeleidehond is voor de blinde of slechtziende persoon vanzelfsprekend een grote aanpassing. Plots wordt de eigen verantwoordelijkheid in de 'poten' van een hond gelegd. Dit brengt niet enkel op motorisch vlak een hele verandering met zich mee, maar ook op vlak van welbevinden brengen deze honden veel teweeg en dit wordt vaak over het hoofd gezien. Een hond biedt niet alleen veiligheid, snelheid en bewegingsvrijheid, maar ook vriendschap (KNGF, z.j.).

Blindengeleidehonden worden bij een brede doelgroep ingezet. Ten eerste wordt onder mensen met een visuele beperking zowel blinden als slechtzienden begrepen. Daarnaast kan onderscheid gemaakt worden tussen mensen die geboren zijn met een visuele beperking en mensen waarbij de beperking op latere leeftijd ontstond. In deze bachelorproef wordt bij geen van beide een onderscheid gemaakt. Deze bachelorproef kan voor verschillende mensen zijn meerwaarde bewijzen. Ten eerste voor de blinde en slechtziende personen zelf die interesse hebben in een blindengeleidehond. Zij kunnen aftoetsen of hun verwachtingen hierover terecht zijn en deze desnoods aanpassen. Daarnaast geeft het organisaties en zijn medewerkers een nieuw perspectief. Zij weten vaak wel dat de hond bv. op vlak van zelfredzaamheid een grote hulp biedt, maar toch wordt hier vaak niet diep op ingegaan. Er wordt vaak meer aandacht besteed aan het fysieke aspect, waardoor het aspect rond welbevinden soms op de achtergrond verdwijnt. Twee medewerkers van Vrienden der

Blinden lieten weten dat ze deze uitwerking op vlak van welbevinden een toegevoegde waarde zouden vinden voor de praktijk. Ten slotte ben ik ervan overtuigd dat deze bachelorproef een meerwaarde kan vormen voor geïnteresseerden zonder visuele beperking, waaronder ik mezelf kan rekenen. Hierbij horen zeker ook gezinsleden, familie en kennissen van de persoon met de visuele beperking, omdat zij heel vaak een zeer belangrijke rol in hun leven spelen.

Deze brede doelgroep kan via dit onderzoek een antwoord vinden op de onderzoeksvraag “Wat brengt de komst van een blindengeleidehond teweeg op vlak van welbevinden bij mensen met een visuele beperking, dit met als doel een realistisch beeld te scheppen zodat ‘lotgenoten’ een weloverwogen keuze kunnen maken?”.

1.2. Beroepsproduct

Bij het vertalen van de resultaten naar een beroepsproduct moet rekening gehouden worden met de toegankelijkheid voor mensen met een visuele beperking. Tijdens de interviews werd bevraagd op welke manier de bekomen gegevens het best verwerkt worden. Hieruit blijkt dat een online-verwerking het best wordt toegepast. Dit zonder tekeningen, met eenzelfde lettertype, namelijk Arial, omdat dit het best leesbaar is. Documenten in pdf-formaat zijn vaak moeilijk leesbaar voor blinden en slechtzienden.

1.3. Valorisatiepeter of –meter

Sarah Velghe, coördinator kennel Koksijde bij Vrienden der Blinden, was meteen enthousiast over mijn onderwerp. Ze vond het interessant en leerrijk, ook vanuit haar eigen positie. Toen de vraag gesteld werd om valorisatiemeter te zijn, twijfelde ze dan ook geen seconde. Meer informatie over de valorisatiemeter van deze bachelorproef staat in de inlichtingenfiche valorisatiepeter of –meter (*cf.* bijlage 1). Verder ondertekende Sarah Velghe de toestemmingsverklaring om de bachelorproef op te nemen in de mediatheek (*cf.* bijlage 2)

1.4. Overzicht

Na deze algemene situering krijgt een literatuurstudie een plaats. Er wordt eerst ingegaan op de visuele beperking zelf, de prevalentie en de oorzaken. Daarna wordt het woord welbevinden, een centrale term binnen dit onderzoek, uitgebreid toegelicht. Vervolgens wordt zowel de plaats van de blindengeleidehond als de geschiedenis en de loopbaan ervan besproken. Verder wordt ingegaan op de kostprijs en de reeds in beeld gebrachte voor- en nadelen van de hond. Ten slotte komt de aanvraagprocedure aan bod. Daarna volgt de methode waarmee het onderzoek werd uitgevoerd. Hierin wordt uitleg gegeven over de onderzoekseenheden, de meetinstrumenten, de procedure en de kwaliteitscriteria. Vervolgens worden de resultaten van het onderzoek weergegeven. Ten slotte volgt de discussie met een sterkte-zwakteanalyse en een algemeen besluit.

2. Literatuurstudie

2.1. Blind vs. slechtziend

Iemand is slechtziend als deze minder ziet dan 30% of als het gezichtsveld kleiner is dan 30 graden (een normaal gezichtsveld is 140 graden). Deze beperking kan niet worden gecorrigeerd met een bril of lenzen (Oogfonds, z.j.). Wanneer iemand slechtziend is, heeft deze persoon dus een lage gezichtsscherpte of een verkleind gezichtsveld. Hij/zij kan ook overgevoelig zijn aan licht. Slechtziendheid heeft verschillende oorzaken: aangeboren, ouderdom en plotselinge slechtziendheid door bvb een afsluiting van netvliesbloedvaten door een bloedpropje (Visio, z.j.).

Wanneer iemand blind is, betekent dit dat deze persoon niet of minder ziet dan 5% of dat diens gezichtsveld beperkt is tot minder dan 10 graden. Het houdt dus niet altijd in dat de persoon helemaal niets meer ziet. Sommige mensen zien wel nog het verschil tussen licht en donker. Ook van blindheid zijn er verschillende oorzaken: aangeboren, erfelijke afwijking, acute blindheid na een ongeval of trauma, tijdelijke blindheid door shock of ziekte en ouderdom (Visio, z.j.).

2.2. Prevalentie mensen met een visuele beperking

In 2015 waren er ongeveer 253 miljoen mensen met een visuele beperking over de hele wereld. Dit getal kan opgedeeld worden in 36 miljoen blinde en 217 miljoen slechtziende personen. Men verwacht dat dit cijfer voor blinde personen tegen 2050 zal verdubbelen en voor slechtzienden, met een gematigde tot ernstige visuele beperking, zelfs zal verdrievoudigen. Dit is te wijten aan de toenemende vergrijzing van de bevolking. Deze informatie komt uit een onderzoek van een vijftiental internationale onderzoekers. De onderzoekers zelf benadrukken wel dat deze cijfers gerelativeerd moeten worden, omdat de kwaliteit en volledigheid verschilt naargelang de ligging van de landen. Daarbij kan de definitie voor visuele beperking van land tot land verschillen.

Men ziet dat senioren het hardst getroffen worden en dus bij hen de prevalentie hoger ligt. In 2015 was 86% van de blinden ouder dan 50 jaar. Hierop verdergaand was 80% van de mensen met een gematigde tot ernstige visuele beperking en 74% van de mensen met een

lichte visuele beperking eveneens ouder dan 50 jaar. Binnen deze leeftijdscategorie van 50 jaar of ouder vindt men de meeste mensen met een visuele beperking in Azië, Sub-Saharaans en Oost-Afrika. Voor blinden zou dit percentage in deze landen 10 keer hoger liggen dan in de hoge-inkomstlanden. Uit onderzoek is ook op te merken dat vrouwen iets vaker met een visuele beperking kampen dan mannen (Brailleliga, 2017).

2.3. Welbevinden

De mens heeft 5 zintuigen: horen, zien, voelen, ruiken en proeven. Hiervan wordt 'zien' als het belangrijkste zintuig ervaren (Habib & Irshad, 2018). Ook uit ander onderzoek blijkt dat een visuele handicap één van de meest ernstige zintuigelijke beperkingen is. Veel mensen ervaren het plotselinge verlies van het visueel vermogen als zeer ingrijpend en psychologische problemen blijken vaak achteraf de kop op te steken. Bij veel mensen die een visuele beperking ontwikkelen, verschijnen depressieve symptomen in een kortstondige periode na het verlies van het gezichtsvermogen. Vaak vloeien deze depressieve klachten niet direct voort uit de visuele beperking zelf, maar uit de daaraan verbonden beperkingen. Sterk gekoppeld aan het verminderd visueel vermogen zijn gevolgen op vlak van persoonlijke hobby's, werk, sociale contacten, persoonlijke hygiëne alsook mobiliteit. Daarbij heeft men vaak het gevoel afhankelijk te zijn van anderen (Rashiti & Zahiti, 2017).

Welbevinden kan op verschillende manieren gedefinieerd worden: 'De mate waarin een persoon zich lichamelijk, geestelijk en sociaal goed voelt' (de Bruijn, 2013), 'Een beleving die optreedt wanneer in interactie met de omgeving aan basisbehoeften wordt voldaan' (Laevers, Buyse, Daems, & Declercq, 2016). Het begrip draait dus om 'het goed in je vel voelen' en 'tevreden zijn met jouw leven'. Dit is een belangrijk begrip, want het welbevinden heeft een invloed op het dagelijks functioneren van de mens (de Bruijn, 2013).

Welbevinden is geen eigenschap van een persoon, wel een procesvariabele. Dat betekent dat het de uitkomst is van een complex samenspel tussen een welbepaalde situatie en de persoon zelf (Laevers, Buyse, Daems, & Declercq, 2016). Het kan opgedeeld worden in drie aspecten:

- Het emotioneel welbevinden (of de subjectieve ervaring van welbevinden),

- Het psychologische welbevinden (of het effectief functioneren van het individu in de zin van zelfrealisatie),
- Het sociaal welbevinden (of het effectief functioneren in de maatschappij) (Bohlmeijer, & Bolier, 2013).

2.3.1. Emotioneel welbevinden

Sinds 1984 is er een consensus over de aspecten van emotioneel welbevinden: de mate waarin positieve gevoelens aanwezig zijn, de mate waarin negatieve gevoelens afwezig zijn en de mate waarin mensen tevreden zijn met hun leven. De laatste jaren is duidelijk geworden dat het emotioneel welbevinden een belangrijk aspect is voor het functioneren van de mens. Bovendien is men tot de conclusie gekomen dat mensen met een hoger emotioneel welbevinden gezonder zouden zijn en ook langer zouden leven (Bohlmeijer, & Bolier, 2013). Enkele concepten die onder emotioneel welbevinden kunnen geplaatst worden zijn de volgende: voldoening (tevredenheid, stemming, plezier), zelfconcept (identiteit, zelfwaardering) en vrijheid van stress (voorspelbaarheid, controle) (Maes & Petry, 2006).

2.3.2. Psychologisch welbevinden

De voortrekker van het psychologisch welbevinden was Carol Ryff. Zij vond, uit al haar onderzoek, zes criteria rond dit soort welbevinden:

- Doelgerichtheid: doelen voor ogen hebben, het gevoel hebben dat je leven zin/richting heeft.
- Persoonlijke groei: vooruitgang boeken op vlak van persoonlijke ontwikkeling, zichzelf ervaren als een groeiend en ontwikkeld persoon, zich open stellen voor nieuwe ervaringen.
- Autonomie: zelf kunnen bepalen, zelfstandig- en onafhankelijkheid.
- Omgevingsbeheersing: het effectief kunnen gebruik maken van de mogelijkheden die zich voordoen.
- Zelfacceptatie: een positieve attitude hebben jegens zichzelf, erkenning en acceptatie van de eigen persoon.

- Positieve relaties: relaties met anderen die gebaseerd zijn op warmte en vertrouwen, bekwaam zijn op vlak van empathie, affectie en intimiteit (Bohlmeijer, & Bolier, 2013).

2.3.3. Sociaal welbevinden

In vergelijking met het psychologisch welbevinden, dat eerder verwijst naar de beoordeling van het optimaal persoonlijk functioneren, verwijst het sociaal welbevinden eerder naar de beoordeling van het optimaal sociaal/maatschappelijk functioneren (Bohlmeijer, & Bolier, 2013). Ook het sociaal welbevinden kan opgedeeld worden in vijf dimensies:

- Sociale acceptatie: anderen uit de sociale omgeving erkennen en accepteren, desondanks het mogelijk moeilijke en lastige gedrag.
- Sociale actualisatie: erin geloven dat de maatschappij de mogelijkheid biedt om als individu positief te groeien.
- Sociale contributie: het gevoel hebben dat je een waardevolle bijdrage kan leveren aan de maatschappij.
- Sociale coherentie: de sociale wereld ervaren als begrijpbaar, logisch en voorspelbaar.
- Sociale integratie: jezelf ervaren als een deel van de maatschappij, geloven dat jij als individu ‘erbij’ hoort (“Dutch Mental Health,” z.j.).

2.3.4. Welbevinden onderzocht

Er vonden reeds verschillende onderzoeken plaats naar het welbevinden bij mensen met een visuele beperking, dit bij verschillende leeftijdscategorieën. Hier wordt kort geschetst wat enkele studies reeds in beeld brachten:

- Onderzoek bij kinderen met een visuele beperking geeft aan dat zij geconfronteerd kunnen worden met moeilijkheden die resulteren in emotionele verstoringen zoals stemmingswisselingen. Deze hebben verschillende oorzaken zoals een beperkte mobiliteit, eenzaamheid, minder kansen om sociale vaardigheden aan te leren en een grotere afhankelijkheid. Bovendien kunnen deze kinderen minder deelnemen aan vrijetijdsactiviteiten dan hun leeftijdsgenootjes zonder visuele beperking. Verder tonen

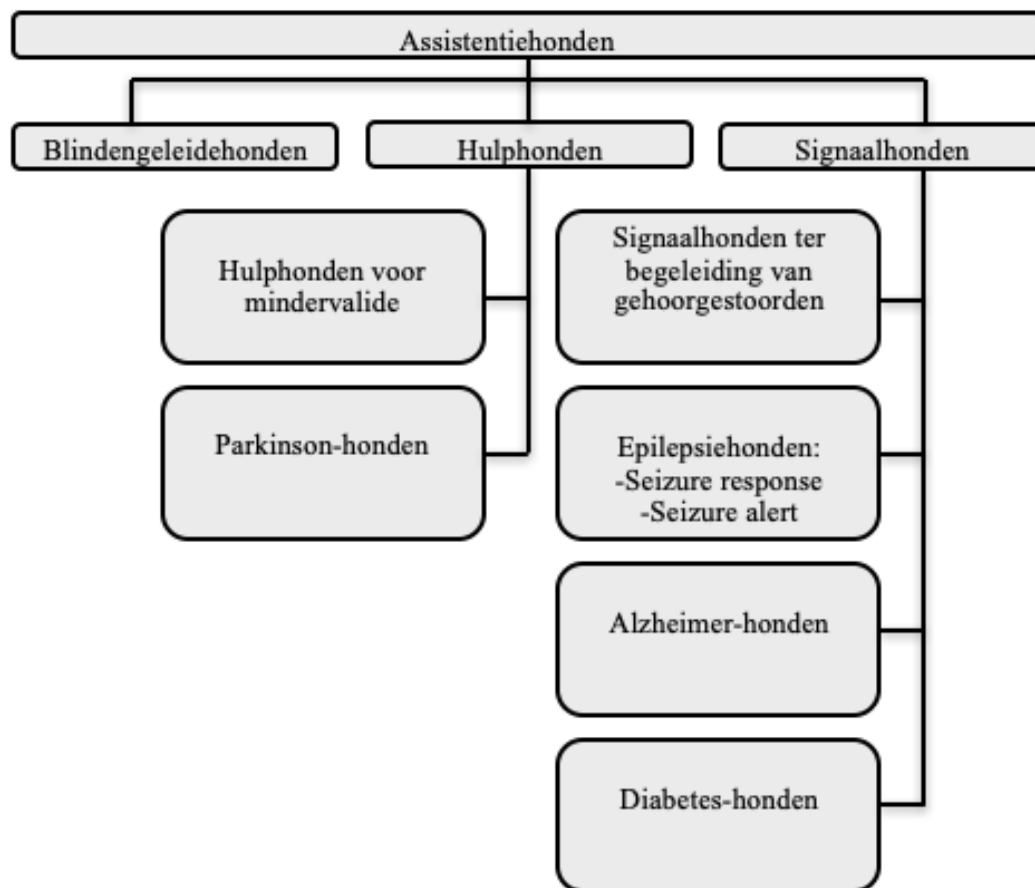
studies aan dat de toename in ernst van de visuele beperking de stemmingsstoornissen, het gevoel van eenzaamheid en de angst die kinderen met een visuele beperking ervaren, kunnen verhogen (Augestad, 2017).

- Uit onderzoek bij jongeren en adolescenten met een visuele beperking blijkt dat zij over een significant kleiner sociaal netwerk beschikken dan leeftijdsgenoten. Adolescenten zouden zich ook vaker alleen voelen en een lager zelfbeeld hebben dan zij zonder visuele beperking (Fiesler, Lechner, & Bos, 2008). Algemeen is bekend dat de visuele beperking en de bijkomende gevolgen daarvan voor unieke moeilijkheden zorgen in de ontwikkeling van een gezond zelfbeeld bij jeugdigen. Dit stelt deze leeftijdsgroep voor een zekere uitdaging (Kef, Habekothé, & Hox, 1998). Daarnaast blijkt uit sociaal-psychologisch onderzoek dat mensen met een ernstige visuele beperking niet alleen praktische en emotionele problemen ervaren. Ook krijgen zij regelmatig te maken met stigmatiserende reacties zoals uitsluiting, vermijding, vooroordelen, ongepaste nieuwsgierigheid en onderschatting van de fysieke en mentale mogelijkheden. Deze reacties kunnen ernstige gevolgen hebben op het zelfbeeld en de kwaliteit van leven (Fiesler, Lechner, & Bos, 2008).
- Uit een ander onderzoek bij adolescenten met een visuele beperking blijkt dat zij over het algemeen een lagere kwaliteit van leven ervaren. Op volgende 4 domeinen werd een lagere score waargenomen in vergelijking met leeftijdsgenoten zonder visuele beperking: lichamelijke gezondheid, psychologisch welzijn, sociale interacties en milieu (Habib & Irshad, 2018).
- In een onderzoek bij volwassenen komt naar voren dat zij verschillende problemen ondervinden in het dagelijks functioneren, dit op verschillende vlakken. Ze hebben moeite met de acceptatie van de beperking, met de afhankelijkheid die daarbij komt kijken, de belemmeringen in de mobiliteit en de sociale contacten die moeizamer verlopen (Kef, Habekothé, & Hox, 1998).
- Uit twee verschillende onderzoeken bij ouderen met een visuele beperking blijkt dat zij hun kwaliteit van leven lager beoordelen dan de kwaliteit van leven indien er geen sprake is van een visuele beperking (van Calker, 2011; Habib & Irshad, 2018). Verder komt

naar voren dat oudere volwassenen met een visuele beperking kwetsbaar zijn voor depressie en angstsymptomen (van der Aa, Hoeben, Rainey, van Rens, Vreeken, & van Nispen, 2014).

2.4. Plaats van de blindengeleidehond

De term ‘assistentiehonden’ wordt door de ‘Americans with Disabilities Act’ (ADA) gedefinieerd als ‘alle soorten honden die individueel opgeleid zijn om mensen met speciale noden te assisteren’. Blindengeleidehonden vallen hieronder en krijgen een centrale plaats in het schema van de verschillende soorten assistentiehonden (Thiermans, 2006-2007).

Afbeelding 1: De verschillende soorten assistentiehonden (ADEu, pers. comm.)

2.5. Geschiedenis van de blindengeleidehond

Al uit de eerste eeuw is via Romeinse muurschilderijen de eerste speciale band tussen honden en blinden te zien. Later worden ook papierrollen en uittreksels gevonden met hetzelfde bewijs. De eerste pogingen om honden tot blindengeleidehonden te trainen dateren echter van rond het jaar 1780, dit in het ziekenhuis ‘Les Quinze-Vingts’, een hospitaal in Parijs speciaal voor blinden. In 1788 leidde Josef Reisinger, een blinde zeefmaker uit Wenen, een Spitzhond op. De historie over de moderne blindengeleidehond begint echter later, namelijk tijdens de 1ste Wereldoorlog. Door de blootstelling aan Yperiet, ook wel mosterdgas genoemd, werden vele soldaten blind. Een arts die hen behandelde, Dr. Gerhard Stalling, kreeg het idee om honden in te zetten. Zelf heeft hij dit idee toen niet kunnen uitwerken, omdat hij plots weggeroepen werd. Voor zijn vertrek liet hij een blinde en een hond samen achter en toen hij terug kwam, zag hij toch signalen die erop wezen dat de hond voor de blinde patiënt zorgde (Miske, 2017).

In augustus 1916 opende Dr. Stalling, die zich ondertussen verder verdiept had in het opleiden van honden voor blinden, 's werelds eerste geleidehondenschool in Oldenburg, gelegen in Duitsland. Later kreeg de school vestigingen in andere steden in Duitsland, maar ook in Polen en België. Deze scholen leidden honden op voor ex-soldaten, maar ook voor blinden in andere landen zoals Groot-Brittannië, Frankrijk, Spanje, ... In 1926 sloot de organisatie zijn deuren ten gevolge van een daling in de kwaliteit van de geleidehonden. Gelukkig was er inmiddels, in 1923, een andere opleidingsschool in Potsdam, Berlijn geopend (Miske, 2017). Deze school was de eerste erkende geleidehondenschool (KNGF, z.j.) en ze bleek zeer succesvol te zijn. In de jaren 1930 waren er bij benadering 4.000 gekwalificeerde geleidehonden in Duitsland. Hun logo, met een Duitse herder, vormt nu de basis van het huidige logo van Vrienden der Blinden. Later werd van de Duitse herder overgeschakeld naar de golden retriever en labrador retriever, dit voor hun zachter karakter (Vrienden der Blinden, z.j.).

Rond 1927 (Wikipedia, 2018) leidde Dorothy Harrison Eustis, een Amerikaanse vrouw, honden op voor het leger, de politie en de douane in Zwitserland. Zij zorgde ervoor dat het fenomeen blindengeleidehonden internationaal doorbrak. Een blinde Amerikaanse man, Morris Frank, las een artikel geschreven door Dorothy. Hij wilde zelf heel graag een geleidehond en wilde ze ook gaan promoten, dit schreef hij aan Eustis. Zij aanvaardde de

uitdaging en leidde in 1928 voor Frank een Duitse herder op, Buddy, de eerste blindengeleidehond in Amerika. In 1928 institueerde ze ook een school in Zwitserland. In datzelfde jaar werd eveneens in Italië een geleidehondenschool opgericht, 'Scuola Nazionale Cani Guida per Ciechi'. Een jaar later, in 1929, richtte Eustis 'The Seeing Eye' op, in New Jersey. Nog later, in 1934, werd ook in het Verenigd Koninkrijk een blindengeleidehondenschool opgericht. En in 1935 werd het Koninklijk Nederlands Geleidehonden Fonds (KNGF, z.j.), KNGF Geleidehonden, in Nederland opgericht (Miske, 2017), een organisatie die de dag van vandaag nog steeds zijn dienst bewijst.

2.6. Loopbaan

2.6.1. Selectie

Het gedrag van een hond is gedeeltelijk erfelijk bepaald. Daarom is het van groot belang dat de ouders van de pup met de nodige zorg geselecteerd worden. Op deze manier is de kans op een goede pup zo hoog mogelijk. Niet alleen met het gedrag, maar ook met de fysieke gezondheid van de dieren moet rekening gehouden worden. Alle mogelijke ouderdieren worden daarom gecontroleerd op erfelijke aandoeningen zoals orthopedische aandoeningen, oogziekten, huidziekten, enzoverder. Een hond is pas geschikt voor de kweek als deze geschikt zou zijn om op te leiden. Dit betekent dus dat een perfecte geleidehond ook een perfecte kweekhond zou zijn. Met een aantal eigenschappen van de hond wordt rekening gehouden.

- De hond moet goede mentale en fysieke eigenschappen hebben.
- De hond moet opgewassen zijn tegen mindere weersomstandigheden en moet lange wandelingen aankunnen.
- De hond moet leergierig zijn, flexibel en een gevoel voor verantwoordelijkheid hebben.
- Er moet een evenwicht zijn in de mentale, auditieve en lichamelijke gevoeligheden.
- De hond mag niet overgevoelig zijn, dit omdat overgevoeligheid kan leiden tot overdreven reacties en stress. Ook is het zeer moeilijk om bij deze honden het gewenste gedrag te bekrachtigen en het ongewenste gedrag te straffen, wat opleiden dus zeer moeilijk maakt.
- Ten slotte moet de hond er plezier aan beleven om de mens te behagen (Belgisch Centrum voor Geleidehonden vzw, z.j.).

Iedere potentiële geleidehond vraagt een enorme investering van tijd en geld. Daarom is deze selectie uiterst belangrijk. Toch leert de ervaring dat slechts een klein aantal honden geschikt is. Verschillende rassen worden gebruikt als geleidehond, maar in verschillende organisaties worden voornamelijk dezelfde rassen gebruikt: Labrador Retrievers, Golden Retrievers, Duitse herders en de kruising daartussen. Toch blijken ook bepaalde andere herdershonden, Koningspoedels, Goldendoodles en Labradoodles geschikt te zijn. De redenen waarom vooral voor deze rassen wordt gekozen, is omdat ze werklustig en intelligent zijn en een zachtaardig, stabiel karakter hebben (KNGF, z.j.). De belangrijkste eigenschappen die een hond dient te bezitten om getraind te worden tot een blindengeleidehond zijn trainbaarheid, reactiviteit of aandacht voor stimuli in de omgeving, lage agressiviteit, angst- en stressniveau (Craigon, 2017).

2.6.2. Opgroeien pup

Wanneer de puppy's 7 à 8 weken oud zijn, worden ze getest op hun aanleg voor het werk als geleidehond (Vrienden der Blinden, z.j.). Daarna worden ze in een pleeggezin geplaatst, dit gedurende het eerste levensjaar. Het gezin moet flexibel zijn, geduld en voldoende tijd hebben, want de pups mogen nooit meer dan 3 uur per dag alleen thuis zijn. De ideale omgeving om een pup te laten opgroeien is een prikkelrijke en stimulerende omgeving. Op deze jonge leeftijd staan de pups namelijk makkelijker open voor veel prikkels. Het is van groot belang dat de honden vaak worden meegenomen naar talrijke plaatsen, zoals de markt, de winkel, het station, een tentoonstelling, het openbaar vervoer, enzoverder. Allemaal plaatsen waar de persoon met een visuele beperking ook kan komen met zijn of haar geleidehond. Dusdanig wordt de pup gewend aan drukke omgevingen. Op deze manier wordt de hond een sociaal, vriendelijk en gehoorzaam dier, wat domesticeren wordt genoemd (Belgisch Centrum voor Geleidehonden vzw, z.j.). Verder leert het pleeggezin de hond zindelijkheid aan, de basiscommando's en correct sociaal gedrag. Alle kosten die hierbij komen kijken, worden door het centrum waar later de opleiding volgt, gedragen (Vrienden der Blinden, z.j.).

2.6.3. Training

Na één levensjaar (12 à 14 maanden), voegen de ondertussen volwassen honden zich bij de andere honden in opleiding. Vanaf dat moment begint de feitelijke opleiding in het centrum zelf. De eerste weken staan in het teken van gewenning. De honden krijgen de kans zich aan te passen aan de nieuwe omgeving en hun eigen plaats te vinden binnen de roedel. Dit nieuwe milieu hangt samen met veel verschillende en nieuwe situaties, geluiden en indrukken waar ze aan moeten wennen. Op basis van de gedragskenmerken van de hond worden basiscommando's en controle verder ingeoeffend. Ook wordt de focus gelegd op geduld en gerichtheid naar het baasje toe. Via een leiband, die mettertijd wordt vervangen door het harnas, wordt aangeleerd dat de hond later een geheel gaat vormen met zijn begeleider. Het harnas wordt zoezegd een verlengstuk van het lichaam van de hond. Het zorgt er niet voor dat de hond kan gestuurd worden, maar wel dat de blinde of slechtziende persoon voelt in welke richting de geleidehond zich voortbeweegt. Dit gevoel van eenheid is bijvoorbeeld belangrijk wanneer er obstakels vermeden moeten worden die enkel voor de geleidegebruiker een barrière vormen. Denk maar aan een overhangende tak, of een ladder die tegen de muur staat. De hond wordt plots 2 meter hoog en 1 meter breed.

Oriëntatie is een belangrijke term, die later ook nog terugkomt. Het is bijvoorbeeld belangrijk dat de hond de straat recht oversteekt, i.p.v. schuin. Verder moet hij bij elke straat de stoerand aangeven. De hond leert tijdens zijn training op een correcte manier op verbale commando's te reageren.

Initiatief nemen is een kernbegrip voor de geleidehond. Hij moet bepalen welke weg het veiligst is om zijn baas verder te begeleiden. De hond bepaalt dus zelfstandig welke weg hij neemt. Wanneer er bijvoorbeeld een obstakel op het voetpad ligt, kan de hond beslissen de blinde of slechtziende persoon via de openbare weg om te leiden. Belangrijk hierbij is dat de geleidegebruiker geïnformeerd wordt. Dit doet de hond door de stoerand aan te geven. Hierna neemt opnieuw de hond zelf het initiatief om terug op het voetpad te lopen. Nog een voorbeeld waarbij dit initiatief nemen duidelijk wordt, is intelligente ongehoorzaamheid.

Deze ongehoorzaamheid is een zeer opmerkelijke eigenschap van de hond. Dit betekent dat ze een bevel weigeren als er gevaar dreigt (KNGF, z.j.). De regel is dat commando's steeds moeten opgevolgd worden, behalve indien ze niet uitvoerbaar zijn of het leven van de

persoon met de visuele beperking of van de hond zelf in gevaar brengen. Een voorbeeld van deze eigenschap is wanneer de geleidehondgebruiker het commando geeft om de straat over te steken, maar de hond weigert dat bevel uit te voeren, omdat er aankomend verkeer is (Belgisch Centrum voor Geleidehonden vzw, z.j.). Desnoods gaat hij pal voor zijn baasje staan om de doorgang te versperren. Een ander voorbeeld is als de hond het bevel krijgt om naar links te gaan, maar hij een andere route volgt, omdat het daar vol staat met geparkeerde auto's. Hij mag pas naar links gaan als er geen auto's meer staan. Ook hier beslist de hond autonoom het commando van zijn baasje niet op te volgen (Blindenzorg Licht en Liefde, 2014).

Obstakels worden gedurende de opleiding tot geleidehond zoveel mogelijk opgezocht. Hierbij is het belangrijk dat de hond in aanraking komt met zoveel mogelijk verschillende obstakels en hiermee vertrouwd raakt. Tijdens de training worden nog andere belangrijke gedragingen aangeleerd. Wanneer de hond en zijn baasje bijvoorbeeld de trap naderen, zal de hond aan de eerste trede stoppen en de doorgang blokkeren door voor de geleidehondgebruiker te gaan staan (Belgisch Centrum voor Geleidehonden vzw, z.j.). Als er een leuning is, zal de hond deze aangeven door met beide voorpoten op de leuning te staan (Bols, 2016). De laatste trede zal de hond aangeven door opnieuw met zijn beide voorpoten op de trede even halt te houden. Verder worden vaardigheden via positieve spelletjes aangeleerd. Zo krijgt de hond zoekopdrachten zoals het aangeven van de bushalte, een stoel, een postbus, enzoverder. Deze commando's worden door de instructeur beloond met een koekje.

Het is belangrijk dat de geleidehond zeer selectief te werk gaat. Wanneer het harnas aangaat, is zijn taak de persoon met de visuele beperking veilig op zijn bestemming te brengen. Terwijl hij zijn werk uitvoert, moeten andere honden, mensen, kinderwagens, ... volledig genegeerd worden.

Op elk ogenblik gedurende de opleidingsfase kan door de instructeur beslist worden om de hond af te keuren. Dit gebeurt wanneer blijkt dat de hond niet geschikt is voor de taak die hem te wachten staat. De opleiding bestaat uit een aaneenschakeling van verschillende elementen, waarbij elk element van groot belang is. Ontbreekt er een schakel uit de keten of functioneert deze niet goed genoeg, dan kan er geen goede geleidehond bezorgd worden.

Afhankelijk van de hond worden er trainingsritten gemaakt tussen de 30 minuten en anderhalf uur, idealiter 2 keer per dag. Deze totale training neemt tussen de 6 en 8 maanden in beslag en ligt in de handen van professionele instructeurs. Hierna gaat men op zoek naar de juiste match tussen de persoon met de visuele beperking en de blindengeleidehond (Belgisch Centrum voor Geleidehonden vzw, z.j.).

2.6.4. Het echte werk

Een goede overeenkomst tussen de blinde of slechtziende persoon en de bijna afgestudeerde hond is van cruciaal belang, daar worden beide partijen het gelukkigst van. Iemand die bijvoorbeeld graag doorloopt, wordt het best gekoppeld met een hond die een snelle pas heeft (KNGF, z.j.). De baas en de hond moeten naar elkaar toegroeien, ze moeten een onafscheidelijk duo vormen, gebaseerd op respect en vertrouwen (Vrienden der Blinden, z.j.). Uiteraard verschillen niet alleen honden van mekaar, ook mensen kunnen variëren. Van jonge, actieve mensen met een druk schema tot oudere personen die niet meer goed te been zijn. Ook op andere vlakken kunnen zij sterk van mekaar verschillen, denk maar aan differentiatie qua visuele beperking, cultuur, gebied waar ze leven (stedelijk/landelijk), enzoverder. Al deze, en natuurlijk ook nog vele andere, factoren beïnvloeden de overeenkomst tussen de hond en de baas (Craigon, 2017).

Wanneer de match is gemaakt, volgt de instructieperiode. Hierbij gaat het duo naar school om een aantal dagen aan mekaar te wennen. Tijdens deze periode leert de baas hoe hij het best met de hond kan werken. Na deze tijdsspanne komt de hond bij de persoon inwonen. Vanaf dit moment vormt hij een onafscheidelijk deel van het leven van de blinde of slechtziende persoon. Uiteraard blijven de instructeurs van de opleidingsorganisaties stand-by. Jaarlijkse nabezoeken zijn noodzakelijk om te kijken of de hond gezond is, zijn werk doet en of de match nog steeds klopt (KNGF, z.j.). Ook kunnen zich kleine probleempjes voordoen die door de instructeurs dienen opgelost te worden (Vrienden der Blinden, z.j.). Deze probleempjes kunnen verschillend van aard zijn. Het kan bijvoorbeeld voorkomen dat het traject van de gebruiker moet aangepast worden. Het gebeurt weleens dat de daginvulling verandert, omdat de persoon bijvoorbeeld een andere werkplaats heeft. Ook werken in het station zijn soms boosdoeners (Velghe, S., persoonlijke communicatie, 2019).

De blindengeleidehond draagt een grote verantwoordelijkheid, hij moet zijn werk zeer nauwkeurig uitvoeren zodat hij zijn baasje niet in gevaar brengt. Dit is dan ook de reden waarom de hond nooit mag geaaid worden wanneer hij van dienst is. Verder mag hij nooit door een ander dan de blinde of slechtziende persoon bij zijn beugel genomen worden. Ook mag een omstaander hem niet aanraken of eten geven. Al deze dingen leiden de hond namelijk af van zijn taak. Hierdoor bestaat de kans dat hij slordig of minder betrouwbaar wordt (Blindenzorg Licht en Liefde, 2014).

2.6.5. Welverdiende rust

Na hun harde werk hoort uiteraard een welverdiende rust. Meestal blijven de gepensioneerde honden bij hun baasje, soms bij vrienden of familie daarvan, of ze keren terug naar hun puppypleeggezin. Wanneer het tijd is om te stoppen, is voor elke hond verschillend. Dit hangt af van verschillende factoren, zoals gezondheid, werklust en energie van de hond. Gemiddeld gezien begint het pensioen rond het 9de levensjaar (KNGF, z.j.).

2.7. Kostprijs

Het hele proces, dat hier loopbaan wordt genoemd, is heel duur. Er worden rashonden gebruikt waarvan het fokken veel geld kost. De honden moeten goed voer krijgen en regelmatig bij de dierenarts langsgaan. Daarbij werd eerder beschreven dat de hond een lange weg aflegt voor hij naar de persoon met de visuele beperking kan gaan. De hond komt eerst in een pleeggezin terecht, waarvoor alle kosten betaald worden. Maar ook daarna moet de hond nog een lange tijd leren. Voor de professionele instructeurs is dit hun job, ze horen er dus geld mee te verdienen (Spreekbeurten.info, z.j.). Het volledige proces kost tussen de 20.000 en 30.000 euro. Dat sommige honden langer moeten getraind worden, maakt het verschil (Meers, 2017). Het VAPH* kan een tegemoetkoming geven voor een geleidehond (VAPH, z.j.).

2.8. Pluspunten en minpunten van blindengeleidehonden

Het feit dat blindengeleidehonden al zoveel jaren in het leven worden gebracht van blinde en slechtziende personen wijst erop dat er veel positieve aspecten aan verbonden zijn. Helaas is het niet allemaal rozegeur en maneschijn. Aan geleidehonden zijn ook enkele nadelen verbonden. Sommige ervan werden al in beeld gebracht.

2.8.1. Pluspunten/ voordelen

De grote zelfstandigheid die met de komst van de hond gepaard gaat, is één van de bekendste voordelen. Voortdurend hulp vragen aan anderen is niet altijd leuk. Daarbij wordt het steeds drukker en gevaarlijker om alleen de straat op te gaan. Een geleidehond helpt hierbij om de blinde of slechtziende persoon veilig te leiden langs alle hindernissen en gevaren (Blindenzorg Licht en Liefde, 2014; Verhoeven, 2016-2017). Anders dan een witte stok, schat een geleidehond zelf obstakels in. Op deze manier kan de blinde of slechtziende persoon veilig en soepel laaghangende takken of zonneschermen passeren. Een ander voordeel van de geleidehond is dat deze oriëntatiepunten aangeeft, zoals zijstraten en stoepranden. Op deze manier kan de persoon met de visuele beperking zich oriënteren (KNGF, z.j.). Verder kan een geleidehond zaken zoeken zoals een brievenbus, een bankje, een bushalte, enzoverder. Via een blindengeleidehond kan de blinde of slechtziende persoon zich onafhankelijk van de maatschappij, toch veilig verplaatsen. In tegenstelling tot een menselijke begeleider is de hond op iedere gewenst moment beschikbaar (Voor- en nadelen blindengeleidehond, 2015). Door deze zelfstandigheid krijgt het baasje meer zelfvertrouwen (Miske, 2017). Dankzij de blindengeleidehond loopt hij/zij veel meer ontspannen dan met een witte stok. De hond biedt ook meer voordelen in een onbekende omgeving of op onbekende routes (Whitemarsh, 2005).

Verder is de hond een aansporing om naar buiten te gaan (Voor- en nadelen blindengeleidehond, 2015), want de hond moet verschillende keren per dag uitgelaten worden voor zijn behoefte en om voldoende beweging te hebben. Op deze manier komt het baasje ook meer in contact met andere mensen. Daarnaast ervaren veel geleidehondgebruikers dat het makkelijker is een gesprek aan te gaan met anderen wanneer ze een hond in hun gezelschap hebben. Omgekeerd merkt men eveneens dat mensen sneller

een baasje van een geleidehond aanspreken dan een blinde of slechtziende persoon die enkel gebruik maakt van een witte stok (Miske, 2017). Deze sociale interacties worden door verschillende redenen gestimuleerd. Ten eerste trekken geleidehonden de aandacht. De hond biedt een bron van vermaak en fungeert als een onderwerp van gesprek. Verder verhogen ze het sociaal vertrouwen en de relationele vaardigheden van het baasje. Ten slotte blijkt dat ze waargenomen worden als statussymbool (Whitemarsh, 2005). Daarbij vinden vrienden en familie van de persoon met een visuele beperking het vaak fijn om een hond in het gezelschap te hebben (Miske, 2017).

Daarnaast neemt de hond de rol op van maatje van de blinde of slechtziende persoon. De 2 trekken bijna voortdurend met mekaar op. De hond wordt bijna overal mee naartoe genomen en ook thuis is hij bijna altijd in de buurt. Wanneer hun harnas af gaat, en daarmee het signaal wordt gegeven dat hun werk erop zit, zijn ze een echte speelkameraad. De band die tussen de hond en zijn baas wordt gecreëerd, is heel vaak ijzersterk. Ook het vertrouwen in mekaar is immens groot. De hond is een levend wezen. De liefde die hij kan geven is niet te vervangen door een witte stok of een ander hulpmiddel (Miske, 2017). Deze sociale ondersteunende functies bieden veel psychologische voordelen. Uit een aantal studies blijkt dat angst, depressie en eenzaamheid minder kans maken (Whitemarsh, 2005).

Sommige geleidehondgebruikers geven aan dat ze dankzij hun hond terugkeerden naar 'de wereld van de zierenden', doordat hun gevoel van eigenwaarde hersteld wordt. Ook zij melden dat de aanwezigheid van de hond het voor anderen makkelijker maakt contact te zoeken en dat de honden hen doordrenken met vertrouwen en een gevoel van trots (Young, z.j.).

Bij de voordelen van de blindengeleidehond kan geconcludeerd worden dat zij een scala aan praktische, psychologische en sociale steun bieden. Dit heeft een directe en indirecte positieve invloed op de gezondheid en op de kwaliteit van leven van de blinde of slechtziende persoon (Whitemarsh, 2005).

2.8.2. Minpunten/ nadelen

Dat de hond een levend wezen is, heeft ook zijn nadeel. Hij kan namelijk niet zomaar worden weggeborgen zoals een witte stok. Bij een geleidehond is het niet anders dan bij een gewone hond, ook zij moeten meerdere keren per dag worden uitgelaten, zelfs als het wat minder goed weer is of als jij je een dag minder goed voelt (Blindenzorg Licht en Liefde, 2014). Daarnaast vereist de hond aandacht, verzorging, dierenartsbezoeken, voeding, speeltjes en kuiswerk. Denk maar aan het haar dat een hond achterlaat of zijn natte poten wanneer hij terug komt van de wandeling. Hiervoor moet de nodige tijd en het nodige geld vrijgemaakt worden (Voor- en nadelen blindengeleidehond, 2015).

Wat je bij mensen hebt zonder visuele beperking, komt uiteraard ook voor bij mensen mét, nl. een angst voor honden. Ook kunnen gezins- of familieleden deze angst hebben (Blindenzorg Licht en Liefde, 2014). Verder kunnen mensen allergische reacties vertonen door honden in het algemeen. Bijkomend kan het evengoed zijn dat de hond niet overweg kan met andere dieren in de omgeving, of omgekeerd (Voor- en nadelen blindengeleidehond, 2015). In deze omstandigheden is de keuze voor een geleidehond niet meer zo vanzelfsprekend.

Verder moet de blinde of slechtziende persoon zelf een goede conditie en een goed gevoel voor oriëntatie hebben. Hij/zij moet de weg goed kennen, want het baasje beslist waar de hond hem/haar heen moet leiden. Toch kan hij/zij in een situatie terechtkomen waarbij de hond in een bepaalde organisatie of op een bepaalde plaats niet welkom is (Blindenzorg Licht en Liefde, 2014).

De eerste periode, waarin de band tussen de persoon en de hond nog moet gesmeed worden, kan stroef verlopen. De hond moet wennen aan de nieuwe situatie, dit kan voor hem wat stress opleveren. Dit kan resulteren in onrustig zijn, gezondheids- en/of zindelijkheidsproblemen vertonen, het baasje uittesten, ... (Voor- en nadelen blindengeleidehond, 2015). Typische voorbeelden zijn: plots niet meer willen doorlopen, snuffelen, trekken naar een andere hond toe, ... (Miske, 2017). Ook voor de blinde of slechtziende persoon is het vaak een grote aanpassing. De hond volledig vertrouwen kan tijd kosten. Het principe van een witte stok en een geleidehond zijn geheel anders. Met een stok loopt men van obstakel naar obstakel, met een hond ontwijkt men net obstakels, terwijl men

van punt A naar punt B loopt (Miske, 2014). Uiteindelijk loopt dit voor beide partijen wel los, waarbij de hond en het baasje onafscheidelijk worden van mekaar. Maar er komt een moment dat de blinde of slechtziende persoon afscheid zal moeten nemen van zijn geleidehond. Eerder werd vermeld dat de hond ongeveer op 2-jarige leeftijd bij de persoon terecht komt, op ongeveer 9-jarige leeftijd echter gaan de meeste honden met pensioen. De hond kan dan nog steeds bij zijn baasje blijven, maar ook dan moet in rekening gebracht worden dat mensen langer leven dan honden (Voor- en nadelen blindengeleidehond, 2015). Dit afscheid is te vergelijken met dat van een familielid, want ook met de hond werd doorheen de jaren een emotionele band opgebouwd (Whitemarsh, 2005). Vanzelfsprekend zal dit in geen geval gemakkelijk zijn.

2.8.3. Conclusie

Uit onderzoek zou blijken dat het merendeel van de blindengeleidehondeigenaren zegt dat een blindengeleidehond een positief effect heeft op hun leven. Dit ondanks de bijkomende ongemakken waarvan een deel hierboven reeds beschreven werd (Craigon, 2017).

Geconcludeerd kan worden dat men, voor het maken van de beslissing om van een blindengeleidehond gebruik te maken, eerst alle voor- en nadelen goed moet afwegen. Het is cruciaal kritische vragen te stellen en meningen van familie en kennissen niet uit de weg te gaan, ook kan zeker eens contact opgenomen worden met verschillende organisaties.

2.9. Aanvraag

Vooraf aan een aanvraag kan het voorkomen dat de persoon met de visuele beperking reeds in contact staat met een algemene sociale dienst, zoals de mutualiteit. Zij gaan samen op zoek met de persoon naar diens behoeften en zo kan de blinde of slechtziende persoon doorgestuurd worden naar handicapspecifieke diensten die de ondersteuningsvragen beantwoorden. De aanvraag voor een blindengeleidehond wordt gestart door de persoon met de visuele beperking zelf, die de sociale dienst van het opleidingscentrum contacteert. Wel moet eerst een aanvraag gedaan worden voor een erkenning door het VAPH*. Hiervoor dient een algemeen dossier opgesteld te worden voor de persoon met de beperking door een multidisciplinair team dat los staat van het opleidingscentrum.

Het VAPH* maakt een onderscheid tussen een erkenning en een tussenkomst. Een erkenning wil zeggen dat het VAPH* erkent dat men een beperking heeft en dat men nood heeft aan ondersteuning vanuit deze instantie. De persoon krijgt dan een nummer toegewezen. Eens je dit nummer en dus een erkenning hebt, kan je een VAPH*-tussenkomst vragen voor de aankoop van hulpmiddelen of inkopen van hulp. Het VAPH* werkt met een refertelijst. Per hulpmiddel staat de tussenkomst van het VAPH* vast.

Nadat dit eerste deel van de procedure gebeurd is, volgt een eerste contact met een maatschappelijk assistent(e) van het opleidingscentrum. Hij/zij fungeert als aanspreekpunt. Eerst komt deze op huisbezoek en wordt de wenselijkheid of noodzaak van een blindengeleidehond besproken. Is dit het geval, dan wordt de procedure formeel opgestart, dit a.d.h.v. standaardformulieren met een zeer grondige en uitgebreide vragenlijst over de persoon zelf, zijn/ haar ingesteldheid, de huisvesting, persoonlijke situatie, enzoverder. Er wordt nagegaan of een blindengeleidehond de beste oplossing is. Toch kan doorheen de aanvraagprocedure deze beslissing nog worden herzien.

Verder moeten nog een aantal stappen in orde gebracht worden. Een medisch verslag van de huisarts wordt vereist. Vervolgens wordt de aanwezigheid verwacht op de zitdag in het opleidingscentrum. Op deze dag wordt een gesprek aangegaan met de arts en de psycholoog van het centrum. Tussen beide afspraken gaat men ook op baan met een instructeur die een extra opleiding volgde rond mobiliteit. Hierbij krijgt de persoon met de visuele beperking eerst een verplaatsing met een simulator, een dogsim. Aan de hand hiervan krijgt men tips en daarna doet men hetzelfde parcours met een blindengeleidehond. Op deze manier kan de instructeur een juist beeld construeren van het ruimtelijk oriëntatievermogen, de evenwichtszin, stapsnelheid en manier van bewegen van de blinde of slechtziende persoon. Ten slotte dient de persoon langs te gaan bij een oogarts die toegewezen is door het centrum. Wanneer dit alles positief is verlopen, komt de persoon op de wachtlijst van het centrum terecht. Indien er echter opmerkingen zijn in dit onderzoek, kan het zijn dat de persoon met de beperking niet op de wachtlijst terecht komt. Wanneer een wachtplaats voor een blindengeleidehond echter niet wordt toegekend, kan de sociale dienst wel in het netwerk van de persoon met de visuele beperking blijven om deze verder te begeleiden in de zoektocht naar de meest geschikte hulp (Vrienden der Blinden, z.j.; Velghe, S., persoonlijke communicatie, 2019).

Onderzoeksvragen

Blindengeleidehonden leggen een lange weg af om te bekomen wat ze zijn. Daarnaast hangt aan hun training een duur kostenplaatje vast. Ook dienen er enkele stappen ondernomen te worden vooraleer de persoon met de visuele beperking in aanmerking komt om een geleidehond te krijgen, deze belandt dan eerst op een wachtlijst. Daarbij is het een levend wezen dat men in huis neemt, wat zoals eerder besproken zowel voordelen als nadelen met zich meebrengt. Al deze redenen maken duidelijk hoe belangrijk het is dat blinde en slechtziende personen een goede weerspiegeling krijgen van de realiteit, zodat ze correcte verwachtingen kunnen stellen en zo een weloverwogen en gefundeerde beslissing kunnen nemen. Enkel op deze manier gaan geen tijd en kosten verloren. Wat men mag verwachten op fysiek vlak, werd reeds goed in beeld gebracht. Echter over de verwachtingen op vlak van welbevinden is veel minder bekend. Hieruit volgt dat het moeilijker wordt voor de blinde of slechtziende persoon hieromtrent een realistisch beeld te vormen.

Uit de probleemstelling en de literatuurstudie volgt volgende hoofdonderzoeksvraag: “Wat brengt de komst van een blindengeleidehond teweeg op vlak van welbevinden bij mensen met een visuele beperking, dit met als doel een realistisch beeld te scheppen zodat ‘lotgenoten’ een weloverwogen keuze kunnen maken?”.

Aan deze hoofdonderzoeksvraag zijn een aantal deelonderzoeksvragen gekoppeld, namelijk:

- “Welke positieve veranderingen neemt men waar sinds de komst van de geleidehond?”
- “Welke negatieve veranderingen neemt men waar/ welke negatieve aspecten ervaart men sinds de komst van de geleidehond?”.

Methodologie

1. Onderzoekseenheden*

Er zijn enkele voorwaarden/criteria waaraan de onderzoekseenheden* moeten voldoen vooraleer ze kunnen deelnemen aan het onderzoek. Ten eerste moeten ze in het bezit zijn van een blindengeleidehond. Omdat het onderzoek doelt op het in beeld brengen van ervaringen, wordt als criterium opgesteld dat men minstens één jaar een blindengeleidehond moet hebben, zodat de hond reeds intensief en in verschillende omstandigheden werd ingezet. Ten tweede moet men goed vertrouwd zijn met de Nederlandse taal, zodat het onderzoek vlot en zonder misverstanden kan plaatsvinden. Ten derde moeten ze bereid zijn uit eigen ervaring te spreken.

Het aantal onderzoekseenheden*, of de grootte van de steekproef*, is belangrijk om de resultaten te kunnen generaliseren*. Hoe groter de steekproef*, hoe beter de representatie* van de populatie*. De regel voor het aantal respondenten* geldt: hoe meer, hoe beter (Dingemanse, 2015). Wanneer er echter gekeken wordt naar de haalbaarheid voor een bachelorproef, is het bijna onmogelijk een representatief* onderzoek uit te voeren. Er worden 6 mensen bevroegd die gebruik maken van een blindengeleidehond. Dit aantal geeft een gevarieerd beeld van verschillende ervaringen en blijft ook haalbaar om te verwerken. Echter is dit aantal te klein om generaliseerbaarheid* te garanderen. De rekrutering van de onderzoekseenheden* wordt later in de procedure verder besproken.

In onderstaande tabel wordt weergegeven welke respondenten* er deelnemen aan het onderzoek. Bij het invullen van deze gegevens wordt rekening gehouden met de privacy, er worden dan ook geen namen, adressen, geboortedatum of contactgegevens vermeld. Als afkorting bij 'code respondent*' wordt ED gebruikt, dit staat voor 'ervaringsdeskundige'.

Code respondent*	Leeftijd	Geslacht	Woon-omst.
ED1	62j	Vrouw	Samenwonend met partner
Werkend	Aandoening	Aantal jaar bgh	Hoeveelste bgh
Ja	Blind (verworven)	15j	2de

Code respondent*	Leeftijd	Geslacht	Woon-omst.
ED2	59j	Man	Samenwonend met partner
Werkend	Aandoening	Aantal jaar bgh	Hoeveelste bgh
Ja	Slechtziend (verworven)	11j	3de
Code respondent*	Leeftijd	Geslacht	Woon-omst.
ED3	47j	Vrouw	Samenwonend met partner
Werkend	Aandoening	Aantal jaar bgh	Hoeveelste bgh
Ja	Slechtziend (verworven)	1,5j	1ste
Code respondent*	Leeftijd	Geslacht	Woon-omst.
ED4	36j	Man	Samenwonend met partner
Werkend	Aandoening	Aantal jaar bgh	Hoeveelste bgh
Ja	Slechtziend (aangeboren)	4,5j	1ste
Code respondent*	Leeftijd	Geslacht	Woon-omst.
ED5	42j	Vrouw	Zelfstandig
Werkend	Aandoening	Aantal jaar bgh	Hoeveelste bgh
Nee	Slechtziend (verworven)	7j	1ste
Code respondent*	Leeftijd	Geslacht	Woon-omst.
ED6	41j	Man	Samenwonend met partner
Werkend	Aandoening	Aantal jaar bgh	Hoeveelste bgh
Ja	Blind (verworven)	14j	2de

Tabel 1: Overzicht respondenten*

2. Meetinstrumenten

2.1. Semigestructureerde interviews

Interviews vormen de basis van het onderzoek. Ze geven de kans te verdiepen in het onderwerp, er kan namelijk makkelijk doorgevraagd worden. Ook kan er specifiek stilgestaan worden bij de individuele ervaringen, wat uiteindelijk het doel is van dit onderzoek (De onderzoekers, z.j.). Daarbij is een interview een face-to-face gesprek. Dit direct contact tussen beide partijen is belangrijk met het doel van het onderzoek in het achterhoofd (Mortelmans, 2017). Echter zijn er ook enkele nadelen verbonden aan deze

manier van werken waarmee rekening moet worden gehouden. De geïnterviewde wordt namelijk enkel en alleen door de interviewer uitgedaagd. Daarbij kan er ook sprake zijn van bias* (De onderzoekers, z.j.).

Er wordt gebruik gemaakt van een semigestructureerd interview, ook wel kwalitatief of diepte-interview genoemd. De vragen worden in dezelfde verwoording voorgelegd aan alle onderzoekseenheden*, net zoals bij een gestructureerd interview. Daarbij kan echter afgeweken worden van de voorgeschreven leidraad. Het is belangrijk om door te vragen wanneer er iets interessants wordt gezegd of wanneer iets niet volledig begrepen wordt. De gedetailleerde informatie die naar voor komt dankzij het doorvragen, is een absolute must (Dingemanse, 2015). Verder wordt bij deze vorm van interviewen niet het risico gelopen, zoals bij een vrije-attitude-interview wel het geval kan zijn, dat de centrale onderzoeksthema's niet aan bod komen (Mortelmans, 2017). Een nadeel echter van semigestructureerde interviews is dat ze een lagere validiteit hebben dan het gestructureerde interview, waar niet kan worden doorgevraagd (Dingemanse, 2015). De validiteit en de betrouwbaarheid worden later meer uitgebreid besproken.

Er zijn 2 vormen van kwalitatieve vragenlijsten: een topiclijst en een vragenprotocol. In deze bachelorproef wordt gebruik gemaakt van een vragenprotocol, waarin de interviewvragen worden uitgeschreven. Een topiclijst is snel op te stellen, maar deze kan leiden tot nuanceverschillen in de vraagstelling, wat op zijn beurt opnieuw kan leiden tot verschillen in de antwoorden. Door te werken met een vragenprotocol, zijn de antwoorden meer vergelijkbaar door de gelijkaardige vraagstelling. Dit protocol dient als raamwerk voor elk interview (Mortelmans, 2017). Het vooraf opgemaakte protocol helpt om beïnvloeding van de onderzoeker te voorkomen, wat eerder werd aangegeven als nadeel van semigestructureerde interviews. Het vragenprotocol is te vinden op het einde van deze paper (cf. bijlage 7).

Welbevinden wordt reeds in bestaande vragenlijsten gemeten, die eveneens op het einde van deze paper worden toegevoegd (cf. bijlage 12). Deze vragenlijsten worden gebruikt als ruggengraad om het vragenprotocol op te maken. Ten eerste wordt gebruik gemaakt van de Dutch Mental Health Continuum-Short Form. Deze zelfrapportage vragenlijst meet emotioneel, psychologisch en sociaal welbevinden die samen de positieve geestelijke gezondheid representeren ("Dutch Mental Health," z.j.). Daarnaast wordt de Warwick

Edinburgh Mental Well-Being Scale gebruikt. Deze beoogt het geestelijk welzijn te meten opgedeeld in subjectief welbevinden en psychisch functioneren (Stewart-Brown & Janmohamed, 2008). Ook items uit The Oxford Happiness Questionnaire worden gebruikt om het protocol op te baseren. Deze vragenlijst meet geluk (Hills & Argyle, 2002). Ten slotte wordt het protocol aangevuld met vragen gebaseerd op de dimensies die in de literatuurstudie (puntjes 2.3.1., 2.3.2. & 2.3.3.) werden opgedeeld. Welke vraag aan welke dimensie is gekoppeld, wordt voorgesteld in een tabelvorm in bijlage 9.

De Dutch Mental Health Continuum-Short Form is een betrouwbaar en valide instrument ("Dutch Mental Health," z.j.). De Warwick Edinburgh Mental Well-Being Scale heeft een goede interne consistentie en een goede test-hertestbetrouwbaarheid na één week (Stewart-Brown & Janmohamed, 2008). The Oxford Happiness Questionnaire heeft een goede interne consistentie en goede constructvaliditeit (Robbins, Francis, & Edwards, 2010).

Om de sociale wenselijkheid tegen te gaan, worden de interviews individueel afgenomen, zonder dat er familieleden of gezinsleden hierbij aanwezig zijn. Het interview heeft een doordachte structuur. Het gesprek wordt eerst geïntroduceerd en het doel en het proces worden uitgelegd. Hierna wordt een informed consent voorgelegd, waarin de onderzoekenheid* toestemming geeft voor het uitvoeren van het interview. Hierna volgen enkele introductievragen in de vorm van een drop-off. Zij hebben als doel de deelnemer op zijn/haar gemak te stellen, om deze wat beter te leren kennen en als opbouw naar de hoofdvragen. Hierna wordt overgegaan naar de hoofdvragen. Er worden daarbij ook verdiepende vragen gesteld, dit om de hoofdvragen te ondersteunen. Ten slotte wordt het interview op een gepaste wijze afgesloten, ook hier wordt een doordachte structuur gebruikt. Aan de deelnemer wordt gevraagd of hij/zij nog iets aan het interview wil toevoegen. Ten slotte wordt de deelnemer bedankt voor zijn/haar deelname.

2.2. Opnameapparatuur

De interviews zullen worden vastgelegd via een audio-opname op de computer. Hiervoor wordt om de toestemming gevraagd van de deelnemer in de informed consent. Er wordt in de informatiebrief duidelijk gemotiveerd waarom het interview dient opgenomen te worden. Ook voor het interview zelf wordt dit mondeling gecommuniceerd. Een audio-opname zal

er namelijk voor zorgen dat het transcript achteraf kan uitgetypt worden. Dit is belangrijk om nadien de informatie nauwkeurig te analyseren.

Er wordt met zorg nagedacht over de interviewlocatie. Hier dient een rustige plaats voor uitgekozen te worden, om zo veel mogelijk achtergrondgeluiden te vermijden. Elk interview vindt bij de blinde of slechtziende persoon thuis plaats.

2.3. Attentie

Natuurlijk wordt de deelname van de respondenten* en hun waardevolle inbreng erg op prijs gesteld. Om hen te bedanken wordt een kleine attentie voorzien en krijgen zij een exemplaar van het beroepsproduct. Daarnaast wordt het beroepsproduct ook geschonken aan Vrienden der Blinden zelf. Het ontwerp van het beroepsproduct is achteraan te vinden na de bijlagen.

3. Procedure

3.1. Informeren en rekruteren van de deelnemers

Vrienden der Blinden komt in contact met de groep waar mijn focus op ligt. Zij zijn bereid tot een samenwerking waarbij beroep kan gedaan worden op hun contacten. Zij nemen contact op met de onderzoekseenheden* en polsen naar hun bereidheid om mee te werken aan het onderzoek. Wanneer ze de toestemming krijgen om contactgegevens door te geven, neem ik verder contact op via mail of telefonisch. Hierbij worden het doel en de procedure verder uitgelegd, via de informatiebrief (*cf.* bijlage 3), die op mail wordt gezet.

De respondenten* worden nooit gedwongen om mee te werken aan het onderzoek. Hun deelname is steeds op vrijwillige basis en na een goede en duidelijke inlichting. In de informatiebrief stel ik mijzelf aan de deelnemer voor. Er wordt uitgelegd wat het doel is van het onderzoek en welke rol de respondenten* hierin spelen. Er wordt uitleg gegeven over het interview zelf en de verdere verwerking van de gegevens. Ook het feit dat de deelnemers hun medewerking te allen tijde mogen beëindigen en dat de privacy gewaarborgd wordt, krijgt een plaats in de brief. Ten slotte worden mijn contactgegevens en deze van mijn

valorisatiemeter meegegeven aan de deelnemers. Al deze informatie wordt nogmaals mondeling gecommuniceerd voor de start van het interview.

Om te voorkomen dat mensen tijdens de interviews antwoorden geven die geen nieuwe informatie naar boven brengen, maar die zeer stereotiep zijn, wordt hen via de informatiebrief gevraagd aandachtig te zijn voor voor- en nadelen in hun eigen leven en deze eventueel op te schrijven. Verder wordt vermeden dat mensen tegen hun wil meewerken aan het onderzoek. Dit door expliciet in de informatiebrief te vermelden dat de medewerking volledig vrijwillig is. Mensen mogen zich niet verplicht voelen, want op die manier kan geen goed onderzoek gegarandeerd worden.

3.2. Leidraad interview

Er gaan verschillende voorbereidingen aan de interviews vooraf. Ten eerste wordt een geïnformeerde toestemming opgemaakt (*cf.* bijlage 4) die de deelnemer moet ondertekenen. Hierin toont de deelnemer dat hij/zij goed is geïnformeerd, de gelegenheid heeft gekregen om vragen te stellen en om over zijn/haar deelname na te denken, weet dat de deelname op ieder moment mag ingetrokken worden, akkoord gaat dat het gesprek audio mag opgenomen worden en de geïnterviewde op later tijdstip opnieuw mag gecontacteerd worden i.v.m. terugkoppeling van het interview. Ten tweede wordt een document opgemaakt voor de gegevensverzameling (*cf.* bijlage 5). Dit wordt gebruikt als drop-off en heeft als functie enkele belangrijke gegevens te verzamelen van de onderzoekseenheden*. Daarbij dient dit ook als ijsbreker (Mortelmans, 2017) en geeft dit de interviewer en de deelnemer de kans elkaar wat beter te leren kennen. Ten derde wordt een draaiboek van het interview opgemaakt (*cf.* bijlage 6). Daarin komt aan bod welke zaken voor het plaatsvinden van het interview moeten voorbereid worden. Daarin wordt ook het benodigde materiaal vermeld en het verloop van het interview uitgeschreven, zodat de interviewer niets vergeet. Ten vierde wordt een vragenprotocol opgemaakt (*cf.* bijlage 7). Daarin wordt een korte introductie uitgeschreven en staat naast de intro ook de hoofd- en verdiepende vragen opgelijst. De hoofdvragen zijn zeer open geformuleerd, de verdiepende vragen daarentegen zijn veel concreter en specifiek. Daarnaast krijgt het uitgeschreven slot een plaats in het vragenprotocol.

3.3. Dataverzameling

Het vragenprotocol vormt de leidraad doorheen de interviews. Deze wordt eigenhandig opgesteld en gebruikt doorheen de interviews om de gegevens te verzamelen die een antwoord dienen te bieden op de onderzoeksvragen. Omdat er gewerkt wordt met een semigestructureerde vragenlijst, is elk interview vanzelfsprekend anders, ondanks het opgemaakt protocol. Iedere deelnemer heeft eigen unieke ervaringen die ervoor zorgen dat elk interview een andere weg uitgaat.

Voor de start van het interview wordt de informatiebrief overlopen, omdat er niet vanuit kan gegaan worden dat alle deelnemers deze volledig hebben gelezen. Op deze manier kan met zekerheid gezegd worden dat de respondenten* op de hoogte zijn van alle informatie. Ook wordt aan hen gevraagd of zij nog eventuele vragen hebben voor het interview van start gaat.

Daarnaast worden nog enkele belangrijke gegevens over de deelnemer verzameld in de vorm van een drop-off. Enkele persoonlijke gegevens worden bevraagd zoals de naam, het adres, de geboortedatum en het geslacht van de deelnemer. Daarnaast worden nog enkele specifieke zaken bevraagd over de beperking of de blindengeleidehond. Hier gaat het over de woonomstandigheid, of de deelnemer al dan niet werkend is, de aandoening, het aantal jaar dat de persoon in het bezit is van een geleidehond en de hoeveelste geleidehond hij/zijn momenteel bezit. Ook enkele contactgegevens worden hier bevraagd met als doel de deelnemers achteraf nog te kunnen contacteren. De persoonlijke gegevens van de getuigenissen die kunnen leiden tot identificatie worden niet vermeld in het onderzoek.

Ten slotte wordt net voor het interview zelf de informed consent ingevuld. Daar de deelnemer een visuele beperking heeft, wordt de toestemmingsverklaring voorgelezen.

Bij het afnemen van de interviews worden de blinde en slechtziende personen onvermijdelijk geconfronteerd met hun visuele beperking. Daarom moet nagedacht worden hoe hierop kan ingespeeld worden. In de informatiebrief staat expliciet vermeld dat de medewerking te allen tijde kan beëindigd worden. Daarnaast hebben de respondenten* het recht niet op vragen te antwoorden die gevoelig liggen.

Na het interview wordt kort gepolst of de deelnemer nog zaken wil meegeven aan mensen die overwegen om ook een blindengeleidehond in huis te nemen en of de persoon het fijn vond even bij dit onderwerp stil te staan. Ook wordt er na de interviewafname gevraagd of de deelnemers ermee instemmen dat er in een later stadium van de bachelorproef opnieuw contact met hen wordt opgenomen. Nadat het interview is uitgetypt in een transcript, wordt deze teruggestuurd naar de deelnemer in kwestie met de vraag of de gegevens op deze manier verder mogen gebruikt worden. Op dit moment krijgt de respondent* ook de kans om nog eventuele bedenkingen en/of aanvullingen door te geven. Dit gebeurt via mail.

3.4. Data-analyse

Omdat in dit onderzoek kwalitatieve data wordt verzameld, is een kwalitatieve data-analyse van toepassing. Een techniek wordt toegepast die afgeleid is van de Grounded Theory. Het einddoel van deze theorie is saturatie, een punt tijdens de dataverzameling waarop er zich geen nieuwe informatie meer aandient. Echter door de beperkte tijd is het bereiken van saturatie niet mogelijk. Daarom wordt er gebruik gemaakt van een afgeleide van deze theorie, waarbij de nadruk ligt op een hiërarchisch codeboek dat reeds op voorhand (deels) is klaargemaakt (Mortelmans, 2017). De templates in dit onderzoek worden gehaald uit de opsplitsing van het kernwoord welbevinden die reeds in het eerste deel van de literatuurstudie werd gemaakt (puntjes 2.3.1, 2.3.2. & 2.3.3.).

Voor de data-analyse vindt de datapreparatie plaats. Al het verzamelde materiaal wordt op een systematische manier geklasseerd, vooraleer het verder wordt verwerkt. In deze stap worden de interviews via Microsoft Word uitgetypt tot transcripten. Hierin wordt alles wat in het interview werd besproken bijna letterlijk weergegeven, enkel dialect taalgebruik wordt vertaald naar het Algemeen Nederlands. Tijdens deze stap wordt er veel aandacht besteed aan het anonimiseren van de gegevens i.f.v. de privacy van de respondenten*. De eigen naam, namen van anderen, de naam van de hond of andere informatie waaruit af te leiden is wie aan het onderzoek heeft deelgenomen, worden niet letterlijk opgenomen in het transcript. Er wordt dan tussen haakjes vermeld welke naam werd uitgesproken, bv. eigen naam, naam kennis, naam hond, ... Dankzij het uittypen van de interviews kan alles achteraf zorgvuldig geanalyseerd worden. Na het uittypen, wordt alle relevante informatie i.f.v. de onderzoeksvraag aangeduid.

Het verwerken van de gegevens, of de analysefase zelf, wordt opgedeeld in verschillende deelstappen. De kern van de analyse bestaat eruit dat de gegevens eerst worden afgebroken om ze vervolgens opnieuw op te bouwen. Ten eerste vindt de afbreek- of reductie fase plaats, dit wordt ook open coderen genoemd. In deze fase worden de gegevens die reeds opgedeeld zijn in kleinere gehelen, voorzien van namen/labels in de vorm van een woord of een korte zin. In de volgende fase, de eerste opbouwfase of axiaal coderen genoemd, worden de labels die vaak dubbel kunnen voorkomen of bij mekaar horen met mekaar in relatie gebracht. De bij elkaar horende losse codes worden hier in een tabel geplaatst. Ten slotte vindt de laatste fase plaats, de tweede opbouwfase of selectief coderen. Dit is het meest cruciale aspect van de theorie. Hier worden kernconcepten geïntegreerd als overkoepelende term voor de verschillende gerelateerde labels (Mortelmans, 2017). In dit onderzoek worden deze kernlabels echter gehaald uit de opsplitsing van het kernwoord welbevinden die reeds in het eerste deel van de literatuurstudie werd gemaakt (puntjes 2.3.1, 2.3.2. & 2.3.3.). De losse codes worden gelinkt aan de bestaande kernlabels en in de tabel gevoegd. De laatste fase is het rapporteren. Hierbij wordt er een antwoord geformuleerd op de onderzoeksvragen.

Deze verschillende stappen van datapreparatie en dataverwerking worden geïllustreerd in bijlage 10 op het einde van deze paper.

4. Kwaliteitscriteria

4.1. Betrouwbaarheid

De betrouwbaarheid is de mate waarin de meting onafhankelijk is van toeval. Dit toeval kan afkomstig zijn uit verschillende bronnen: het gebruikte instrument, de respondenten*, de omstandigheden en de interviewer (Baarda, 2014). Bij kwalitatief onderzoek staan de antwoorden niet vast en kunnen de respondenten* vanzelfsprekend de vragen beantwoorden zoals ze zelf wensen. De interviewer krijgt een actieve rol, want deze bevraagt de deelnemers en analyseert de resultaten. Maar natuurlijk zijn deze antwoorden voor interpretatie vatbaar (van der Ploeg, 2018).

Kwalitatief onderzoek is subjectiever dan kwantitatief onderzoek. Echter wil dit niet zomaar zeggen dat het onderzoek onbetrouwbaar is. Volgende tips helpen bij de betrouwbaarheid van kwalitatief onderzoek. Ten eerste moet er gezorgd worden voor een representatieve*

steekproef*. Echter is het bijna niet haalbaar om voor een bachelorproef een representatief* aantal interviews af te leggen. Toch wordt er geprobeerd zo veel mogelijk interviews af te nemen, met de haalbaarheid tot verwerking in het achterhoofd. Het is belangrijk bij het selecteren van de steekproef* om voor een gebalanceerde groep te zorgen op vlak van leeftijd en geslacht. Met deze tip wordt rekening gehouden. Een uitgebreide weergave van de gegevens van de respondenten* krijgt plaats in het deel resultaten. Ten tweede is het belangrijk dat de onderzoeker zich zo objectief mogelijk opstelt. Sturende vragen zijn uit den boze. Deze subjectieve manier van vraagstelling wordt vermeden door het vooraf opgemaakte vragenprotocol en de extra bijlage ‘extra uitleg bij vragenprotocol’ (cf. bijlage 8). Ten derde moet de onderzoeker een kritische houding aannemen. Als een antwoord niet geheel duidelijk is, is doorvragen noodzakelijk. Ook dit wordt tijdens de interviews zoveel als mogelijk gedaan. Ten vierde is het belangrijk de transcripten op een correcte manier te archiveren en analyseren. En ten slotte wordt aangeraden de interpretaties te laten nakijken door de begeleider van deze bachelorproef. Op deze manier kunnen subjectieve interpretaties gecorrigeerd worden (van der Ploeg, 2018). Dit wordt gedaan door het beroepsproduct te laten nalezen door verschillende partijen. Ten eerste door de geïnterviewden zelf, maar ook door de begeleider en valorisatiemeter van deze bachelorproef en ten slotte door iemand uit de doelgroep.

4.2. Validiteit

Een valide instrument meet wat het beoogt te meten. Meer bepaald heet dit instrumentele validiteit (Baarda, 2014). Een semigestructureerd interview heeft een lage constructvaliditeit, een hoge externe validiteit, een lage interne validiteit en een hoge ecologische validiteit (Dingemans, 2015). Echter verhoogt de validiteit van het onderzoek doordat het vragenprotocol is opgemaakt aan de hand van verschillende vragenlijsten die reeds in de praktijk werden gebruikt.

De constructvaliditeit (ook wel begripsvaliditeit genoemd) geeft aan in hoeverre wordt gemeten wat beoogd wordt te meten. Een begrip wordt gemeten a.d.h.v. een vraag. Het is belangrijk dat een vraag op een goede manier geformuleerd wordt, want niet iedereen weet wat jij als onderzoeker bedoelt met deze vraag. Bij de externe validiteit dienen de resultaten van het onderzoek gegeneraliseerd* te kunnen worden, dan betekent dit dat ze extern valide

zijn. De interne validiteit (ook wel methodologische validiteit genoemd) geeft aan in welke mate de conclusies voor waar kunnen aangenomen worden. Een onderzoek is intern valide als vanuit de gekozen onderzoeksmethode de juiste besluiten kunnen getrokken worden. De ecologische validiteit is de mate waarin de resultaten overeenkomen met de werkelijkheid (Swaen, 2014).

Er zijn enkele zaken die kunnen helpen om de constructvaliditeit en de interne validiteit te verhogen. Het is belangrijk de rode draad van het onderzoek goed in het achterhoofd te houden. Ook moet de vraagstelling zeer precies zijn. (Dingemanse, 2015). Ter verduidelijking van sommige woorden in het vragenprotocol wordt een extra bijlage aangemaakt 'extra uitleg bij vragenprotocol' (*cf.* bijlage 8). Hierin staan enkele woorden uitgelegd die door de respondent* als moeilijk zouden kunnen ervaren worden. Door het opmaken van dit document worden deze begrippen op eenzelfde manier uitgelegd in elk afzonderlijk interview. Daarnaast worden de interviewvragen voorgelegd aan de begeleider en de valorisatiemeter van deze bachelorproef, maar ook aan een persoon uit de doelgroep. De interne validiteit kan verhoogd worden door de bias* zoveel mogelijk te beperken (Swaen, 2015). Daarbij is het raadzaam een vast interviewschema te gebruiken, dit wordt in deze bachelorproef toegepast onder de vorm van een draaiboek (*cf.* bijlage 6) en een vragenprotocol (*cf.* bijlage 7). Ook de extra uitleg bij het vragenprotocol helpt de objectiviteit van het onderzoek te bevorderen. Daarnaast worden alle interviews onder dezelfde omstandigheden afgenomen (Dingemanse, 2015). Verder wordt er na de dataverwerking aan member checking gedaan, hierdoor wordt de geloofwaardigheid van het onderzoek vergroot (Mortelmans, 2017). Wat dit precies inhoudt, wordt in het vierde stuk van het onderdeel 'resultaten' verder toegelicht.

Resultaten

In dit deel van de bachelorproef worden de resultaten van het onderzoek besproken. Er wordt eerst ingegaan op de interviews zelf, daarna op het verloop ervan en ten slotte op de resultaten die uit de interviews naar voren kwamen.

1. Interviews

Zes ervaringsdeskundigen werden geïnterviewd rond hun ervaring met de blindengeleidehond. Deze interviews werden afgenomen over een periode van eind december tot begin februari 2018-2019. De verwerking van de gegevens werd gedaan in de periode van februari tot april 2019.

Er deden drie vrouwen en drie mannen mee aan het onderzoek, verspreid over de leeftijd van 36 tot 62 jaar. Bij de zoektocht naar respondenten* werd gepoogd het aantal jaar dat de respondenten* gebruik maken van een geleidehond en de hoeveelste geleidehond zij bezitten te laten variëren. Het aantal jaar dat ze ervan gebruik maken, loopt van 1,5 tot 15 jaar. De hoeveelste blindengeleidehond er op het moment van het interview reeds gebruikt wordt, ligt verspreid tussen één en drie. Hieronder wordt een gedetailleerder overzicht gegeven van de respondenten* op basis van de gegevensverzameling.

Leeftijd			
30-40 jaar	40-50 jaar	50-60 jaar	>60 jaar
1	3	1	1
Woonomstandigheid			
Zelfstandig	Met partner	Met ouders	Andere
1	5	/	/
Werkend			
Ja	Nee		
5	1		
Aandoening			
Blind	Slechtziend	Geboren	Verworven
2	4	1	5
Aantal jaar blindengeleidehond			
1-4 jaar	4-8 jaar	8-12 jaar	12-15 jaar
1	2	1	2
Hoeveelste blindengeleidehond			
1ste	2de	3de	
3	2	1	

Tabel 2: Overzicht respondenten* op basis van gegevensverzameling

Tijdens de interviews werden verschillende zaken bevraagd. Het interview bestond uit zes delen: emotioneel welbevinden, psychologisch welbevinden, sociaal welbevinden, afsluitende vragen, slot en bedanking en afronding. Tijdens de eerste drie delen, waar de beleving op vlak van welbevinden aan bod komt, werd eerst een zeer open vraag gesteld. Daarna werden enkele verdiepende vragen gesteld naar de verschillende specifieke dimensies. Bij welke dimensie welke vragen horen, wordt in de tabel in bijlage 9 weergegeven. Deze vragen werden gesteld met als doel een antwoord te bieden op de hoofd- en deelonderzoeksvragen. De open vraag gaf de respondenten* de ruimte onbeïnvloed na te denken over de veranderingen op vlak van elk afzonderlijk deel. De verdiepende vragen daarentegen waren opgemaakt om op de afzonderlijke dimensies een antwoord te kunnen formuleren. Deze drie onderdelen van het interview vormden het grootste stuk en namen dan ook de meeste tijd in beslag. Ten tweede werden er nog enkele afsluitende open vragen gesteld. Namelijk of er nog andere zaken zijn die, naast de eerder besproken zaken, gemakkelijker of moeilijker lopen sinds de komst van de hond. Ook, indien we de tijd konden terugdraaien, en men nu weet wat de voor- en de nadelen zijn van de hond, of ze nog steeds zouden kiezen voor een blindengeleidehond. Verder werd het voornaamste voor- en nadeel vanuit hun ervaring bevraagd. Ook werd er gepolst of er zaken waren die de bevrageden zeker wilden te weten komen toen ze nog op de wachtlijst stonden en of ze hier nu wel een antwoord op hebben gevonden. Deze vier vragen hadden als doel ervoor te zorgen dat informatie die nog niet aan bod was gekomen, maar wel belangrijk is om in het onderzoek mee te nemen, hier een plaats kreeg. Ten slotte werd gevraagd naar een voorstel voor het beroepsproduct. Deze vraag werd gesteld omdat het product toegankelijk moet zijn voor mensen met een visuele beperking. Echter heb ik, als onderzoeker zonder visuele beperking, weinig kennis omtrent de manier waarop blinde en slechtziende personen informatie raadplegen. In het vijfde deel van het interview, het slot, werd als laatste keer bevraagd of er nog zaken zijn die de respondenten* willen meegeven aan mensen die overwegen om ook een blindengeleidehond in huis te nemen. Dit om er zeker van te zijn dat alle informatie die de bevrageden aanvankelijk wilden vertellen, aan bod was gekomen. In het laatste deel, afronding en bedanking, werd gevraagd aan geïnterviewden wat ze ervan vonden om bij het onderwerp stil te staan.

2. Evaluatie interviews

De interviewafnames zijn vlot verlopen. De respondenten* waren zeer vriendelijk en toegankelijk. De aangewezen tijdsduur voor het interview zelf was één uur, wat ook in de informatiebrief vermeld stond. Bij vier van de zes interviews kon deze tijdspanne mooi gerespecteerd worden. Twee interviews namen echter iets meer tijd in beslag. Niet onopmerkelijk is dat deze de eerste twee interviews waren die plaatsvonden.

In de meeste interviews leken de vragen duidelijk. Af en toe werd wel om verduidelijking gevraagd. In het vijfde interview gaf de respondent* regelmatig aan dat de vragen van een moeilijke aard waren en ook op het einde vertelde ze dat ze deze vraagstelling niet had verwacht. Wanneer tijdens de interviews om uitleg werd gevraagd, werd in eerste instantie teruggevallen op bijlage 8, extra uitleg bij het vragenprotocol. In sommige gevallen was dit niet voldoende of bood dit niet de te behoeven uitleg. Daarom werd in tweede instantie de vraag anders geformuleerd.

De meeste interviews vonden individueel plaats. Echter in één situatie, bij het eerste interview, liet de geïnterviewde blijken dat dit niet mogelijk was. Haar man is toen in dezelfde ruimte gebleven als waar het interview doorging, maar heeft zich zelfstandig bezig gehouden. Ook in twee andere interviews, het tweede en het zesde, is er heel even een externe persoon aanwezig geweest. In deze drie voorvallen werd telkens aan de respondent* gevraagd of de aanwezigheid van deze derde persoon geen belemmering vormde.

Daarnaast hebben zich geen moeilijkheden voorgedaan bij het terugkoppelen van de transcripten of van het beroepsproduct.

3. Verwerking interviews

Bij het verwerken van de gegevens werden verschillende deelstappen gevolgd om tot het beroepsproduct te komen. Ten eerste werd het interview bijna letterlijk uitgetypt in transcripten. Deze werden eerst alle zes uitgetypt, voor een verdere stap in de verwerking werd gezet. Vervolgens werd in deze uitgeschreven interviews alle belangrijke informatie aangeduid. Daarmee wordt alle info bedoeld die een antwoord biedt op de hoofd- en/of

deelonderzoeksvragen. Ten derde vond de fase open coderen plaats. In deze stap werd aan de aangeduide delen een label gegeven. Bij de meeste van deze labels werd ook aangegeven of het om een voordeel (met een plusteken) of een nadeel (met een minteken) ging, opnieuw in functie van de deelonderzoeksvragen. Enkel als het label geen positieve of negatieve lading droeg, werden deze tekens niet gekoppeld aan de labels. De volgende twee fasen vonden gelijktijdig plaats. Dit kwam doordat de overkoepelende labels reeds gekend waren. Ze werden namelijk gehaald uit de opsplitsing van het kernwoord welbevinden die reeds in het eerste deel van de literatuurstudie werd gemaakt. Alle labels die in de vorige fase werden opgemaakt, werden in deze fase gerelateerd aan de dimensies van welbevinden, dit via een tabel. Alle dimensies kregen bovenaan in de tabel een plaats. Alle labels werden onder de bijhorende dimensie gezet. Tot slot werd deze eindtabel gebruikt om het beroepsproduct op te maken. In dit product werden alle ervaringen samengebundeld tot een samenhangende tekst bestaande uit verschillende alinea's. Per alinea werd een specifiek onderdeel besproken. Als ondersteuning van de tekst werden citaten uit de transcripten toegevoegd. Het beroepsproduct zou kunnen gekoppeld worden aan de website van Vrienden der Blinden (<https://www.vriendenderblinden.be>) en van Kim Bols (<https://www.kimbols.be>). Op de website van Vrienden der Blinden zou het beroepsproduct op het prikbord kunnen geplaatst worden. Verder wordt er ook gezocht naar een geschikte plaats op de website zelf om het beroepsproduct te plaatsen. Bijvoorbeeld zou het tabblad 'blindengeleidehond' (via honden, doorklikken naar blindengeleidehond) een geschikte plaats zijn om het product te kaderen. Er kan op de pagina, onder de reeds beschikbare tekst het volgende gezet worden. 'Verder kunnen nieuwsgierige lezers zich via de volgende link laten onderdompelen in de beleving van zes ervaringsdeskundigen met hun blindengeleidehond. Dit document is het eindproduct van een bachelorproef met als doel een realistisch beeld te scheppen aan geïnteresseerden over de voor- en nadelen van een blindengeleidehond. Dit kan een eerste hulp bieden bij het maken van een weloverwogen keuze of de hond al dan niet het geschikte hulpmiddel voor jou is'. Daarnaast wordt contact opgenomen met Kim Bols. Zij heeft een website speciaal ontworpen voor blinde en slechtziende personen. Er wordt aan haar gepolst of het product ook op haar website een plaats kan krijgen. Ten slotte is het beroepsproduct een handvat die in de toekomst verder kan verspreid worden op websites van bijvoorbeeld andere organisaties.

In bijlagen is een voorbeeld van de dataverwerking toegevoegd. Bijlage 10 (datapreparatie en dataverwerking illustratie) omvat 3 tabellen. De eerste tabel is een klein deeltje van een

uitgeschreven transcript in Microsoft Word, waarbij alle relevante informatie is aangeduid. Daarnaast is de fase open coderen hier reeds op toegepast. De labels zijn via de functie ‘nieuwe opmerking’ toegevoegd aan het document. In de twee daaropvolgende tabellen vinden de twee volgende fasen plaats. Via zes kleuren wordt bijgehouden welke labels uit welke interviews afkomstig zijn. Boven de tabel staat een korte lay-out. Er wordt met twee tabellen gewerkt om het overzicht te bewaren. De transcripten en de uitgebreide verwerking van de gegevens worden, door de grote hoeveelheid ervan, niet aan deze paper toegevoegd. Deze worden wel aan de bachelorproefbegeleider van deze bachelorproef bezorgd. Ten slotte krijgt het beroepsproduct een plaats op het einde van deze paper.

4. Resultaten

4.1. Belang van het onderzoek

Tijdens het onderzoek kwam frequent naar voren dat er nog veel onbekendheid heerst rond de blindengeleidehond. Een respondent* vertelde dat er bij veel mensen die in het opleidingscentrum komen proberen, nog veel angst, onzekerheid en onwetendheid is. Twee andere bevroegden haalden aan dat er weinig informatie rond bestaat en dat ze niet wisten wat een blindengeleidehond was vooraleer ze ermee in contact kwamen. Uit verschillende interviews bleek verder dat mensen met een blindengeleidehond hier in België, in vergelijking met Nederland, nog vaak nagekeken worden. Ook werd door een respondent* aangehaald dat zij niet direct overtuigd was om een hond te nemen. Een andere bevroegde gaf dan weer aan dat ze veel eerder een geleidehond zou genomen hebben, als ze wist wat ze nu weet.

Bij het voorleggen van het beroepsproduct aan de valorisatiemeter van deze bachelorproef, gaf zij aan deze een absolute meerwaarde te vinden voor de beroepspraktijk. Ze merkt op dat reeds veel blinde of slechtziende personen bereikt worden door ervaringsdeskundigen of de organisatie zelf, maar dat er ook nog een grote groep blinden en slechtzienden niet persoonlijk kan benaderd worden. Dit doordat zij bijvoorbeeld geen mensen kennen met een geleidehond, in een buurt wonen waar zo’n hond minder in het straatbeeld komt, enzoverder. Ze merkt op dat vooral voor deze mensen de drempel tot informatie over een geleidehond, laat staan er effectief mee aan de slag gaan, vaak zeer hoog is. Via het beroepsproduct worden de ervaringen naar deze mensen toegebracht, op een zeer laagdrempelige manier.

4.2. Dimensies welbevinden

Hieronder wordt bij elke dimensie kort stilgestaan wat er aan bod komt in het beroepsproduct en wat dit betekent voor de onderzoeksvragen. Voorbeelden en citaten worden hier weggelaten, maar krijgen een plaats in het beroepsproduct zelf.

Dimensie zelfvertrouwen: Eén ervaringsdeskundige gaf aan dat de hond geen invloed heeft gehad op haar zelfvertrouwen. Vier mensen gaven expliciet aan dat hun zelfvertrouwen en zelfbeeld een positieve boost hebben gekregen. Daarnaast gaf één iemand aan dat de hond hierop een negatieve inslag heeft. Ook kwam aan bod dat het vertrouwen op de hond moet opgebouwd worden, vier mensen ervaren dit in het begin als een moeilijkheid.

Dimensie gemoedstoestand: De hond brengt veel vriendschap, plezier en gezelschap met zich mee, wat een positieve bijdrage heeft op de gemoedstoestand. Ook de verhoogde zelfstandigheid en zelfzekerheid zorgen voor een beter gemoed. Verder gaven vijf mensen aan meer energie te hebben. Het gebruik van een geleidehond is echter in het begin een aanpassing. Ook zijn er lasten aan verbonden. Eén iemand vertelde dat het werken met de hond veel concentratie vraagt en nog iemand anders geeft aan dat zowel de witte stok als de hond (even) veel concentratie en energie vergen. Tot slot kwam in vier interviews het afscheid aan bod, dat onvermijdelijk en pijnlijk is.

Dimensie stressniveau: Vijf geïnterviewden stelden de geleidehond gelijk aan veiligheid, vooral op straat, waardoor een grote stressfactor wegvalt. Op vlak van obstakels moet niet meer worden opgelet. Daarnaast gaat het verplaatsen dubbel zo snel i.v.m. met een witte stok, wat een tijdsinstaat oplevert. Dit zorgt er echter voor dat afstanden anders moeten ingeschat worden. Ook is de hond een grote zorg bij, want met dit extra gezelschap moet worden rekening gehouden. Het is een levend wezen dat niet zomaar kan in- en uitgeschakeld worden en eens een foutje kan maken. Verder kan de hond ziek vallen of na een operatie moet hij revalideren, dan kan er geen gebruik van gemaakt worden. Door druk en luid verkeer gaan is niet altijd evident. In drie interviews werd verteld dat felle omgevingsgeluiden de concentratie en oriëntatie kunnen verstoren, wat stress oplevert. Er moet 100% kunnen vertrouwd worden op de hond om geen stress te hebben. Verder is hij geen aanwinst op een plaats waar de weg niet gekend is. Verzorgen, medische zaken en

technisch werken moet aangeleerd worden. Tevens is het wachten op een nieuwe hond een factor die stress oplevert, want dit is een groot vraagteken.

Dimensie doelgerichtheid: Twee mensen vertelden dat de hond hun gevoel van optimisme tegenover de toekomst weinig tot niet heeft beïnvloed. Eén persoon gaf aan dat de hond geen invloed heeft gehad op het al dan niet andere doelen hebben. Anderen vertelden echter dat de zelfstandigheid waar de hond voor zorgt, opening geeft tot nieuwe doelen. Twee ervaringsdeskundigen gaven aan teleurgesteld te zijn over het ontspannend wandelen, iets wat niet lukt.

Dimensie persoonlijke groei: Twee mensen gaven aan dat de hond geen invloed heeft gehad op het groeien en ontwikkelen van de eigen persoon. Eén iemand vertelde dat het verhoogde zelfvertrouwen waartoe de hond heeft bijgedragen, haar wel heeft geholpen te groeien en te ontwikkelen op persoonlijk vlak. Daarnaast gaven twee anderen ervaringsdeskundigen aan dat men karakter moet hebben. Het is heel belangrijk om streng en consequent te zijn.

Dimensie autonomie: In elk interview kwam autonomie duidelijk naar voren als een groot voordeel. Dit brengt onrechtstreeks nog andere voordelen met zich mee, die uitgebreid in het beroepsproduct besproken worden. In drie van de zes interviews werd de geleidehond gelijkgesteld aan de vrijheid van de persoon. Echter doen er zich, ook met de hond, nog altijd momenten voor waarop men wel afhankelijk is van een ziende persoon, bijvoorbeeld bij het aanleren van nieuwe routes, bij het bewandelen van onbekende wegen en wanneer er onderweg zaken moeten gelezen worden.

Dimensie omgevingsbeheersing: Op vlak van intellectuele mogelijkheden heeft de hond geen invloed. Op vlak van praktische mogelijkheden biedt de hond veel voordelen, hij zorgt ervoor dat men bijvoorbeeld op het werk kan geraken.

Dimensie zelfacceptatie: In drie interviews werd verteld dat de hond op dit vlak geen invloed heeft gehad. Eén ervaringsdeskundige gaf aan zich minder blind te voelen. Verder gaf één iemand aan dat hij zeker een hulpmiddel kan zijn om de beperking te aanvaarden. Tegenstrijdig met de bovenstaande ervaring vertelde één persoon dat je de beperking reeds moet geaccepteerd hebben. Daarnaast kwam in nog een ander interview naar voren dat de

hond net een negatieve invloed heeft op de acceptatie van de beperking, omdat dit iets is wat men moet toegeven.

Dimensie positieve relaties: Eén iemand gaf aan dat de komst van de hond geen invloed heeft op de relaties met gezinsleden. Een andere persoon vertelde dat de hond er niet toe bijdraagt dat anderen de persoon accepteren. In elk interview werd duidelijk dat de hond een sociaal hulpmiddel is. Hij vormt een laagdrempelig aanspreekpunt. Daarnaast ondervindt één ervaringsdeskundige dat mensen tevens behulpzamer en vriendelijker zijn. In vier interviews werd er echter een onderscheid gemaakt tussen mensen die wel en niet hondlievend zijn. Met de eerste groep mensen heeft men goed contact. Met de tweede groep verloopt het contact moeizamer, ookal kan dit gaan over familieleden. Ten slotte werd in één interview verteld dat de hond een invloed heeft op het hele gezin.

Dimensie sociale acceptatie: In vijf van de zes interviews werd aangegeven dat de hond op vlak van sociale acceptatie geen invloed heeft gehad. In het zesde interview werd deze vraag niet expliciet beantwoord.

Dimensie sociale actualisatie: Eén geïnterviewde vertelde dat de drempel om onder de mensen te komen kleiner wordt. Iemand anders gaf aan dat het makkelijker wordt om zich aan te passen aan de maatschappij. Eén ervaringsdeskundige ervaart toch nog negatieve reacties vanuit de samenleving. Daarnaast geeft ook één persoon aan dat ze door sommige mensen raar bekeken wordt, wat een negatieve inslag heeft op haar zelfbeeld.

Dimensie sociale contributie: Op vlak van alledaagse verantwoordelijkheden gaf één persoon aan dat de hond daar geen invloed op heeft. Toch wees één iemand erop dat hij dankzij de hond zijn verantwoordelijkheid als jonge vader kan opnemen. Iemand anders gaf aan dat hij verantwoordelijkheden kan opnemen die een persoon zonder visuele beperking zou kunnen. Daarnaast zorgt hij ervoor dat men makkelijker en stipt op het werk geraakt. Hij neemt onderweg de concentratie van de persoon over, wat ervoor zorgt dat deze zich op het werk beter kan concentreren. Hij helpt dus onrechtstreeks bij de arbeidsverplichtingen van de blinde of slechtziende persoon. Eén iemand wees erop dat men ook verantwoordelijkheden heeft naar de hond toe, die niet over het hoofd mogen gezien worden.

Dimensie sociale coherentie: Vier van de zes mensen gaven tijdens de interviews aan dat de komst van de hond hun visie op de maatschappij niet heeft veranderd. Eén ervaringsdeskundige vertelde dat mensen sneller hulp bieden, omdat de hond ervoor zorgt dat de beperking zichtbaar is voor de omgeving. Hij vertelde verder te hebben opgemerkt dat mensen in België, in vergelijking met Nederland, hem veelal nakijken.

Dimensie sociale integratie: Eén iemand gaf aan dat de hond geen invloed heeft op het gevoel verbonden te zijn met mensen uit de omgeving. Eén geïnterviewde merkte echter op dat de hond in elk hotel binnen mag. Iemand anders gaf aan dat een geleidehond meekrijgen in een vliegtuig gemakkelijk is. Daarnaast zijn er nog andere praktische zaken waar de hond voor zorgt die bijdragen aan het gevoel deel uit te maken van de maatschappij. Verder blijkt dat men ook sneller wordt aangesproken. Daarenboven gaf één ervaringsdeskundige aan dat de aandacht verplaatst wordt van de blinde persoon naar de hond. Tegenstrijdig met deze positieve discriminatie worden enkele geïnterviewden geconfronteerd met verschillende soorten van negatieve discriminatie. Zij merken echter moeilijkheden bij het vinden van een hotel of een taxi. Ook merkte men op dat geleidehonden niet altijd bij de passagier mogen zitten in een vliegtuig. Verder hebben sportvoorzieningen, sommige winkels of restaurants niet altijd plaats om een hond mee te nemen. Tevens laten bakkerijen niet altijd toe een hond mee te nemen.

Andere: In vijf van de zes interviews kwam naar voren dat de geleidehond aan de buitenwereld toont dat men een visuele beperking heeft. Verder kwam aan bod dat met de stok mensen eerder obstakels vormen, met de geleidehond echter niet meer. In vier van de zes interviews werd verteld dat men naast de geleidehond ook nog een kleine witte stok gebruikt, als controlestok of om eveneens de beperking voor de buitenwereld zichtbaar te maken. Tevens is de hond een snelle leerling, nieuwe routes zijn vlug aangeleerd. Enkele ervaringsdeskundigen worden echter geconfronteerd met enkele persoonlijk moeilijkheden, bijvoorbeeld botst één ervaringsdeskundige op een dilemma. Ze woont alleen en haar hond staat op punt op pensioen te gaan. Als alleenstaande is het echter zeer moeilijk om twee honden te hebben, waardoor ze ofwel haar huidige geleidehond zal moeten afgeven, ofwel geen nieuwe geleidehond zal kunnen aanvragen. Verder brengt het gebruik van een kleine witte stok het nadeel met zich mee dat men geen handen meer vrij heeft. Tevens vraagt een hond in huis om veel kuiswerk. Als het aankomt op het aanleren van een nieuwe route, moet ook de blinde of slechtzienende persoon deze route kunnen, om orders te kunnen geven. Het is

de verantwoordelijkheid van de gebruiker om de hond goed te leiden, maar ook om er consequent mee te werken. Ten slotte kwam in vier interviews naar voren dat men een speciale band opbouwt met de hond. Uiteindelijk krijgen nog enkele weetjes en tips een plaats in het beroepsproduct. Bij het voorleggen van het beroepsproduct aan Sarah Velghe, de valorisatiemeter van deze bachelorproef, gaf zij nog drie kleine aanvullingen die ook een plaats krijgen bij dit onderdeel van het product. Ten eerste gaf ze aan dat bij het aanleren van de thuisregels hulp wordt geboden door de instructeur tijdens de stageperiode. Ten tweede vertelde ze dat het al dan niet gebruiken van een witte stok naast de geleidehond een keuze is van de gebruiker zelf. Ten derde gaf ze aan dat de hond standaard links wordt opgeleid. De blinde of slechtziende persoon heeft dus geen keuze of de hond links of rechts wordt opgeleid. Deze laatste opmerking strookt niet met wat er tijdens de interviews aan bod kwam en wordt dan ook verwijderd uit het product.

4.3. Aansluitende vragen

Naast de dimensies van welbevinden, werden nog enkele aansluitende vragen gesteld. Hieronder worden deze vragen weergegeven met daaronder de gegeven antwoorden.

Stel dat we de tijd konden terugdraaien en men weet nu uit ervaring wat de voor- en de nadelen zijn van de blindengeleidehond, zou men nog steeds een blindengeleidehond verkiezen? Vijf van de zes geïnterviewden antwoordden vol overtuiging ‘ja’. Eén iemand voegde er zelfs aan toe dat als ze het had geweten, ze het al vroeger had gedaan. Iemand anders zei dat ze het iedereen zou aanraden. Een zesde respondent* heeft echter een dubbel gevoel bij deze vraag. Er komt veel bij kijken en als men alleen is, is het moeilijk. Zij besluit geen hond meer te nemen zonder de steun van een partner.

Het voornaamste voor- en nadeel vanuit hun eigen ervaring?

	Voornaamste voordeel	Voornaamste nadeel
ED 1	“Dat je meer buiten komt, dat je onafhankelijker bent.”	“Dat je ervoor moet zorgen, je kan niet zomaar weggaan. Er moet een oppas zijn voor de hond, als je bijvoorbeeld eens ergens naartoe wilt gaan.”
ED 2	“Je zelfstandigheid.”	“Je moet er je levensstijl van maken en dat beest moet je verzorgen.”

ED 3	“Op de weg ben je zelfstandig.”	“Het is en blijft een beest, soms heeft hij ook geen zin om honderd procent zijn best te doen.”
ED 4	“Zelfstandig.”	“Hij verliest veel haar.”
ED 5	“De eerste keer dat ik met hem loop, een zalig gevoel, dat voelt veiliger op de baan. Ik kan rekenen op hem. Je loopt minder ergens tegen. Ze zien ook dat ik een beperking heb en dat ze moeten opletten dat ze niet tegen mij lopen.”	“In de winkel, die smalle gangetjes, dat je daar niet door kan. Je kan ook niet op de roltrap, je kan niet overal binnen. En in een drukke bus is het een ramp. Ik kan hem moeilijk op mijn schoot zetten é.”
ED 6	“Je vrijheid en de vriendschap.”	“Je huis dat je meer moet onderhouden.”

Tabel 3: Voornaamste voor- en nadelen

Stel dat dit onderzoek gedaan werd toen de bevraagden nog op de wachtlijst stonden, wat hadden ze zeker willen te weten komen over het leven met een blindengeleidehond? Hebben ze hier nu een beter beeld over? Op deze vraag is niet meteen een antwoord gekomen dat verder kon gebruikt worden tijdens de verwerking. Twee mensen gaven aan niet meteen een antwoord te kunnen geven op deze vraag. Twee anderen vertelden niet meteen met vragen te zitten. Voor één van hen kwam dit doordat ze iemand kende met een geleidehond. De andere persoon voegde er nog aan toe dat ze toch graag iets mee informatie op medisch vlak had gekregen. Een vijfde persoon gaf aan vragen te hebben rond het ras en het karakter van de hond, iets waar dit onderzoek geen antwoord op kan bieden. Ten slotte gaf een laatste ervaringsdeskundige de tip aan mensen met interesse in een blindengeleidehond om eens contact op te nemen met een persoon die er al ervaring mee heeft. Zij zet daarmee het belang van dit onderzoek in de kijker, want een deel van deze ervaringen worden via het beroepsproduct zeer laagdrempelig weergegeven.

Tot slot werd gevraagd naar een voorstel voor het beroepsproduct, een manier om de gegevens te verwerken? Uit de antwoorden blijkt dat het best een online-verwerking wordt toegepast, dit zonder tekeningen, met eenzelfde lettertype, namelijk Arial, omdat dit het best leesbaar is. Sommige blinden en slechtzienenden ondervinden moeilijkheden bij het lezen van een bestand in pdf-formaat.

4.4. Member-check

Het beroepsproduct wordt achteraan de bachelorproef toegevoegd. Na het opmaken ervan wordt het teruggekoppeld naar de onderzoekseenheden*. Dit heet de member-check. Er wordt aan hen de vraag gesteld wat zij ervan vinden en of ze tips of opmerkingen hebben. Deze member-check biedt de kans tot een realiteitstoetsing en laat toe de resultaten te laten controleren op vlak van interpretaties van de onderzoeker (Mortelmans, 2017). Omdat het tijdens de interviews niet mondeling was afgesproken dat deze terugkoppeling zou plaatsvinden, wordt eerst telefonisch contact opgenomen met de respondenten*. Wanneer zij instemmen met de member-check, wordt het beroepsproduct via mail aan de onderzoekseenheden* bezorgd. Uit deze member-check zijn geen nieuwe tips of opmerkingen naar boven gekomen. Elke geïnterviewde complimenteerde het werk met uitspraken als ‘Zeer goed opgesteld’, ‘Prachtig om te lezen’ en ‘Ik ben er stil van geworden, gewoon adembenemend super goed. Het deed iets vanbinnen waar je over nadenkt en meeleeft.’

Discussie

1. Conclusie

Via dit onderzoek werd getracht in beeld te brengen wat de komst van een blindengeleidehond teweegbrengt op vlak van welbevinden. Er werd daarbij steeds een onderscheid gemaakt tussen voor- en nadelen, dit met als doel om mensen met een visuele beperking die in aanmerking komen voor een blindengeleidehond een realistisch beeld te bieden, zodat zij een weloverwogen keuze kunnen maken of de hond al dan niet het geschikte hulpmiddel voor hen is.

Het belangrijkste woord binnen de hoofdonderzoeksvraag is welbevinden. Deze krijgt dan ook een cruciale plaats in de literatuurstudie, waarbij het wordt opgesplitst in dimensies. Vanuit deze dimensies zijn vragen opgesteld, die tijdens de interviews aan de respondenten* zijn voorgelegd. Op deze manier wordt gestreefd naar een zo volledig mogelijk antwoord op de hoofdonderzoeksvraag.

Nadat het beroepsproduct is geschreven, werd een terugkoppeling gemaakt van de bekomen resultaten uit de interviews en de reeds gekende theorie die in de literatuurstudie terug te vinden is a.d.h.v. een tabel. Eerst werd er stilgestaan bij wat er in de literatuurstudie staat. Daarna werd gekeken of dit strookt met wat er in de interviews aan bod kwam. Ook werd gereflecteerd hoe het zou komen dat beiden niet overeenstemmen. Ten slotte werd weergegeven welke nieuwe elementen naar boven kwamen tijdens de interviews, die niet in de theorie terug te vinden zijn. Een illustratie van deze terugkoppeling wordt weergegeven in bijlage 11.

Door deze terugkoppeling werd duidelijk dat de meeste theorie eveneens terug te vinden is in de interviews. Echter zijn er drie deeltjes uit de theorie die bij het beroepsproduct, dat vooral bestaat uit de ervaringen, worden toegevoegd. De informatie uit de interviews vormt vooral een aanvulling op de theorie. Deze aanvulling bestaat uit voorbeelden, tegenstellingen of nieuwe informatie die bij de reeds bestaande informatie aansluit. Daarnaast kwam ongeveer 1/4de geheel nieuwe informatie aan bod tijdens de interviews, waarvan nog niets in de theorie beschreven stond. Hieruit valt te impliceren dat de reeds bestaande theorie overwegend correct, maar wel beperkt is.

2. Sterkte-zwakteanalyse

Het vragenprotocol is gebaseerd op drie reeds bestaande vragenlijsten. Deze hebben een goede betrouwbaarheid en validiteit. Dit biedt een grote kans dat het opgemaakte vragenprotocol ook over een goede betrouwbaarheid en validiteit beschikt.

Vervolgens werden, dankzij de samenwerking met Vrienden der Blinden, zeker de juiste mensen bereikt om een antwoord te bieden op de hoofdonderzoeksvraag. Door te werken met ervaringsdeskundigen, wordt het beeld dat de doelgroep wordt aangeboden uitermate realistisch. Daarnaast vormt de gebalanseerde groep respondenten* op vlak van het aantal jaar dat ze gebruik maken van de hond, een grote sterkte. Dit zorgt er namelijk voor dat het gebruik van de hond bij sommige geïnterviewden nog zeer pril is, waardoor vooral beginnende voor- en nadelen in de ‘picture’ staan. Bij anderen echter is de hond reeds in een verscheidenheid aan omstandigheden ingezet, wat een zeer alomvattend beeld geeft van verschillende ervaringen. Daarbij ligt de hoeveelste geleidehond die de ervaringsdeskundigen reeds gebruiken eveneens verspreid. Dit zorgt ervoor dat alle voor- en nadelen van de kennismaking tot en met het afscheid in beeld worden gebracht.

Verder vormt de regelmatige terugkoppeling naar een persoon met een visuele beperking die bij de aanvang van het onderzoek op de wachtlijst stond bij Vrienden der Blinden een uniek gegeven. Ook het feit dat het beroepsproduct bijna uitsluitend uit ervaringen bestaat, is iets unieks.

Daarnaast vormt de member-check een sterkte van deze bachelorproef. Omdat dit onderzoek draait rond het in beeld brengen van ervaringen, is het belangrijk dat deze ervaringen op een correcte manier worden gepresenteerd aan de doelgroep. Daarnaast kunnen ervaringen snel op een verkeerde manier geïnterpreteerd worden. Verder biedt de member-check nogmaals de kans eventuele opmerkingen aan te geven.

Tijdens de interviews werden enkele suggestieve vragen gesteld door de onderzoeker. Dit komt door de beïnvloeding uit de literatuur of ten gevolge van voorgaande interviews. Via het vragenprotocol werd getracht dit tegen te gaan, maar doordat het interview semigestructureerd van aard is, kan dit niet volledig voorkomen worden. Echter biedt het feit dat er kan afgeweken worden van het protocol ook een voordeel in die zin dat er kan

doorgevraagd worden wanneer er iets interessants wordt gezegd of wanneer iets niet volledig begrepen wordt.

Daarnaast werd geen specifieke vraag gesteld naar de dimensie ‘sociale actualisatie’. Dit werd pas opgemerkt bij de dataverwerking.

Ten slotte wordt er geen saturatie bereikt. Er werden slechts zes ervaringsdeskundigen bevroegd. Dit weerspiegelt een deel van de realiteit, maar vanzelfsprekend niet de gehele werkelijkheid. Echter was deze steekproef* wel een haalbare piste qua verwerking. Deze zwakte wordt ook duidelijk naar de doelgroep toe gecommuniceerd in het beroepsproduct. Er wordt hen aangeraden, indien dit niet voldoende antwoord biedt op hun vragen, zeker eens contact op te nemen met een ervaringsdeskundige in het veld, bij wie zij specifieke vragen kwijt kunnen. Deze beperking vormt een suggestie voor vervolgonderzoek, waarbij nieuwe ervaringen kunnen bevroegd worden en een aanvulling kunnen vormen op het reeds uitgevoerde onderzoek.

3. Betekenis voor de beroepspraktijk

Rond blindengeleidehond blijkt nog een grote onbekendheid te bestaan. Dit kwam ook in de interviews frequent naar voren. Vooral rond wat de hond teweegbrengt op vlak van welbevinden bij mensen met een visuele beperking is slechts een povere hoeveelheid theorie te vinden. Het beroepsproduct biedt hierop een verruimde kijk over het gehele traject van kennismaking tot pensioen. De ervaringen uit de interviews vormen een uitgebreide aanvulling op en verruiming van de reeds bestaande theorie. Het product is meteen bruikbaar voor verschillende organisaties en de mensen met een visuele beperking die interesse hebben in een blindengeleidehond. Doordat het product in een Word-document staat, is deze makkelijk online te verspreiden en te raadplegen. Naast het beroepsproduct krijgen ook een informatieve poster (*cf.* bijlage 14) en een krantenartikel (*cf.* bijlage 13) een plaats in de bachelorproef.

Tijdens enkele interviews werd aangegeven dat er niet enkel rond de blindengeleidehond nog veel onbekendheid is, maar ook rond de visuele beperking zelf en hoe mensen die hulp willen bieden hier het best mee omgaan. Een voorbeeld dat werd gegeven is dat mensen snel de arm van een blinde of slechtziende persoon nemen om hem of haar te begeleiden, zonder

dit echter te vragen. Personen met een visuele beperking schrikken hier vaak door en vinden dit vaak ongewenst. Voor hen is het veel aangenamer als men vraagt of ze hulp kunnen bieden, en het antwoord afwachten. Dergelijke voorbeelden krijgen natuurlijk geen plaats in het beroepsproduct, omdat dit geen antwoord biedt op de onderzoeksvragen. Verder komt tijdens de interviews aan bod dat sommige respondenten* nog steeds geconfronteerd worden met discriminatie en bijvoorbeeld in een hotel geweigerd worden. Deze twee voorbeelden bieden de mogelijkheid tot vervolgonderzoek op vlak van sensibilisering naar de maatschappij toe.

4. Algemeen besluit

Als algemeen besluit kan er gesteld worden dat een blindengeleidehond geen tovermiddel is. Het is een levend wezen wat zowel voor- als nadelen met zich meebrengt. Het beroepsproduct biedt een kijk op enkele van deze voor- en nadelen uit de beleving van zes ervaringsdeskundigen. Aan de hand hiervan kunnen 'lotgenoten' een gefundeerde keuze maken of een blindengeleidehond al dan niet een geschikte keuze voor hen is, voordat ze een aanvraag indienen en niet omgekeerd.

Literatuurlijst

BRONNEN

- Augestad, L. B. (2017). Mental Health among Children and Young Adults with Visual Impairments: A Systematic Review. *Journal of Visual Impairment & Blindness*, 111(5), 411-425. Geraadpleegd op: <http://web.a.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=1&sid=d221d4b9-7aa1-40c8-9ccb-01cb423e80d1%40sdc-v-sessmgr06>
- Baarda, B. (2014). *Dit is onderzoek. Handleiding voor kwantitatief en kwalitatief onderzoek*. Groningen/Houten, Nederland: Noordhoff Uitgevers.
- Baarda, B., Kalmijn, M., & de Goede, M. (2014). *Basisboek enquêteren. Handleiding voor het maken van een vragenlijst en het voorbereiden en afnemen van enquêtes*. Groningen/houten, Nederland: Noordhoff Uitgevers.
- Belgisch Centrum voor Geleidehonden vzw. (z.j.). *Aankoop of kweek. Training*. Geraadpleegd op: <http://geleidehond.be/index.php/10-van-pup-tot-geleidehond?start=4>
- Blindenzorg Licht en Liefde. (2014). *Wat kan een geleidehond?* Geraadpleegd op: <https://www.blindenzorglichtenliefde.be/nl/meerweten/index/2345>
- Bohlmeijer, E., & Bolier, L. (2013). *Handboek positieve psychologie*. Geraadpleegd op: https://www.boompsychologie.nl/media/3/inkijkexemplaar_handboek_positieve_psychologie.pdf
- Bols, K. (2016, December 15). *Blindengeleidehond Xpencer aan het werk*. Geraadpleegd op: <https://www.youtube.com/watch?v=eGJz3K1779E>
- Brailleliga. (2017). *Drie keer meer blinde en slechtziende personen tegen 2050*. Geraadpleegd op: <http://www.braille.be/nl/over-ons/nieuws/2017/12/drie-keer-meer-blinde-en-slechtziende-personen-tegen-2050>
- Craigon, P. J., Hobson-West, P., England, G. C. W., Whelan, C., Lethbridge, E., & Asher, L. (2017). "She's a dog at the end of the day": Guide dog owners' perspectives on the behaviour of their guide dog. *Plos one*. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0176018>
- de Bruijn, M. (2013). Welbevinden. *Ensie*. Geraadpleegd op: <https://www.ensie.nl/maj-de-bruijn/welbevinden>
- De onderzoekers. (z.j.). *Voor- en nadelen kwalitatief onderzoek*. Geraadpleegd op: <http://de-onderzoekers.nl/kwalitatief-onderzoek/voor-en-nadelen-van-kwalitatief-onderzoek/>
- Dingemanse, K. (2015). Hoeveel mensen moet je interviewen? *Scribbr*. Geraadpleegd op: <https://www.scribbr.nl/onderzoeksmethoden/hoeveel-mensen-moet-je-interviewen/>

- Dingemanse, K. (2015). Soorten interviews. *Scribbr*. Geraadpleegd op: <https://www.scribbr.nl/onderzoeksmethoden/soorten-interviews/>
- Dingemanse, K. (2015). Validiteit in interviews. *Scribbr*. Geraadpleegd op: <https://www.scribbr.nl/onderzoeksmethoden/validiteit-in-interviews/>
- Ensie. (2017). *Onderzoekseenheid*. Geraadpleegd op: <https://www.ensie.nl/basisboek-kwalitatief-onderzoek/onderzoekseenheid>
- Encyclo.nl. (2018). *Zelfrealisatie*. Geraadpleegd op: <https://www.encyclo.nl/begrip/Zelfrealisatie>
- Encyclo.nl. (2018). *Optimistisch*. Geraadpleegd op: <https://www.encyclo.nl/begrip/optimistisch>
- Encyclo.nl. (2018). *Verantwoordelijkheid*. Geraadpleegd op: <https://www.encyclo.nl/begrip/verantwoordelijkheid>
- Fiesler, W. & Lechner, L. (2008). *Als je niet kunt zien dan bekijk je het maar... Psychologie en Gezondheid*. 36(1), 23-31. Geraadpleegd op: <https://link.springer.com/content/pdf/10.1007%2FBF03077463.pdf>
- GAUS Geleide- & Hulphondenschool. (z.j.). *De rassen*. Geraadpleegd op: <http://www.gausgeleidehond.nl/onze-honden/de-rassen.html>
- Habib, F., Irshad, E. (2018). Impact of Visual Impairment on Quality of Life among Adolescents. *FWU Journal of Social Sciences*, 12(1), 146-152. Geraadpleegd op: <http://web.a.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=5&sid=a6123b96-e181-47d8-83da-7b85312aa358%40sessionmgr4007>
- Heuzer, A. (2017). Internationale dag van de Geleidehond. *Dogzine.nl* Geraadpleegd op: <https://dogzine.nl/nl/nieuwsartikelen/internationale-dag-van-de-geleidehond>
- Hills, P. & Argyle, M. (2002). The Oxford Happiness Questionnaire: a compact scale for the measurement of psychological well-being. *ScienceDirect*, 33, 1073-1082. [https://doi.org/10.1016/S0191-8869\(01\)00213-6](https://doi.org/10.1016/S0191-8869(01)00213-6)
- Kef, S., Habokothé, H.T., & Hox, J.J. (1998). Jongeren met een visuele beperking: persoonlijk netwerk en welbevinden. *Nederlands Tijdschrift voor Opvoeding, Vorming en Onderwijs*. Geraadpleegd op: <https://dspace.library.uu.nl/bitstream/handle/1874/29563/Hox.pdf?sequence=3>
- KNGF. (z.j.). *Blindengeleidehond*. Geraadpleegd op: <https://www.geleidehond.nl/pagina/onze-honden/blindengeleidehond>
- KNGF. (z.j.). *Carrière van een geleidehond*. Geraadpleegd op: <https://www.geleidehond.nl/carriere-van-een-geleidehond>
- KNGF. (z.j.). *Een blindengeleidehond. Een vriendschap die ergens toe leidt* [Folder]. Geraadpleegd op: https://www.geleidehond.nl/uploads/content/file/kngf-folder-geleidehond-def_1499186217.pdf

- KNGF. (z.j.). *Historie*. Geraadpleegd op: <https://www.geleidehond.nl/pagina/over-ons/onze-organisatie/historie>
- KNGF. (z.j.). *Onze organisatie*. Geraadpleegd op: <https://www.geleidehond.nl/pagina/over-ons/onze-organisatie>
- Laevers, F., Buyse, E., Daems, M., & Declercq, B. (2016). *Welbevinden en betrokkenheid als toetsstenen voor kwaliteit in de kinderopvang*. Geraadpleegd op: https://www.stichtingbkk.nl/images/Kennisdossier_BKK2016003_LR_DEF.pdf
- Maes, B., & Petry, K. (2006). Kwaliteit van Leven bij Personen met Verstandelijke Beperkingen. *Psychologie & gezondheid*, 34 (4), 192-201. DOI 10.1007/BF03071136
- Marketingtermen.nl. (z.j.). *Sponsoring*. Geraadpleegd op: <https://www.marketingtermen.nl/begrip/sponsoring>
- Meers, M. (2017). "25.000 euro voor één geleidehond". Geraadpleegd op: <https://www.kimbols.be/geleidehond/belgie-geleidehond/bcg/25-000-euro-voor-een-geleidehond.html>
- Mijntestament.be. (z.j.). *Wat zijn legaten?* Geraadpleegd op: <http://www.mijntestament.be/nl/wat-zijn-legaten>
- Miske. (2017). Blindengeleidehond: Voordelen en nadelen bij het geleidewerk. *InfoNu.nl*. Geraadpleegd op: <https://mens-en-gezondheid.infonu.nl/aandoeningen/185963-blindengeleidehond-voordelen-en-nadelen-bij-het-geleidewerk.html>
- Miske. (2017). Geschiedenis van blindengeleidehonden. *InfoNu.nl*. Geraadpleegd op: <https://dier-en-natuur.infonu.nl/diversen/141828-geschiedenis-van-blindengeleidehonden.html>
- Miske. (2014). *Geleidehond voor blinde en slechtziende personen*. Geraadpleegd op: <https://miske.infoteur.nl/specials/blindengeleidehond.html>
- Mortelmans, D. (2017). *Praktijkgericht kwalitatief onderzoek*. Leuven, België: Uitgeverij Acco.
- Notaris Snijder. (z.j.). *Wat is een schenking*. Geraadpleegd op: <http://www.notarissnijder.nl/235/particulier/schenken-en-erven/alles-over-schenken/wat-is-een-schenking>
- Onbekend, (z.j.). *Dutch Mental Health Continuum-Short Form*. Geraadpleegd op: http://www.positievepsychologie.nu/upload/Vragenlijst_mhc-sf.pdf
- Oogfonds. (z.j.). *Visuele beperking*. Geraadpleegd op: <https://oogfonds.nl/visuele-beperking/>
- Optiek Van der Linden. (z.j.). *Wat is Astigmatisme?* Geraadpleegd op: <http://www.optiekvanderlinden.be/oogaandoeningen/Astigmatisme.html>

- Optiek Van der Linden. (z.j.). *Wat is Bijziendheid of wat is Myopie?* Geraadpleegd op: <http://www.optiekvanderlinden.be/oogaandoeningen/Bijziendheid.html>
- Optiek Van der Linden. (z.j.). *Wat is Verziendheid of wat is Hypermetropie?* Geraadpleegd op: <http://www.optiekvanderlinden.be/oogaandoeningen/Verziendheid.html>
- Rashiti, M., Zahiti, K. (2017). Visual impairment in the mirror of time. *Bangladesh Journal of Medical Science*, 16(1) 10-12. Geraadpleegd op: <http://web.a.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=7&sid=a6123b96-e181-47d8-83da-7b85312aa358%40sessionmgr4007>
- Redactie Ensie. (2016). *Gemoedstoestand*. Geraadpleegd op: <https://www.ensie.nl/redactie-ensie/gemoedstoestand>
- Robbins, M., Francis, L. J., & Edwards, B. (2010). Happiness as Stable Extraversion: Internal Consistency Reliability and Construct Validity of the Oxford Happiness Questionnaire Among Undergraduate Students. *Current Psychology*, 29, 89-94. <https://doi.org/10.1007/s12144-010-9076-8>
- Rottweilerstart.nl. (2016). *Is de Rottweiler ongeschikt als blindengeleidehond?* Geraadpleegd op: <http://rottweilerstart.nl/rottweiler-als-blindengeleidehond/>
- Spreekbeurten.info. (z.j.). *Blindengeleidehonden*. Geraadpleegd op: <http://spreekbeurten.info/blindengeleidehonden.html>
- Stewart-Brown, S. & Janmohamed, K. (2008). *Warwick-Edinburgh Mental Well-being Scale (WEMWBS) User Guide*. Geraadpleegd op NHS Health Scotland website: <http://www.mentalhealthpromotion.net/resources/user-guide.pdf>
- Swaen, B. (2017). Focusgroep – wat is het precies? *Scribbr*. Geraadpleegd op: <https://www.scribbr.nl/onderzoeksmethoden/focusgroep/>
- Swaen, B. (2014). Validiteit in je scriptie. *Scribbr*. Geraadpleegd op: <https://www.scribbr.nl/onderzoeksmethoden/validiteit-van-scriptieonderzoek/#begripsvaliditeit-constructvaliditeit>
- Swaen, B. (2014). Wat is interne validiteit? *Scribbr*. Geraadpleegd op: <https://www.scribbr.nl/onderzoeksmethoden/interne-validiteit/>
- Thierens, M. (2006-2007). *Een liefdevolle poot: een studie naar het inzetten van voormarige hulphonden (Hachiko) in zorgcentra* (Afstudeerwerk, UGent). Geraadpleegd op: <https://www.scriptieprijis.be/sites/default/files/18ac706ec031aec73ffb00290be62ce1.pdf>
- van Calker, S. (2011). De kwaliteit van leven van visueel beperkte ouderen (Masterthesis). <https://core.ac.uk/download/pdf/148291694.pdf>

- Van Dale. (2018). *Betekenis 'maatschappij'*. Geraadpleegd op: <https://www.vandale.nl/gratis-woordenboek/nederlands/betekenis/maatschappij#.XCEDES1x9-W>
- Van Dale. (2018). *Betekenis 'respondent'*. Geraadpleegd op: <https://www.vandale.be/gratis-woordenboek/engels-nederlands/vertaling/respondent#.XLTIpi-YN-U>
- Van Dale. (2018). *Betekenis 'visie'*. Geraadpleegd op: <https://www.vandale.nl/gratis-woordenboek/nederlands/betekenis/visie#.XCEC1i1x9-V>
- van der Aa H.P.A., Hoeben M., Rainey L., van Rens G.H.M.B., Vreeken H.L., & van Nispen R.M.A. (2014). Why visually impaired older adults often do not receive mental health services: the patient's perspective. *Quality of Life Research*, 24(4), 969-978. Geraadpleegd op: <https://link.springer.com/content/pdf/10.1007%2Fs11136-014-0835-0.pdf>
- van der Ploeg, R. (2018). *5 tips voor de betrouwbaarheid van kwalitatief onderzoek*. Geraadpleegd op: <https://www.customeyes.nl/kennis/themas/5-tips-voor-de-betrouwbaarheid-van-kwalitatief-onderzoek/>
- van der Zee, F. (2017). *Representativiteit*. Geraadpleegd op: <https://hulpbijonderzoek.nl/online-woordenboek/representativiteit/>
- VAPH. (z.j.). *Voor welke hulpmiddelen en aanpassingen kunt u een tegemoetkoming aanvragen?* Geraadpleegd op: <https://www.vaph.be/hulpmiddelen>
- VAPH. (z.j.). *Vlaams Agentschap voor Personen met een Handicap*. Geraadpleegd op: <https://www.vaph.be>
- Verhoeven, G. (2016-2017). *Concreetheid in alibi's* (Bachelorscriptie, Radboud Universiteit Nijmegen). Geraadpleegd op: <http://theses.uibn.ru.nl/bitstream/handle/123456789/4307/Verhoeven%20Gaby,%20471989%20Bachelorwerkstuk.pdf?sequence=1>
- Visio. (z.j.). *Blind*. Geraadpleegd op: <https://www.visio.org/nl-nl/slechtziend-of-blind/blind>
- Visio. (z.j.). *Slechtziend*. Geraadpleegd op: <https://www.visio.org/nl-nl/slechtziend-of-blind/slechtziend>
- Voor- en nadelen van een blindengeleidehond. (2015). Geraadpleegd op: <https://www.kimbols.be/geleidehond/algemeen-geleidehond/info-geleidehonden/voor-en-nadelen-van-een-blindengeleidehond.html>
- Vrienden der Blinden. (2018). *Internationale dag van de Geleide Hond*. Geraadpleegd op: <http://www.vriendenderblinden.be/2018/04/26/internationale-dag-van-de-geleide-hond/>
- Vrienden der Blinden. (z.j.). *Blindengeleidehond*. Geraadpleegd op: <http://www.vriendenderblinden.be/honden/blindengeleidehond-info/>

Vrienden der Blinden. (z.j.). *De aanvraag. De labyrint van regels en procedures*. Geraadpleegd op: <http://www.vriendenderblinden.be/honden/blindengeleidehond-info/de-aanvraag-een-labyrint-van-regels-en-procedures/>

Vrienden der Blinden. (z.j.). *Steun ons*. Geraadpleegd op: <http://www.vriendenderblinden.be/steun-ons/>

Vrienden der Blinden. (z.j.). *Van pup tot...* Geraadpleegd op: <http://www.vriendenderblinden.be/honden/van-pup-tot/>

Vrienden der Blinden. (z.j.). *Voorgeschiedenis*. Geraadpleegd op: <http://www.vriendenderblinden.be/het-centrum/voorgeschiedenis/>

Whitemarsh, L. (2005). The Benefits of Guide Dog Ownership. *Visual Impairment Research*, 7(1), 27-42. <https://doi.org/10.1080/13882350590956439>

Wikipedia. (2018). *Dorothy Harrison Eustis*. Geraadpleegd op: https://en.wikipedia.org/wiki/Dorothy_Harrison_Eustis

Young, J. L. (z.j.). Positive experiences with dogs: An important addition to the curriculum for blind and visually impaired children. *Heldref Publications*, 29(2). Geraadpleegd op: <http://web.a.ebscohost.com/ehost/detail/detail?vid=5&sid=19763956-c62a-4eab-9e3c-ef24f73f6ce7%40sessionmgr4007&bdata=JnNpdGU9ZWwhvc3QtbGl2ZQ%3d%3d#d b=a9h&AN=9708051584&anchor=toc>

AFBEELDINGEN

Afbeelding 1: De verschillende soorten assistentiehonden (ADEu, pers. comm.)..... 22

Bijlagen

1. INLICHTINGENFICHE VALORISATIEPETER OF –METER

---

howest.be

Bachelor Toegepaste psychologie
Module Bachelorproef

INLICHTINGENFICHE VALORISATIEPETER OF –METER

Student: Elise Casselman

(Voorlopige) titel bachelorproef: Een verruimde kijk op de meerwaarde van blindengeleidehonden.

Voornaam en naam valorisatiepeter of –meter: Sarah Velghe

Functie valorisatiepeter of -meter (ev. met een korte omschrijving): Coördinator kennel

Werkadres: H. Noterdaemestraat 1, 8670 Koksijde

Telefoon of gsm: 058/53.33.00 – 0499/88.77.53

E-mailadres: sarah.velghe@vriendenderblinden.be

Korte toelichting bij de keuze voor deze valorisatiepeter of -meter: Sarah was meteen enthousiast over mijn onderwerp. Ze vond het interessant en leerrijk, ook vanuit haar eigen positie.

Korte omschrijving van het resultaat van het overleg met de valorisatiepeter of –meter voor de bachelorproef: Sarah stond meteen achter mijn onderwerp. Ze vond het zeker praktijkrelevant oor verschillende doelgroepen. Ze hielp me (samen met haar collega) verder op weg in het schrijven van mijn paper, bijvoorbeeld bij het vinden van een gepast eindproduct. Ook stelde ze meteen een samenwerking voor bij de zoektocht naar onderzoekseenheden*.

howest.be

Howest, De Hogeschool
West-Vlaanderen
Bibliotheek
Sint-Jorisstraat 71
8000 Brugge

Luik in te vullen door de student:

Ik,
ondergetekende, Elise Carman

geef de Hogeschool West-Vlaanderen hierbij uitdrukkelijk en onvoorwaardelijk

de toelating om*:

de volledige tekst*

de samenvatting*

de bibliografische informatie* (titel, auteur, stagebedrijf, ...)

GEEN toelating om*:

het eindwerk met als titel:

Ervaringen met blindengeleidehonden in beeld met de focus op het welbevinden van personen met een visuele beperking

evenals alle nuttige en praktische informatie omtrent dit eindwerk op te nemen in een daartoe speciaal opgezette databank (<http://dspace.howest.be>) en deze databank via het internet toegankelijk te maken voor alle mogelijke geïnteresseerden. Ik geef de hogeschool eveneens de toelating het hierboven aangekruiste te gebruiken voor afgeleide producten, zoals daar zijn: abstractenverzamelingen en catalogi.

Voor de opname van de samenvatting van mijn eindwerk in de databank en voor het gebruik van de afgeleide producten vraag ik geen vergoeding aan de Hogeschool West-Vlaanderen. Mijn toestemming geldt voor de hele beschermingsduur van mijn eindwerk.

Indien ik in de junizittijd niet geslaagd ben en het eindwerk moet herschrijven, vervalt deze toelating automatisch.

Ik verklaar dat mijn werk onuitgegeven is en garandeer aan de Hogeschool West-Vlaanderen het volle en onbezwaarde genot van de afgestane rechten, tegen welke verstoring, vordering of ontzetting ook, zowel voor de teksten als voor de documenten die ze illustreren. Ik zal de Hogeschool West-Vlaanderen vrijwaren tegen alle aanspraken van derden.

Datum + Plaats: Handtekening (student):

04 mei 2019 (H. Moterdaemestraat 1
Elise 8870 Koksijde)

---

* Aanvinken waarvoor de toestemming geldt. Meerdere opties mogelijk.

Luik in te vullen door de stageplaats:

Ik, ondergetekende, Sarah Vergho, van het
bedrijf Vrienden der Blinden, met als functie
coördinator Koksijde,
geef de Hogeschool West-Vlaanderen hierbij uitdrukkelijk en onvoorwaardelijk

de toelating om*:

- de volledige tekst*
- de samenvatting*
- de bibliografische informatie* (titel, auteur, stagebedrijf, ...)

GEEN toelating om*:

het eindwerk:

van student: Elise Camelman
met als titel: Ervaringen met blindengeleidehonden in beeld met de focus op het welbevinden van personen met een visuele beperking.

op te nemen in een daartoe speciaal opgezette databank (<http://dspace.howest.be>) en om deze databank via het internet toegankelijk te maken voor alle mogelijke geïnteresseerden. Ik geef de hogeschool eveneens de toelating dit te gebruiken voor afgeleide producten, zoals daar zijn: abstractenverzamelingen en catalogi.

Datum + Plaats: Handtekening + eventuele stempel van het bedrijf:

07 mei 2019

**Vrienden
der Blinden
Koksijde**

H. Noterdaemestraat 1 – 8870 Koksijde
Tel. 058 53 33 00 – Fax 058 53 33 01
rek.nr. BE08 2800 7787 8913
vriendenderblinden@gmail.com
www.vriendenderblinden.be

* Aanvinken waarvoor de toestemming geldt. Meerdere opties mogelijk.

Brugge,

Geachte heer, mevrouw

Als laatstejaargestudente bachelor Toegepaste Psychologie doe ik een praktijkgericht onderzoek naar het welbevinden van mensen met een visuele beperking die ter beschikking werden gesteld van een blindengeleidehond. Dankzij dit onderzoek wens ik op volgende onderzoeksvraag een antwoord te geven: “Wat brengt de komst van een blindengeleidehond teweeg op vlak van welbevinden bij mensen met een visuele beperking, dit met als doel een realistisch beeld te scheppen zodat ‘lotgenoten’ een weloverwogen keuze kunnen maken?”.

Ik wil dit in beeld brengen aan de hand van interviews. Graag zou ik u uitnodigen om deel te nemen aan een van deze interviews. Het is de bedoeling om uw ervaringen te bevragen, om zo in beeld te kunnen brengen welke voordelen en welke moeilijkheden u ervaart. Het interview zelf zal maximum één uur duren.

De interviews dienen na de afname letterlijk uitgetypt te worden. Hiervoor is het noodzakelijk deze interviews audio op te nemen. Hieromtrent zal uw akkoord gevraagd worden via een toestemmingsverklaring.

Na het uittypen van het interview zal opnieuw contact met u worden opgenomen, indien u hiermee instemt. Het uitgeschreven interview zal naar u teruggekoppeld worden met de vraag of de informatie op deze manier verder mag gebruikt worden en of u eventueel nog bedenkingen en/of aanvullingen heeft.

Ik ben mij ervan bewust dat uw medewerking confronterend zou kunnen zijn. Daarom kan u ten allertijde uw medewerking beëindigen. Daarnaast heeft u alle recht niet te antwoorden op vragen die voor u gevoelig zouden liggen. Niet deelnemen aan dit onderzoek zal geen enkele invloed hebben op uw werkrelatie met de onderzoeker of de medewerkers van het centrum Vrienden der Blinden. Verder is uw deelname op vrijwillige basis en volledig kosteloos, er wordt geen vergoeding voorzien. Ik wil u ook verzekeren dat uw gegevens met respect voor de privacy zullen behandeld worden, de gegevens worden anoniem verwerkt.

Mag ik u vragen in de periode van nu tot het interview aandachtig te zijn op voor- en nadelen die u zelf ervaart. U kunt deze eventueel opschrijven. Op deze manier kan een zeer duidelijk beeld geschetst worden over u eigen ervaringen in het heden en in het verleden.

Vanzelfsprekend bent u de ervaringsdeskundige, enkel door uw verhaal kan mijn bachelorproef tot stand komen.

Mocht u naar aanleiding van het doornemen van de informatie of in de loop van de studie nog vragen hebben, neem gerust contact met me op. Ook de promotor van dit onderzoek, mevrouw Sarah Velghe (sarah.velghe@vriendenderblinden.be) kunt u steeds contacteren via de vermelde contactgegevens.

Ik ben u alvast oprecht dankbaar voor uw medewerking en hoop u snel te ontmoeten.

Met hartelijke groeten,

Elise Casselman

elise.casselmann@student.howest.be

4. INFORMED CONSENT

**Geïnformeerde toestemming voor deelname aan onderzoek in het kader van de Bachelorproef:
'Een verruimde kijk op de blindengeleidehond: meerwaarde en/of uitdaging?'**

Ondergetekende,

Naam en Voornaam: .....

Verklaart hierbij:

1. Goed geïnformeerd te zijn over het onderzoek, zowel schriftelijk als mondeling.
2. De gelegenheid gehad te hebben om vragen over het onderzoek te stellen.
3. De gelegenheid gehad te hebben om over de deelname aan het onderzoek te kunnen nadenken.
4. Het recht te hebben de toestemming op ieder moment weer in te trekken, zonder daarvoor een reden te hoeven opgeven. Niet deelnemen aan dit onderzoek zal geen enkele invloed hebben op de relatie met de onderzoeker of met de behandelaar/directie van de instelling.
5. Dat het interview audio mag opgenomen worden, zodat het tot een transcript kan verwerkt worden.
6. Akkoord te gaan dat de student na verwerking van de resultaten opnieuw contact mag opnemen om het uitgeschreven interview terug te koppelen.

Ik stem toe met deelname aan het onderzoek.

Naam:

Geboortedatum:

Adres:

Telefoon- of Gsm-nummer:

E-mail:

Handtekening:

Datum:

Ondergetekende, verantwoordelijke onderzoeker, verklaart dat de hierboven genoemde persoon zowel schriftelijk als mondeling over het bovenvermelde onderzoek is geïnformeerd.

Naam: Elise Casselman

Functie: Student Toegepaste Psychologie

Handtekening:

Datum:

5. GEGEVENSVERZAMELING (DROP-OFF)

Bachelorproef Elise Casselman

Onderwerp: Een verruimde kijk op de blindengeleidehond: meerwaarde en/of uitdaging?

<p><u>In te vullen door de onderzoeker/ partner of familielid van de deelnemer*</u></p> <p>Gegevens van de deelnemer:</p> <p>Naam: .....</p> <p>Voornaam: .....</p> <p>Adres: .....</p> <p>Geboortedatum: ...../...../.....</p> <p>Geslacht: Vrouw/Man</p> <p>Woonomstandigheid: Zelfstandig/ met partner/ met ouders/ .....</p> <p>Werkend: Ja/Nee</p> <p>Aandoening: Blind/Slechtziend</p> <p style="padding-left: 40px;">Geboren/Verworven</p> <p>Aantal jaar in het bezit van een blindengeleidehond: .....</p> <p>Hoeveelste blindengeleidehond: .....</p> <p>Telefoonnummer: .....</p> <p>Gsm-nummer: .....</p> <p>E-mailadres: .....</p>
---

* De gegevens worden strikt vertrouwelijk behandeld.

<p><u>In te vullen door de onderzoeker:</u></p> <p>Code respondent*: .....</p> <p>Datum interview: .....</p> <p>Uur interview: .....</p> <p>Opmerkingen: .....</p> <p>.....</p>

Draaiboek: De interviewafname

Hoofdonderzoeksvraag:

“Een verruimde kijk op de blindengeleidehond: meerwaarde en/of uitdaging. Een onderzoek naar het welbevinden bij mensen met een visuele beperking die ter beschikking werden gesteld van een blindengeleidehond.”

Onderzoeker:

Elise Casselman

Voorbereiding op het interview:

- Formulieren opmaken ter voorbereiding van het interview (meebrengen op papier)
  - Informed consent
  - Informatiebrief
  - Formulier gegevensverzameling
- Interviewprotocol + extra uitleg bij vragenprotocol doornemen (meebrengen op papier)
- Checken van het benodigd materiaal (zie hieronder)

Benodigd materiaal tijdens het interview:

- Opnameapparatuur
- Formulieren: informed consent, informatiebrief, vragenprotocol, extra uitleg bij vragenprotocol, vragenlijst gegevens deelnemers
- Kleine attentie

Verloop interview:

Indien het interview bij de deelnemer thuis wordt afgenomen, worden volgende stappen gevolgd:

1. Aankomst bij de deelnemer thuis.
2. Gepaste ruimte zoeken in het huis om interview af te nemen.
3. Samen plaatsnemen.
4. Klaarzetten opnameapparatuur, vragenprotocol.
5. Korte kennismaking met de deelnemer.
6. Uitleg over het onderzoek + overhandigen en overlopen informatiebrief.
7. Uitleg over het verloop van het interview + toetsen of er nog vragen zijn.
8. Vragenlijst gegevens en informed consent samen invullen met de deelnemer.
9. De interviewafname.
10. Afronding + informatie geven over het vervolg van het onderzoek + bedanking deelnemer (afgifte kleine attentie).

Introductie

Goede(morgen/middag), ik ben Elise Casselman. Ik ben studente Toegepaste Psychologie. Ik wil onderzoeken wat de komst van een blindengeleidehond teweegbrengt op vlak van welbevinden. De beste manier om dit in beeld te brengen is via mensen die effectief gebruik maken van een blindengeleidehond.

Via dit interview wil ik graag een duidelijk beeld krijgen van jouw ervaring met een blindengeleidehond. Het is dus de bedoeling dat ik een zo reëel mogelijk beeld krijg van jouw beleving, dus zowel positieve als negatieve ervaringen mogen aan bod komen.

Overlopen Informatiebrief

Allereerst ga ik de informatiebrief met u in detail overlopen, zodat u zeker op de hoogte bent van alle informatie.

Verloop

We gaan eerst samen een soort checklist invullen met enkele persoonlijke gegevens die belangrijk zijn in het vervolg van het onderzoek. Daarna zal ik ook een toestemmingsverklaring voorleggen. Ten slotte zullen we overgaan tot de interviewvragen. Indien u in de loop van ons gesprek met vragen zit, mag u die steeds stellen. Heeft u op dit moment al vragen?

Intro vragen: drop-off

We gaan nu samen kijken om een lijst met gegevens in te vullen. Dit heb ik nodig zodat ik u later nog kan contacteren. Deze gegevens heb ik ook nodig in de verdere verwerking van mijn onderzoek. Het is namelijk belangrijk om bijvoorbeeld niet enkel mannen of enkel vrouwen te interviewen, maar te zorgen voor variatie. Ik wil u hierbij nogmaals verzekeren dat uw gegevens anoniem zullen verwerkt worden.

Informed consent

We zullen nu een toestemmingsverklaring invullen waarin u uw goedkeuring geeft voor bepaalde zaken. Ik zal deze zaken eerst samen met u overlopen.

Hoofdvragen

Er zijn verschillende zaken die welbevinden omschrijven. Ik zou graag bij elk punt apart stilstaan en bekijken wat er op dat vlak is veranderd sinds u gebruik maakt van een blindengeleidehond.

Het eerste onderdeel is het emotioneel welbevinden. Dit gaat om uw levenstevredenheid en de mate waarin positieve gevoelens aanwezig zijn.

Algemeen: Op welke manier heeft de hond een invloed gehad op uw emotioneel functioneren?

Verdiepen:

- In welke mate heeft de hond invloed gehad op uw zelfvertrouwen?
- In welke mate heeft de hond een invloed gehad op uw gemoedstoestand?
- In welke mate heeft de hond een invloed gehad op het stressniveau dat u ervaart?

Het volgende deel is het psychologisch welbevinden. Dat is het effectief functioneren van een individu in de zin van zelfrealisatie.

Algemeen: Op welke manier heeft de hond een invloed gehad op persoonlijk vlak?

Verdiepen:

- In welke mate heeft de hond ertoe bijgedragen dat u andere doelen heeft in het leven?
- In welke mate heeft de hond u geholpen te groeien en te ontwikkelen op persoonlijk vlak?
- In welke mate heeft de hond bijgedragen aan uw zelfstandigheid en onafhankelijkheid?
- In welke mate heeft de hond u het gevoel gegeven dat u beter kunt gebruik maken van uw mogelijkheden?
- In welke mate heeft de hond u geholpen bij de acceptatie van uw beperking?
- In welke mate heeft u het gevoel dat de hond bijgedragen heeft aan relaties met anderen?
- In welke mate heeft de hond invloed gehad op uw gevoel van optimisme tegenover de toekomst?
- In welke mate heeft u sinds de komst van de blindengeleidehond het gevoel energierijker, actiever te zijn of bent u net energielozer?

Het laatste deel is het sociaal welbevinden. Dat is de manier waarop u functioneert in de maatschappij.

Algemeen: Op welke manier heeft de hond invloed gehad op uw functioneren in de maatschappij. + Op welke manier heeft de hond invloed gehad op uw relaties met anderen?

Verdiepen:

- In welke mate heeft u het gevoel dat de hond u geholpen heeft om andere mensen uit uw omgeving te accepteren?
- In welke mate heeft de hond u het gevoel gegeven dat u een waardevolle bijdrage kunt leveren aan de maatschappij?
- In welke mate heeft de hond u het gevoel gegeven dat u een deel bent van de maatschappij, dat u ‘erbij’ hoort als individu?
- In welke mate heeft de hond u op een bepaalde manier geholpen met het omgaan van alledaagse verantwoordelijkheden?
- In welke mate heeft de hond ertoe bijgedragen dat u zich meer verbonden voelt met andere mensen in uw omgeving?
- In welke mate heeft de hond invloed op relaties die je aangaat met anderen?
- In welke mate heeft de hond invloed op uw visie op de maatschappij?

Welke zaken lopen naast de eerder besproken onderwerpen gemakkelijker nu u over een blindengeleidehond beschikt/ Welke positieve zaken ervaart u aan de blindengeleidehond?

Welke andere zaken, naast de reeds besproken onderwerpen vormen obstakels/ Welke negatieve zaken ervaart u aan de blindengeleidehond?

Stel nu dat we de tijd terugdraaien en u weet wat u nu weet uit ervaringen omtrent de voor- en nadelen van de blindengeleidehond, zou u dan nog steeds een blindengeleidehond verkiezen? Waarom wel/niet? + Wat is voor u het voornaamste voordeel en het voornaamste nadeel?

Stel dat dit onderzoek gedaan werd toen u nog op de wachtlijst stond. Wat had u zeker willen te weten komen over het leven met een blindengeleidehond?

Hebt u hier nu wel een beter beeld over? Verklaar nader.

Het is de bedoeling dat ik mijn resultaten uit alle interviews verwerk in een beroepsproduct dat in de praktijk bruikbaar is. Dit product moet toegankelijk zijn voor andere mensen met een

visuele beperking. Echter heb ik weinig kennis omtrent de manier waarop u informatie raadpleegt. Heeft u misschien een voorstel op welke manier ik mijn gegevens kan verwerken?

Slot

Ik heb nu een heel duidelijk beeld gekregen van uw ervaring met de blindengeleidehond. Zijn er soms nog zaken die u wilt meegeven aan mensen die overwegen om ook een blindengeleidehond in huis te nemen?

Afronding en bedanking

Ik zal u na het uitschrijven van het interview opnieuw contacteren met de vraag of u informatie op die manier verder mag gebruikt worden. U krijgt dan ook nog eens de gelegenheid om eventuele aanvullingen of bedenkingen mee te geven.

Dan zou ik hier graag afronden, hoe vond u het om even stil te staan bij dit onderwerp? Ik vond het alvast heel fijn dat ik nu een duidelijk beeld heb gekregen wat de hond allemaal voor u betekent.

Ik heb nog een kleine attentie meegebracht waarmee ik u wil bedanken voor uw tijd en om uw ervaringen zo open te delen.

8. EXTRA UITLEG BIJ VRAGENPROTOCOL

Sommige termen die in het vragenprotocol worden aangebracht vereisen extra uitleg. Hier wordt er bij deze woorden stilgestaan en een passende toelichting gegeven. Deze extra bijlage zal dan ook gebruikt worden tijdens het interview zelf, om de termen steeds op een consequente en objectieve manier toe te lichten aan de blinde of slechtziende persoon.

Emotioneel welbevinden:

- Positieve gevoelens: zoals plezier, afwezigheid van stress, enzoverder.
- Gemoedstoestand = Hoe iemand zich voor een langere tijd voelt. De gemoedstoestand bepaalt je humeur. Het wordt ook wel gezien als de stemming van een persoon (Redactie Ensie, 2016).

Psychologisch welbevinden:

- Zelfrealisatie = je werkelijke zelf zijn en je kunnen gedragen zoals je zelf bent (Encyclo.nl, 2018).
- Optimisme = een positieve ingesteldheid (Encyclo.nl, 2018).

Sociaal welbevinden:

- Maatschappij = de samenleving, de gemeenschap (Van Dale, 2018).
- Verantwoordelijkheden = de plicht om ervoor te zorgen dat de taken die onder jouw verantwoordelijkheid vallen tot een goed einde worden gebracht (Encyclo.nl, 2018).
- Visie = een kijk of mening van iemand op iets (in dit geval de maatschappij) (Van Dale, 2018).

9. VRAGEN GEKOPPELD AAN DIMENSIES WELBEVINDEN

Drie delen welbevinden	Vragen	Dimensies
Emotioneel welbevinden	In welke mate heeft de hond invloed gehad op uw zelfvertrouwen?	Zelfvertrouwen
	In welke mate heeft de hond een invloed gehad op uw gemoedstoestand?	Gemoedstoestand
	In welke mate heeft de hond een invloed gehad op het stressniveau die u ervaart?	Stressniveau
	In welke mate heeft de hond invloed gehad op uw gevoel van optimisme tegenover de toekomst?	Gemoedstoestand
Psychologisch welbevinden	In welke mate heeft de hond ertoe bijgedragen dat u andere doelen heeft in het leven?	Doelgerichtheid
	In welke mate heeft de hond u geholpen te groeien en te ontwikkelen op persoonlijk vlak?	Persoonlijke groei
	In welke mate heeft de hond bijgedragen aan uw zelfstandigheid en onafhankelijkheid?	Autonomie
	In welke mate heeft de hond u het gevoel gegeven dat u beter kunt gebruik maken van uw mogelijkheden?	Omgevingsbeheersing
	In welke mate heeft de hond u geholpen bij de acceptatie van uw beperking?	Zelfacceptatie
	In welke mate heeft u het gevoel dat de hond bijgedragen heeft aan relaties met anderen?	Positieve relaties

	In welke mate heeft de hond invloed gehad op uw gevoel van optimisme tegenover de toekomst?	Doelgerichtheid
	In welke mate heeft de hond invloed op relaties die je aangaat met anderen?	Positieve relaties
Sociaal welbevinden	In welke mate heeft u het gevoel dat de hond u geholpen heeft om andere mensen uit uw omgeving te accepteren?	Sociale acceptatie
	In welke mate heeft de hond u het gevoel gegeven dat u een waardevolle bijdrage kunt leveren aan de maatschappij?	Sociale contributie
	In welke mate heeft de hond u het gevoel gegeven dat u een deel bent van de maatschappij, dat u 'erbij' hoort als individu?	Sociale integratie
	In welke mate heeft de hond u op een bepaalde manier geholpen met het omgaan met alledaagse verantwoordelijkheden?	Sociale contributie
	In welke mate heeft de hond ertoe bijgedragen dat u zich meer verbonden voelt met andere mensen in uw omgeving?	Sociale integratie
	In welke mate heeft de hond invloed op uw visie op de maatschappij?	Sociale coherentie

10. DATAPREPARATIE EN DATAVERWERKING ILLUSTRATIE

1. TRANSCRIPT ERVARINGSDESKUNDIGE 1

Interviewer	Het gaat eigenlijk om welbevinden dat ik wil bevragen. Maar dat is eigenlijk een heel ruim woord, door verschillende zaken kan dat omschreven worden. En ik ga bij elk van die zaken apart stilstaan en jou bevragen wat dat er op dat vlak eigenlijk veranderd is sinds de komst van de blindegeleidehond.	
ED1	Mhh.	
Interviewer	Het eerste onderdeel daarbij is het emotioneel welbevinden. Dat gaat eigenlijk om jouw levenstevredenheid en de mate waarin dat positieve gevoelens aanwezig zijn. Kun jij mij eens vertellen op welke manier dat de hond een invloed heeft gehad op jouw emotioneel functioneren?	
ED1	Jah, das moeilijk. Ik ben eigenlijk heel erg op mijn zelfstandigheid gesteld.	Elise Casselman Zelfstandigheid
Interviewer	Mhh.	
ED1	Dus, ja é. Ik heb een kind opgevoed, ik ga werken zelfstandig. Dus ik hang niet graag af van iemand, en door de hond ben ik minder afhankelijk van herden.	Elise Casselman Minder afhankelijk
Interviewer	Ja.	
ED1	Dus kan ik gaan en staan waar ik wil en dat geeft mij een goed gevoel.	Elise Casselman Vrijheid
Interviewer	Mhh.	
ED1	Dat ik zelf kan bepalen wanneer ik het huis uitga.	
Interviewer	Ja.	
ED1	Waar ik naartoe ga. Dat ik mij niet moet aanpassen aan iemand.	Elise Casselman Minder aanpassen aan derden
Interviewer	Mhh, dat is een grote meerwaarde die zelfstandigheid.	
ED1	Dat is een grote meerwaarde.	Elise Casselman Zelfvertrouwen: geen invloed
Interviewer	Ja, oké. Heeft dat een invloed gehad op jouw zelfvertrouwen?	
ED1	Nee. Nee.	
Interviewer	Nee.	
ED1	Ik heb dat altijd gehad.	
Interviewer	Ja. Het is niet dat de hond daar een specifieke verandering in heeft gebracht?	
ED1	Nee.	
Interviewer	Oké. In welke mate heeft de hond een invloed gehad op jouw gemoedstoestand? Dat is eigenlijk de manier waarop dat jij jou voelt voor een langere tijd. Dat bepaalt eigenlijk jouw humeur.	
ED1	Euh, ik ben altijd optimistisch geweest, ...	
Interviewer	Mhh.	
ED1	... maar door de hond, als je een keer een mindere dag hebt en je komt beneden en die hond kwispelt, hij is altijd tevreden of komt bij mij.	Elise Casselman Hond is altijd vrolijk → helpt als je minder dag hebt
Interviewer	Ja.	
ED1	Dat relativeert wel. Of je kunt dat een keer knuffelen zo een keer aanraken.	Elise Casselman Knuffelen, contact met hond → positief
Interviewer	Mhh.	
ED1	Dat heeft wel een positieve invloed.	
Interviewer	Ja, de hond doet eigenlijk veel meer dan met jou naar buiten gaan, maar hier binnen heeft het ook een grote invloed op jou.	
ED1	Ja, ja.	
Interviewer	Ja.	
ED1	Ja, want s' avonds liggen we hier samen in de zetel te genieten.	
Interviewer	Mhh.	
ED1	En dat warm hondenlijfje tegen jou, dat is zo gezellig é.	
Interviewer	Ja ja ja.	
ED1	En ze ligt dat zo in m'n armen en met haar kopje hier zo.	
Interviewer	Mhh.	
ED1	Jah, dat is plezant ja.	
Interviewer	Ja, oké. In welke mate heeft de hond een invloed gehad op jouw stressniveau?	Elise Casselman Op straat: stresserend
ED1	Soms is dat ook stresserend om door het verkeer te gaan é.	
Interviewer	Mhh.	
ED1	Ook met de hond é.	

(Pag. 1)

Verwerking gegevens

ED1	ED2	ED3	ED4	ED5	ED6
-----	-----	-----	-----	-----	-----

		Welbevinden						
		Emotioneel welbevinden			Psychologisch welbevinden			
Zelfvertrouwen	Gemoedstoestand	Stressniveau	Doelgerichtheid	Persoonlijke groei	Autonomie	Omgevings-beheersing	Zelfacceptatie	Positieve relaties
Geen invloed	Hond is altijd vrolijk → helpt als je minder dag hebt +	Op straat: stresserend -	Afstanden makkelijker overbruggen → nieuwe doelen +	Geen invloed	Zelfstandigheid +	Gebruik van intellectuele mogelijkheden: geen verschil	Gevoel: minder blind +	Heeft een impact op het hele gezin -
Volledig blind? → Moet blindelings vertrouwen op de hond -	Begin: aanpassing -	Overwegend minder stress +	Door zelfstandigheid: meer mogelijkheden, aan meer deelnemen +	Geen invloed	Minder afhankelijk +	Gebruik van praktische mogelijkheden: wel verschil +	Hond kan hulpmiddel zijn om beperking te aanvaarden +	Je bent niet overal (vrienden, familie, ...) welkom of mensen komen niet meer. -
Vertrouwen op de hond: in het begin een opgave -	Nooit alleen op straat +	In het verkeer: veiliger gevoel +	Makkelijker om vrije tijd in te vullen +	Werken en leven met de hond = een levensstijl	Vrijheid +	Dankzij de hond kan ik gaan werken +	Persoonlijk: geen invloed	Hond geeft opening om nieuwe mensen te leren kennen +
Moet opgebouwd worden, leren je vertrouwen in de hond te leggen -	Afleiding: de tijd gaat sneller als je aan het wachten bent +	Hond zoekt deur bus en plaats +	Wandelen met hond = altijd al werkend, nooit ontspannend -	Meer zelfvertrouwen +	Minder aanpassen aan derden +	Hulp met huishoudelijke taken vb. zelfstandig boodschappen doen +	Je moet je beperking geaccepteerd hebben, voor je beslist om een hond te gebruiken -	Hond vormt aanspreekpunt: laagdrempelig. Diepgaande gesprekken kunnen volgen +
Zelfvertrouwen +	Meer buitenkomen +	Hond heeft richtpunten aan, maar jij moet weten waar je bent -	Geen invloed	Je moet er ook hard tegen kunnen zijn, hij moet alert blijven -	Verplaatsen: nu zonder nadenken +	Op de openbare weg een grote voorbereiding van mogelijkheden +	Geen invloed	Je komt met andere mensen in contact dan enkel thuis +

Welbevinden				
Sociaal welbevinden				
Sociale acceptatie	Sociale actualisatie	Sociale contributie	Sociale coherentie	Sociale integratie
Geen invloed	Geen invloed	Op mijn werk geraken: makkelijker +	Visie: geen invloed	Hotel: moeilijk -
Geen invloed	Geen invloed	Alledaagse verantwoordelijkheden: kleine boodschappen +	Visie: geen invloed	Nieuw: zelf naar de winkel → meer sociaal contact +
Geen invloed	Drempel wordt kleiner om onder de mensen te komen +	Stiptheid op het werk +	De omgeving ziet dat je een beperking hebt → gaan vlugger helpen +	(Onbekende) mensen spreken me sneller aan → meer betrokkenheid bij de maatschappij
Geen invloed	Toch nog negatieve reacties vanuit de maatschappij -	Mensen die een blindengeleidehond gebruiken leven van mekaar +	Nederland: ze kijken niet scheef naar je <-> België: ze kijken je na -	Makkelijker contact: mensen komen spontaan naar mij, ik ga ook sneller naar de mensen +
Geen invloed	Sommige mensen bekijken me raar, veilen een oordeel of ik de hond al dan niet nodig heb → een negatieve inslag op zelfvertrouwen -	Je hebt verantwoordelijkheden: naar buiten gaan, eten geven, verzorgen -	Kritische blik maatschappij -	Weinig/geen invloed
	Makkelijker om me aan te passen aan de maatschappij +	Door te kunnen blijven werken → waardevolle bijdrage maatschappij +	Geen invloed	Het meest verbonden met mensen die ook een blindengeleidehond hebben +
		Alledaagse verantwoordelijkheden: geen invloed	Visie: geen invloed	Hotels waar je niet welkom bent -
		Alledaagse verantwoordelijkheden: werk +		In het vliegtuig: sommige honden mogen bij de passagier zitten, sommige honden moet mist betaling in het ruim -
		Zonder problemen naar mijn werk kan gaan +		Taxi's zijn niet altijd bereid een hond toe te laten -
				Honden worden gesteriliseerd/gecastreerd → vallen andere honden niet lastig, gemakkelijker in gebruik +
				Perfekte combi in onbekende omgeving: geleidehond en google maps (smartphone) +
				Andere * Om beperking duidelijk te maken aan buitenwereld: gebruik stok Hond leert zeer snel nieuwe route (één of twee keer doen) Blinde/slechtziende moet nieuwe locatie ook leren/ je moet je weg kennen - Zowel hond als stok vergen (even) veel concentratie en energie: geen verschil Verliest veel haar - Niet ideaal met kleine kinderen, loopt hen omver - Niet voor iedereen weggelegd, je moet een dierenliefhebber zijn -

Terugkoppeling theorie

Theorie (woorddelen)	Interviews	Aanvulling uit interviews	Opmerkingen
De blinde of slechtziende persoon krijgt een grote zelfstandigheid dankzij de hond.	In elk interview kwam autonomie duidelijk naar voren als een groot voordeel. Men is zelfstandiger en minder afhankelijk van anderen.	Deze zelfstandigheid brengt veel voordelen met zich mee. Het zorgt ervoor dat men gelukkiger is en een beter gemoed heeft. Men kan op elk moment naar de winkel gaan, wat ervoor zorgt dat men elke dag vers kan koken. Men is minder afhankelijk om nieuwtjes uit de streek te horen. Mensen met nachtblindheid kunnen tevens in het donker of bij mistig weer alleen naar buiten gaan. Men heeft geen begeleiding nodig in het station en ook openbaar vervoer wordt zeer praktisch dankzij de hond. Men kan zich veel verder verplaatsen. Hun wereld wordt zo ruim als men zelf wilt. Men kan bijna alles alleen doen, net zoals iemand zonder visuele beperking. Dit geeft ook opening tot nieuwe doelen.	/
De hond biedt veiligheid op de baan voor zijn baasje.	Vijf van de zes geïnterviewden wezen erop dat ze zich veiliger voelen. De hond zorgt ervoor dat men zich veilig op straat kan verplaatsen, waardoor een grote stressfactor wegvalt. Eén ervaringsdeskundige gaf aan dat de hond een meerwaarde biedt om langs een drukke baan te lopen.	De hond biedt rust en zekerheid, hij houdt je in de gaten, op de bus zoekt hij een plaatsje en houdt hij de wacht. Hij stopt aan trappen, waardoor deze geen onveiligheid meer vormen. Eén iemand vulde aan dat de hond onrechtstreeks ook zorgt voor de veiligheid van anderen, in zijn geval zijn zoonnetje.	/
De hond schat obstakels zelf in.	De hond schat ook hoogte en breedte in, op deze manier kan hij ervoor zorgen dat men nergens tegenaan loopt.	Op vlak van obstakels moet men nu eigenlijk niet meer opletten en niet meer nadenken, waardoor men minder stress heeft.	/
De hond geeft oriëntatiepunten aan.	De hond geeft richtpunten aan, waarop men kan baseren waar hij/zij zich bevindt.	/	/
De hond is op elk gewenst moment beschikbaar.	Hij staat steeds klaar om met het baasje mee te gaan. Men kan spontaan gaan wandelen, wanneer men er zelf zin in heeft.	/	/
Door de zelfstandigheid waar de hond voor zorgt, krijgt men meer zelfvertrouwen.	Doordat men zelfstandiger en minder afhankelijk is van anderen, stijgt het zelfvertrouwen bij de persoon met de visuele beperking.	De hond zorgt ervoor dat men minder tegen iets aanloopt. Daarnaast zorgt die zelfzekerheid ervoor dat de persoon een uitdaging durft aangaan. Ook gaf één ervaringsdeskundige aan dat de hond een negatieve inslag heeft op het zelfvertrouwen. De	/

<p>De hond heeft een zeer opmerkelijke eigenschap, namelijk een intelligente ongehoorzaamheid. Dit betekent dat ze een bevel weigeren als er gevaar dreigt.</p>	<p>hond gebruikt. Met een witte stok heeft hij altijd de neiging om naar beneden te kijken, naar de grond. Met de hond daarentegen, kijkt hij voor zich.</p> <p>Eén ervaringsdeskundige vertelde een ervaring waarbij hij een order gaf aan de hond om naar rechts te lopen, maar de hond dit commando weigerde. Wanneer de persoon voorbij was, zag hij zou gevallen zijn, indien de hond het commando zou hebben gevolgd.</p>	<p>/</p>	<p>/</p>
<p>Nieuwe aanvullingen uit de interviews</p>			
<p>1. Twee mensen gaven aan dat de hond een snelle leerling is. Wanneer een nieuwe route moet aangeleerd worden, gaat dit zeer vlot. Verder leren de honden leren in het centrum aan om op een vaste plaats hun behoefte te doen.</p>	<p>2. De hond zorgt ervoor dat men zich beter in zijn/haar vel voelt en sterker in zijn/haar schoenen staat. De hond is altijd vrolijk en altijd blij om zijn baasje te zien, dat helpt als men eens een minder dag heeft. Ook het knuffelen en het contact met de hond hebben een positieve invloed. In het algemeen vergemakkelijkt hij de dagelijkse sleur.</p>	<p>3. Eén iemand gaf aan dat de hond zeker een hulpmiddel kan zijn om de beperking te aanvaarden. Tot slot gaf één ervaringsdeskundige aan dat de aandacht verplaatst wordt van de blinde naar de hond. Daardoor heeft men het gevoel dat de mensen naar de hond kijken en niet meer naar de persoon. Hij vertelde ook dat mensen die hem kennen vergeten dat hij blind is.</p>	<p>4. Ook bij slecht weer moet men naar buiten met de hond, daardoor krijgt men meer energie. Ook andere geïnterviewden gaven aan meer energie te hebben sinds ze van de hond gebruik maken. Eveneens bij hen komt meer naar buiten gaan en daaraan verbonden meer wandelen, naar voren als een grote energieboost, wat een positieve inslag heeft op de gemoedstoestand.</p>
<p>5. Verder zorgt de hond voor afleiding als men aan het wachten is, bijvoorbeeld op de bus, waardoor de tijd veel sneller vooruit gaat.</p>	<p>6. Ook op vlak van praktische mogelijkheden heeft hij een positief effect. De hond zorgt ervoor dat men op zijn/haar werk kan geraken. Voor één ervaringsdeskundige zorgde dit feit ervoor dat ze haar werk kon behouden. Daarnaast biedt de hond ook mogelijkheden op de openbare weg en op vlak van huishoudelijk taken, bijvoorbeeld zelfstandig boodschappen doen.</p>	<p>7. Daarnaast ondervinden enkele geïnterviewden dat mensen behulpzamer en vriendelijker zijn sinds ze van de blindengeleidehond gebruik maken, mede omdat de hond ervoor zorgt dat de beperking zichtbaar is voor de buitenwereld. Ook vertelde iemand anders dat het dankzij een geleidehond makkelijker wordt om zich aan te passen aan de maatschappij. De hond zorgt er bijvoorbeeld voor dat men makkelijker en stipt op het werk geraakt.</p>	<p>8. Ten slotte gaven de geïnterviewden nog enkele weetjes en tips mee die eveneens een plaats krijgen in het beroepsproduct.</p>

Theorie (nadelen)	Interviews	Aanvulling uit interviews	Opmerkingen
De hond kan, in tegenstelling tot een witte stok, niet zomaar worden weggeborgen.	Het is geen witte stok die je aan de haak hangt, men moet er dag en nacht voor klaarstaan.	/	/
De hond moet meerdere keren per dag worden uitgelaten, ook wanneer het weer minder goed is of als men zich minder goed voelt.	De hond uitgelaten worden, ook op vrije dagen of wanneer het minder goed weer is, moet de hond zijn wandeling krijgen en moet men met de hond bezig zijn.	Er moet regelmatig met de hond gewerkt worden, een uur tot anderhalf uur per dag is zeker aangewezen. Wanneer de hond wordt meegenomen naar het werk, moet hij ook daar uitgelaten worden.	/
Een geleidehond vereist aandacht, verzorging, dierartsbezoeken, voeding, speeltjes en kuiswerk. Dat vraagt ulteraard de nodige tijd en het nodige budget.	Een hond is een zorg bij, hij vraagt veel tijd, liefde en aandacht. Dit kwam in elk interview zeer duidelijk naar voren. Het is een levend wezen, hij neemt extra plaats in in huis, er moet voor gezorgd worden, men moet eten geven, de hond verzorgen, ervoor opstaan, enzoverder. Hij kan niet lang alleen gelaten worden. Verder zorgt de hond voor extra kuiswerk.	Vier van de zes personen gaven aan dat men de zorg van de hond kan vergelijken met dat van een kind. Alles rond medische zaken en het technisch werken met de hond moet aangeleerd worden.	/
De persoon met de visuele beperking kan zelf angst hebben voor of allegrisch zijn aan honden.	/	/	Dit kwam niet in de interviews aan bod, waarschijnlijk omdat men in zo'n geval niet zou kiezen voor een blindengeleidehond. Echter hebben al de geïnterviewden bewust de keuze gemaakt om wel een hond in huis te nemen.
Ook gezins- of familieleden van de blinde of slechtziende persoon kunnen angst hebben voor honden.	Twee geïnterviewden gaven aan dat ze niet meer overal welgekomen zijn, bijvoorbeeld bij familie of vrienden die bang zijn van honden, of dat deze mensen niet meer naar hun op bezoek komen.	/	/

niet tegengesproken. Deze theoretische stelling wordt daarom mee opgenomen in het beroepsproduct.			
/	Eén geïnterviewde gaf aan dat de wandelingen, samen met de andere voordelen van de blindengeleidehond, op een keer ook weer zullen wegvallen. Dit kan opnieuw een groot gemis met zich meebrengen.	Tijdens vier interviews kwam het afscheid van de hond aan bod. Die komt er sowieso en is pijnlijk.	Er komt een moment dat de blinde of slechtziende afscheid zal moeten nemen van zijn geleidehond. In geen enkel geval is dit afscheid gemakkelijk.
Nieuwe aanvullingen uit de interviews			
1. Men kan niet van een hond, zelfs niet van een geleidehond, verwachten dat hij nooit eens een foutje maakt. Het blijft natuurlijk een dier. Soms heeft hij ook eens geen zin of doet dingen die hij niet mag.	2. Daarnaast gaven twee anderen ervaringsdeskundigen aan dat men karakter moet hebben als men een geleidehond in huis neemt. Het is heel belangrijk om streng en consequent te zijn. Men moet daarvoor sterk in z'n schoenen staan en kunnen doorbijten. De opvoeding van de hond mag niet opgegeven worden. Het is de verantwoordelijkheid van de gebruiker om de hond goed te leiden. Het is heel belangrijk is om zelf de baas te blijven. Het is een levend wezen en dat valt zeker niet te onderschatten. Daarom is een blindengeleidehond niet voor iedereen weggelegd.	3. De overschakeling naar een nieuwe hond is niet gemakkelijk. Een ervaringsdeskundige ondervond verschillen tussen zijn eerste en zijn tweede hond. De eerste hond deed bijvoorbeeld zijn kop omhoog wanneer ze aan een kruispunt kwamen, terwijl de tweede hond net zijn kop omlaag doet.	4. Hoewel de afhankelijkheid naar voren kwam als een groot voordeel, doen er zich toch nog momenten voor waarop men wel afhankelijk is van anderen. Bij bijvoorbeeld het aanleren van een route voor de eerste keer, wanneer men eens weggaat of op reis vertrekt. Tevens in het grootwarenhuis, het gemeentehuis of in het station zelf vormt de hond geen meerwaarde, omdat hij niet kan lezen. Verder kan men de uitwerpselen van de hond niet zien liggen, waardoor men deze niet zelfstandig kan oprapen.
5. Verder is het ook belangrijk in gedachten te zijn dat er niet met de hond kan gewerkt worden, wanneer hij bijvoorbeeld ziek is of revalideert na een operatie. Verder is het wachten op	6. Twee ervaringsdeskundigen gaven aan teleurgesteld te zijn over het ontspannend wandelen met de hond. Men moet altijd al werkend wandelen. Als men als onspanning wandelt, zonder het harnas, dan is de hond	7. Eén persoon gaf aan dat men de beperking reeds moet geaccepteerd hebben, voor men beslist om een geleidehond te gebruiken. In een ander interview kwam echter naar voren dat de hond net een	8. In één interview werd verteld dat de geïnterviewde de stok gebruikt, naast de hond, om de beperking visueel te maken voor de buitenwereld. Ook drie anderen vertelden nog een klein stokje te gebruiken, in hun andere hand, maar

12. VRAGENLIJSTEN GEBRUIKT OM VRAGENPROTOCOL OP TE STELLEN

Dutch Mental Health Continuum-Shot Form

De volgende vragen beschrijven gevoelens die mensen kunnen hebben. Lees iedere uitspraak zorgvuldig door en omcirkel het cijfer dat het best weergeeft HOE VAAK u DAT GEVOEL HAD GEDURENDE DE AFGELOPEN MAAND.

In de afgelopen maand, hoe vaak had u het gevoel...

	Nooit	Eén of twee keer	Ongeveer 1 keer per week	2 of 3 keer per week	Bijna elke dag	Elke dag
...dat u gelukkig was?	0	1	2	3	4	5
...dat u geïnteresseerd was in het leven?	0	1	2	3	4	5
...dat u tevreden was?	0	1	2	3	4	5
...dat u iets belangrijks hebt bijgedragen aan de samenleving?	0	1	2	3	4	5
...dat u deel uitmaakte van een gemeenschap (zoals een sociale groep, uw buurt, uw stad)?	0	1	2	3	4	5
...dat onze samenleving beter wordt voor mensen?	0	1	2	3	4	5
...dat mensen in principe goed zijn?	0	1	2	3	4	5
...dat u begrijpt hoe onze maatschappij werkt?	0	1	2	3	4	5
...dat u de meeste aspecten van uw persoonlijkheid graag mocht?	0	1	2	3	4	5
...dat u goed kon omgaan met uw alledaagse verantwoordelijkheden?	0	1	2	3	4	5
...dat u warme en vertrouwde relaties met anderen had?	0	1	2	3	4	5
...dat u werd uitgedaagd om te groeien of een beter mens te worden?	0	1	2	3	4	5
...dat u zelfverzekerd uw eigen ideeën en meningen gedacht en geuit hebt?	0	1	2	3	4	5
...dat uw leven een richting of zin heeft?	0	1	2	3	4	5

Bij gebruik van de Nederlandse MHC-SF refereren aan: Lamers, S.M.A., Westerhof, G.J., Bohlmeijer, E.T., ten Klooster, P.M., & Keyes, C.L.M. (2011). Evaluating the psychometric properties of the Mental Health Continuum-Short Form (MHC-SF). *Journal of Clinical Psychology*, 67(1), 99-110.

Warwick Edinburgh Mental Well-Being Scale

The Warwick-Edinburgh Mental Well-being Scale (WEMWBS)

Below are some statements about feelings and thoughts.

Please tick the box that best describes your experience of each over the last 2 weeks

STATEMENTS	None of the time	Rarely	Some of the time	Often	All of the time
I've been feeling optimistic about the future	1	2	3	4	5
I've been feeling useful	1	2	3	4	5
I've been feeling relaxed	1	2	3	4	5
I've been feeling interested in other people	1	2	3	4	5
I've had energy to spare	1	2	3	4	5
I've been dealing with problems well	1	2	3	4	5
I've been thinking clearly	1	2	3	4	5
I've been feeling good about myself	1	2	3	4	5
I've been feeling close to other people	1	2	3	4	5
I've been feeling confident	1	2	3	4	5
I've been able to make up my own mind about things	1	2	3	4	5
I've been feeling loved	1	2	3	4	5
I've been interested in new things	1	2	3	4	5
I've been feeling cheerful	1	2	3	4	5

“Warwick Edinburgh Mental Well-Being Scale (WEMWBS)

© NHS Health Scotland, University of Warwick and University of Edinburgh, 2006, all rights reserved.”

The Oxford Happiness Questionnaire

- 1†. I don't feel particularly pleased with the way I am (–)
2. I am intensely interested in other people
- 3†. I feel that life is very rewarding
4. I have very warm feelings towards almost everyone
5. I rarely wake up feeling rested (–)
6. I am not particularly optimistic about the future (–)
7. I find most things amusing
8. I am always committed and involved
9. Life is good
10. I do not think that the world is a good place (–)
11. I laugh a lot
- 12†. I am well satisfied about everything in my life
- 13†. I don't think I look attractive (–)
14. There is a gap between what I would like to do and what I have done (–)
15. I am very happy
- 16†. I find beauty in some things
17. I always have a cheerful effect on others
- 18†. I can fit in everything I want to
19. I feel that I am not especially in control of my life (–)
20. I feel able to take anything on
- 21†. I feel fully mentally alert
22. I often experience joy and elation
23. I do not find it easy to make decisions (–)
24. I do not have a particular sense of meaning and purpose in my life (–)
25. I feel I have a great deal of energy
26. I usually have a good influence on events
27. I do not have fun with other people (–)
28. I don't feel particularly healthy (–)
- 29†. I do not have particularly happy memories of the past (–)

ERVARINGEN MET BLINDENGELEIDEHONDEN IN BEELD, MET DE FOCUS OP HET WELBEVINDEN VAN PERSONEN MET EEN VISUELE BEPERKING.

BACHELORPROEF - ELISE CASSELMAN
ACADEMIEJAAR 2018-2019

Blindengeleidehonden zijn de dag van vandaag geen vreemd zicht meer. Veel mensen hebben bewondering voor deze harde werkers, maar toch blijkt er nog veel onbekendheid te zijn rond deze fantastische dieren. Ook tijdens de interviews kwam deze onbekendheid frequent aan bod.

INLEIDING

Blindengeleidehonden leggen een lange weg af om te bekomen wat ze zijn. Daarnaast hangt aan hun training een duur kostenplaatje vast. Ook dienen er enkele stappen ondernomen te worden vooraleer de persoon met de visuele beperking in aanmerking komt om een geleidehond te krijgen. Daarbij is het een levend wezen dat men in huis neemt, wat zowel voordelen als nadelen met zich meebrengt.

PAG. 1

Al deze redenen maken duidelijk hoe belangrijk het is dat blinden en slechtzienden een goede weerspiegeling krijgen van de realiteit, zodat ze correcte verwachtingen kunnen stellen en zo een weloverwogen en gefundeerde beslissing kunnen nemen. Enkel op deze manier gaan geen tijd en kosten verloren. Wat men mag verwachten op fysiek vlak werd reeds goed in beeld gebracht. Echter over de verwachtingen op vlak van welbevinden is veel minder bekend. Dit onderzoek heeft de focus gelegd op dat laatste aspect.

HOOFDONDERZOEKSVRAAG

Wat brengt de komst van een blindengeleidehond teweeg op vlak van welbevinden bij mensen met een visuele beperking, dit met als doel een realistisch beeld te scheppen zodat 'lotgenoten' een weloverwogen keuze kunnen maken?

"Als ik het geweten had, ik zou het al veel vroeger gedaan hebben."

"Een hond kan veel doen, maar er is weinig informatie over."

METHODOLOGIE

Er werden zes mensen bevroegd die gebruik maken van een blindengeleidehond. Semigestructureerde interviews vormen de basis van het onderzoek. Er werd een vragenprotocol gemaakt, dat de leidraad vormde doorheen de interviews zelf. Deze werd opgesteld a.d.h.v. drie bestaande vragenlijsten die welbevinden meten. Binnen dit

protocol werd een opsplitsing gemaakt tussen het emotioneel, psychologisch en sociaal welbevinden. De interviews werden steeds auditief opgenomen met als doel achteraf in een transcript uit te typen. Hierin werd vervolgens alle relevante informatie i.f.v. de onderzoeksvraag aangeduid. Vervolgens werd aan deze aangeduide delen een label gegeven. Deze labels werden daarna gerelateerd aan de dimensies van het woord welbevinden. Het emotioneel welbevinden heeft drie dimensies: zelfvertrouwen, gemoedstoestand en stressniveau. Het psychologisch welbevinden heeft zes dimensies: doelgerichtheid, persoonlijke groei, autonomie, omgevingsbeheersing, zelfacceptatie en positieve relaties. Het sociaal welbevinden ten slotte heeft vijf dimensies: sociale acceptatie, -actualisatie, -contributie, -coherentie en -integratie. Deze dimensies vormen de overkoepelende labels. Daarnaast

"Ik merk dat het veel gemakkelijker is met de hond om je vrije tijd te gaan invullen."

"Het is veel gemakkelijker om de sociale barrière te doorbreken met een hond."

"Het afscheid nemen van je hond, dat is pijnlijk."

"Je kunt dat niet uitschakelen en inschakelen. Een hond is er en dat blijft er."

PAG. 2

werd een laatste overkoepelende label aangemaakt, namelijk 'andere', waaronder men alle tips, weetjes en andere nuttige informatie vindt die niet meteen onder de categorie welbevinden kon gebracht worden. Nadat alle labels bij de juiste overkoepelende labels stonden, werd het eindproduct opgemaakt.

moet het verzorgen van de hond en er technisch mee werken aangeleerd worden. Hij geeft wel richtpunten aan, maar als baasje moet men zelf de weg kennen om orders te kunnen geven. Verder komen de geïnterviewden nog steeds in contact met plaatsen waar de hond niet welkom is. Ten slotte is het afscheid

"Die hond is mijn vrijheid."

RESULTATEN

Als grote voordelen kwamen vooral de volgende zaken aan bod. De geleidehond zorgt er over het algemeen voor dat het zelfvertrouwen en zelfbeeld een positieve boost krijgen. Ook voelen de baasjes zich beter in hun vel en staan ze sterker in hun schoenen dankzij de hond. Hij heeft verder een positieve invloed op het gevoel van veiligheid. Over het algemeen kwam naar voren dat de geïnterviewden nieuwe doelen kunnen waarmaken dankzij de hond. In elk interview werd aangehaald dat ook de autonomie waar de hond voor zorgt een groot voordeel is. De hond is tevens een sociaal hulpmiddel. Daarnaast wordt de aandacht verplaatst van de persoon met de visuele beperking, naar de blindengeleidehond en wat hij allemaal kan. Ten slotte zorgt hij ervoor dat mensen (opnieuw) naar hun werk kunnen gaan, waardoor zij een waardevolle bijdrage kunnen leveren aan de maatschappij.

Als grote nadelen werden vooral volgende zaken aangehaald. De hond is een grote zorg bij. Daarnaast

zeer pijnlijk en dat komt er sowieso.

Naast deze en nog vele andere voor- en nadelen krijgen eveneens nog enkele weetjes en tips een plaats in het eindproduct.

DISCUSSIE

Zoals elk gezond onderzoek bevat ook deze enkele sterktes en zwaktes. De grootste sterktes zijn dat tijdens het maken van de bachelorproef deze regelmatig teruggekoppeld werd naar een persoon met een visuele beperking die bij de aanvang van het onderzoek op de wachtlijst stond. Daarnaast werd een member-check uitgevoerd, wat eveneens een grote sterkte is. Verder bereikt het onderzoek geen saturatiepunt, omdat er daarvoor te weinig mensen zijn geïnterviewd. Deze zwakte werd echter wel zeer duidelijk naar de doelgroep toe gecommuniceerd via het eindproduct.

Student: Elise Casselman
Begeleider: Petra De Vlieger
Valorisatiemeter: Sarah Velghe

Ervaringen met blindengeleidehonden in beeld, met de focus op het welbevinden van personen met een visuele beperking.

Blindengeleidehonden leggen een lange en dure weg af om te bekomen wat ze zijn. Bovendien is het een levend wezen dat men in huis neemt. Daarom is het belangrijk een goede weerspiegeling van de realiteit te creëren zodat mensen met een visuele beperking correcte verwachtingen kunnen stellen.

Hoofdongderzoeksvraag:
“Wat brengt de komst van een blindengeleidehond teweeg op vlak van welbevinden bij mensen met een visuele beperking, dit met als doel een realistisch beeld te scheppen zodat ‘lotgenoten’ een weloverwogen keuze kunnen maken?”

Methode:

Via semigestructureerde interviews bij ervaringsdeskundigen positieve en negatieve ervaringen in beeld brengen

Resultaten:

Voordelen en nadelen per dimensie van welbevinden aangevuld met letterlijke citaten

Discussie:

Unicum: terugkoppeling persoon op wachtlijst + member-check

Beroepsproduct:

Digitale verwerking van de ervaringen

Grootste zwakte: beperkt aantal bevroagden (stechts zes)

Student TP: Elise Casselman
Begeleider: Petra De Vlieger
Valorisatiemeter: Sarah Volghe
Academiejahr: 2018-2019

howest
/ we develop people

15. OVERZICHT DATA OP USB-STICK

Op de USB-stick die afgegeven wordt aan de begeleider van deze bachelorproef mevrouw De Vlieger staan volgende zaken. Deze documenten worden niet aan de bachelorproef toegevoegd daar deze te veel plaats in beslag zouden nemen.

- Map 1:
  - Transcript ervaringsdeskundige 1
  - Informed consent ervaringsdeskundige 1
  - Drop-off ervaringsdeskundige 1
- Map 2:
  - Transcript ervaringsdeskundige 2
  - Informed consent ervaringsdeskundige 2
  - Drop-off ervaringsdeskundige 2
- Map 3:
  - Transcript ervaringsdeskundige 3
  - Informed consent ervaringsdeskundige 3
  - Drop-off ervaringsdeskundige 3
- Map 4:
  - Transcript ervaringsdeskundige 4
  - Informed consent ervaringsdeskundige 4
  - Drop-off ervaringsdeskundige 4
- Map 5:
  - Transcript ervaringsdeskundige 5
  - Informed consent ervaringsdeskundige 5
  - Drop-off ervaringsdeskundige 5
- Map 6:
  - Transcript ervaringsdeskundige 6
  - Informed consent ervaringsdeskundige 6
  - Drop-off ervaringsdeskundige 6
- Verwerking van de gegevens.

Beroepsproduct

Op de volgende pagina's krijgt het beroepsproduct van deze bachelorproef een plaats.

Eindproduct bachelorproef

Ervaringen met blindengeleidehonden in beeld, met de focus op het welbevinden van personen met een visuele beperking.

Hoe ervaren mensen met een visuele beperking de komst van een blindengeleidehond op vlak van welbevinden?

Elise Casselman

“Hier voor jou staat niemand apart,
gewoon een vrouw, een vrouw met een hart.

Want ik hou van zon en veel licht,
een vriendelijk woord, een blij gezicht.

Andere mensen weten soms niet,
heb je hulp nodig of niet.

Wees niet bang, spreek ons toch aan,
een warme stem kleurt ons bestaan.

Maar de wereld is veel te klein,
je huis, je werk, de bus, tram of trein.

Maar het duister laat je nooit gaan,
wie blind is, die zal mij verstaan.

Elke dag een nieuw begin,
een lach, een traan, een herinnering.
Neem mijn hand, geef me een zoen
Ik hou van jou, veel meer als toen...”

~ ED 1

Beste lezer,

Uit onderzoek blijkt dat een visuele beperking één van de meest ernstige zintuigelijke beperkingen is. Veel mensen ervaren het plotselinge verlies van het visueel vermogen als zeer ingrijpend en psychologische problemen blijken vaak achteraf de kop op te steken. Veelal vloeien klachten niet direct voort uit de visuele beperking zelf, maar uit de daaraan verbonden beperkingen (Rashiti & Zahiti, 2017).

Een blindengeleidehond is een hulpmiddel waar blinde en slechtziende personen gebruik van kunnen maken. Ze duiken steeds vaker op in ons straatbeeld, maar toch blijkt er nog een grote onbekendheid te zijn rond deze fantastische dieren (Miske, 2014).

“Als ik het geweten had, ik zou het al veel vroeger gedaan hebben.” ~ ED 1

“Ik wist ook niet wat het was, tot ik bij Vrienden der Blinden ben gaan werken.” ~ ED 2

“Er zijn nog altijd mensen die niet weten waarom. Oei heeft hij iets aan zijn rug, omdat hij dat harnas heeft.” ~ ED 4

“Een hond kan veel doen, maar er is weinig informatie over” ~ ED 5

Blindengeleidehonden leggen een lange weg af om te bekomen wat ze zijn. Het is dan ook van zeer groot belang dat de honden bij de juiste baasjes terecht komen. Dit kan enkel bekomen worden als personen met een visuele beperking een goede weerspiegeling krijgen van de realiteit, zodat correcte verwachtingen kunnen gesteld worden en zo een weloverwogen en gefundeerde beslissing kan genomen worden.

Zes ervaringsdeskundigen werden via een interview bevraagd over hun beleving met de blindengeleidehond. Via deze ervaringen wordt een antwoord gegeven op volgende onderzoeksvraag: “Wat brengt de komst van een blindengeleidehond teweeg op vlak van welbevinden bij mensen met een visuele beperking, dit met als doel een realistisch beeld te scheppen zodat ‘lotgenoten’ een weloverwogen keuze kunnen maken?”.

Welbevinden kan op verschillende manieren gedefinieerd worden. Steeds komt het op het volgende neer: ‘het goed in je vel voelen’ en ‘tevreden zijn met jouw leven’ (de Bruijn, 2013). Het uitgebreide begrip kan opgedeeld worden in drie aspecten: het emotioneel, psychologisch en sociaal welbevinden (Bohlmeijer, & Bolier, 2013). Op de volgende pagina’s krijgen de resultaten van het onderzoek een plaats, ook hierin wordt dit onderscheid verder gevolgd.

Ik wens u alvast een aangename en leerrijke leeservaring toe, Elise Casselman.

Het emotioneel welbevinden

Zelfvertrouwen

Zelfvertrouwen is, zoals het woord zelf al zegt, het vertrouwen dat je hebt in jezelf.

Eén ervaringsdeskundige gaf aan dat de hond geen invloed heeft gehad op haar zelfvertrouwen. Bij vier andere geïnterviewden heeft de hond hier wel een invloed op gehad. Zij gaven expliciet aan dat hun zelfvertrouwen en zelfbeeld dankzij de hond een positieve boost hebben gekregen. De hond zorgt ervoor dat je minder tegen iets aanloopt, wat ervoor zorgt dat je minder blauwe plekken en kapotte brillen hebt. Ook doordat je zelfstandiger en minder afhankelijk bent van anderen, stijgt het zelfvertrouwen. Verder gaf iemand aan dat zijn houding fierder en trotser is sinds hij de hond gebruikt. Met een witte stok heeft hij altijd de neiging om naar beneden te kijken, naar de grond. Met de hond daarentegen, kijkt hij voor zich. Daarnaast zorgt die zelfzekerheid ervoor dat hij een uitdaging, zoals een lange wandeltocht, durft aangaan. Naast deze positieve invloed op het zelfvertrouwen, gaf ook één ervaringsdeskundige aan dat de hond hierop een negatieve inslag heeft. De blindengeleidehond is en blijft een hulpmiddel en daar is ze eerder verlegen om. Ze voelt zich door sommige mensen raar aangekeken en er wordt een oordeel over haar geveld of ze de hond al dan niet nodig heeft. Hierdoor voelt ze zich beschaamd om de hond mee te nemen naar bijvoorbeeld een café of taverne.

“Het is heel goed voor je zelfvertrouwen. Het verandert je zelfbeeld.” ~ ED 6

“Dat is een hulpmiddel en ik ben daar toch wel een beetje verlegen om, omdat de mensen dan kijken.” ~ ED 5

Als je volledig blind bent, moet je blindelings vertrouwen op de hond. Dat is niet altijd gemakkelijk. Vier mensen gaven aan dat zij dit in het begin als een moeilijkheid ervaarden. Dit vertrouwen moet opgebouwd worden en het vertrouwen leggen bij de hond is iets dat je moet leren. Desondanks bracht één van deze vier mensen aan dat vertrouwen in de hond wel snel gelukt is.

“Ik heb dat ook moeten opbouwen zoiets.” ~ ED 3

“Dat het moeilijk is om je vertrouwen te geven aan een blindengeleidehond, in het begin, ja ja dat is.” ~ ED 6

Maar als je niet in de hond gelooft, dan wordt het moeilijk om er naar behoren mee te werken. Het vertrouwen in de blindengeleidehond is dus een belangrijke, maar niet voor iedereen een even evidente stap.

Gemoedstoestand

De gemoedstoestand van een persoon staat voor hoe iemand zich voelt voor een langere tijd. Deze bepaalt jouw humeur. Het wordt ook wel gezien als de stemming van een persoon.

Omdat het gebruik van een blindengeleidehond in het begin een aanpassing is, heeft dit ook een inslag op je gemoedstoestand. Eén persoon merkt veel angst, onzekerheid en onwetendheid op bij mensen die nog maar net leren werken met de blindengeleidehond. Maar daarna zie je er ook heel veel positieve kanten van in. De hond zorgt ervoor dat je je beter in je vel voelt en sterker in je schoenen staat. Hij doet heel veel voor je, geeft bijvoorbeeld vriendschap en plezier en kwispelt als hij blij is. Dit alles maakt jou ook blij. De hond is altijd vrolijk en altijd blij om je te zien, dat helpt als je eens een mindere dag hebt. Hij is bij wijze van spreken de eerste die goedenmorgen komt zeggen en de laatste die goedenavond zegt, hij is je kameraad. Ook het knuffelen en het contact met de hond hebben een positieve invloed. Hij vergemakkelijkt de dagelijkse sleur.

“Als je een keer een mindere dag hebt en je komt beneden en die hond kwispelt, hij is altijd tevreden of komt bij u. Dat relativeert wel. Of je kunt dat een keer knuffelen, zo een keer aanraken.” ~ ED 1

De verhoogde zelfstandigheid en zelfzekerheid die de hond biedt, zorgt ervoor dat je gelukkiger bent en een beter gemoed hebt. Gebruik je de hond echter enkel als werktuig, dan ben je er volgens één geïnterviewde minder emotioneel gebonden mee.

Voor één bepaalde ervaringsdeskundige was een blindengeleidehond een noodzaak om vooruit te kunnen, om te kunnen blijven werken. Zij is blij dat de hond er is, maar ervaart in eerste instantie niet meer vreugde of plezier dan ervoor. Zij neemt de hond mee naar haar werk, maar moet hem daar ook uitlaten. Dit ervaart ze eerder als een last. Op haar werk moet de hond zeer lang stil zitten, iets waar ze wederom moeite mee heeft. Thuis beleeft ze echter wel vreugde en plezier aan de hond. Doordat de hond blij is, word je hier zelf ook blij van.

“Ik werk acht uur op een dag, dus halfweg de dienst moet ik toch eens met die hond een plasje gaan doen. Dat zijn zoal zorgen dat ik maak van even naar dat tuinje gaan. Ik zie daar soms tegenop.” ED 3

Verder ben je nooit meer alleen op straat. Met de hond kunnen bezig zijn, bijvoorbeeld tijdens de wandelingen, wordt ervaren als een groot voordeel. De hond zorgt ook voor afleiding als je aan het wachten bent, bijvoorbeeld op de bus, waardoor de tijd veel sneller vooruit gaat.

“Je bent met twee, je hebt iemand bij u, voelt de hond aan u heen. Je hebt veel minder het gevoel van alleen te zijn.” ~ ED 1

Op vlak van energie, geven 2 personen aan dat ze noch energierijker, noch energielozer zijn sinds ze de hond gebruiken. Beiden geven even later toch voorbeelden waaruit blijkt dat ze meer energie halen uit het gebruik van de hond. Door het spelen met de hond en doordat je ook bij slecht weer naar buiten moet, krijg je meer energie. Ook anderen geven aan meer energie te hebben sinds ze van de hond gebruik maken. Eveneens bij hen komt meer naar buiten gaan en daaraan verbonden meer wandelen, aan bod als een grote energieboost, wat een positieve inslag heeft op de gemoedstoestand. De wandelingen geven de gelegenheid om je hoofd leeg te maken. Je hoeft aan niets te denken en je kan je amuseren. Echter is ook hier een nadeel aan verbonden, want één persoon, die nu zijn tweede hond heeft, gaf aan dat de wandelingen, samen met de andere voordelen van de blindengeleidehond, op een keer ook weer zullen wegvallen. Naarmate de hond ouder wordt, zijn vooral lange wandelingen op een gegeven moment niet meer mogelijk. Dit kan opnieuw een groot gemis met zich meebrengen. Verder gaf, naast de eerdere ervaring, nog één andere geïnterviewde aan dat hij vroeger heel geconcentreerd moest zijn, nu doet de hond echter alles voor hem. Een derde persoon gaf daarentegen aan dat het wandelen met de hond wel veel concentratie vergt. Nog iemand anders vertelde echter dat zowel de witte stok als de hond (even) veel concentratie en energie vragen.

“Als je bij wijze van spreken geen goesting hebt, met zo'n weer, om buiten te komen, ga je toch zeggen van kijk, jas aan en ik ben toch buiten, voor de honden. Ze hebben er deugd van. Op het einde van de rit, heb je er meer deugd van gehad en heb je wel meer energie”.

~ ED 4

Tijdens vier interviews kwam het afscheid van de hond aan bod. Dat komt er sowieso en is pijnlijk. Sommige mensen kunnen hun hond houden, maar niet iedereen heeft ruimte genoeg thuis. Als je een nieuwe hond neemt, ben je op dat moment genoodzaakt om de hond die op pensioen gaat, weg te doen. Daarnaast kwam ook in één interview aan bod dat de band die je hebt met je eerste hond anders is in vergelijking met je tweede hond. Dit komt omdat de oudste hond al veel meer bewezen heeft.

“Het afscheid nemen van je hond, dat is pijnlijk.” ~ ED 1

Op vlak van gemoedstoestand heeft de hond duidelijk zowel een positieve als een negatieve invloed. Verschillende voordelen die de hond met zich meebrengt helpen het humeur op te peppen. Daarnaast zijn er ook een paar dingen waarmee je kan geconfronteerd worden, die zeker niet over het hoofd mogen gezien worden.

Stressniveau

Het stressniveau van iemand staat voor de voorspelbaarheid, controle die iemand heeft over zijn/haar leven.

Tijdens de interviews komt ook bij dit deel een verscheidenheid aan antwoorden aan bod. Op vlak van stress ondervindt men ook hier zowel voor- als nadelen.

Ten eerste is een hond een zorg bij, hij vraagt veel tijd, liefde en aandacht. Dit kwam in elk interview zeer duidelijk aan bod. Het is een levend wezen, hij neemt extra plaats in in huis, er moet voor gezorgd worden, je moet eten geven, de hond verzorgen, ervoor opstaan, enzoverder. Je kunt hem niet lang alleen laten. Verder moet je regelmatig met de hond werken, een uur tot anderhalf uur per dag is zeker aangewezen. Daarenboven moet de hond uitgelaten worden, ook op het werk. Dit is, zoals eerder duidelijk werd, niet altijd evident en kan zorgen met zich meebrengen. Maar ook op vrije dagen of wanneer het minder goed weer is, moet de hond zijn wandeling krijgen en moet je met de hond bezig zijn. Vier van de zes personen gaven aan dat je de zorg van de hond kan vergelijken met die van een kind. Het is geen witte stok die je aan de haak hangt, je moet er dag en nacht voor klaarstaan, maar de hond zal ook altijd klaarstaan voor jou. Eén geïnterviewde gaf aan zich soms overbodige zorgen te maken over de hond.

“Je moet ernaar kijken, je moet er aandacht aan geven en je moet eraan denken.” ~ ED 3

“Het is niet omdat ik de zaterdag en de zondag niet moet werken, dat die hond niet mag kijken naar jou.” ~ ED 4

“Je kunt dat niet uitschakelen en inschakelen. Een hond is er en dat blijft er.” ~ ED 6

Om door het verkeer te gaan, kan het gebruik van een hond soms stress opleveren. Door felle omgevingsgeluiden zoals vrachtwagens of het blaffen van een hond, kan je je concentratie en zo ook je oriëntatie verliezen. Dit kwam in drie interviews aan bod. Het verbreken van de concentratie kan dan op zijn beurt stress bezorgen. Ook de hond kan wel eens afgeleid raken,

door veel lawaai of doordat andere mensen je aanspreken. Een andere ervaringsdeskundige gaf dan weer aan dat de hond net wel een meerwaarde biedt om langs een drukke baan te lopen en hij dit net gemakkelijker maakt. Nog iemand anders wijst erop dat je de hond 100% moet vertrouwen, enkel dan ondervind je geen stress als er onderweg werken zijn. Want hoe meer stress jij hebt, hoe minder goed de hond zal werken. Echter brengt de hond jou ook wel tot rust.

“Met een hond en een stresskip zijn, dat gaat niet.” ~ ED 3

De hond geeft wel richtpunten aan, maar jij moet zelf weten waar je bent, om orders te kunnen geven aan de hond. Op reis is de hond dan ook meer een last dan een aanwinst, omdat je daar de weg niet kent en dus ook geen richting kan geven aan de hond. Ook iemand anders geeft aan de hond op reis eerder als een belasting te ervaren, want je moet altijd eten en drinken voor de hond bijhebben. Ook als je aan het thuisfront ergens verkeerd inslaat, ben je je oriëntatie kwijt.

In het deeltje gemoedstoestand kwam aan bod dat de hond ervoor zorgt dat je niet meer alleen bent en dat dit als zeer positief wordt ervaren. Echter moet met dit extra gezelschap ook wel rekening gehouden worden. Omdat de hond veel plaats inneemt, is het soms niet evident om hem overal mee te nemen. Bij één geïnterviewde moet de hond bijvoorbeeld in de gang wachten bij een tandartsbezoek. Dit geeft frustraties voor haar, maar ook voor de hond zelf. Ook in een grootwarenhuis is het bijvoorbeeld niet evident om de hond mee te nemen. Het kan voorvallen dat de hond dingen omstoot. Eveneens op een drukke bus stappen is met een hond geen evidentie. Als het regent en de hond nat is, geeft één persoon aan het niet gezellig te vinden tegenover de andere mensen om dan op de bus te stappen. Ze ziet er op zo'n momenten tegenop, omdat ze zich zorgen maakt dat ze het bijvoorbeeld in een winkel vuiler maakt dan het al is.

Desondanks gaven vier van de zes bevroagden expliciet aan overwegend minder tot geen stress te hebben sinds ze van de geleidehond gebruik maken. Vijf van de zes geïnterviewden wezen erop dat ze zich veiliger voelen. De hond zorgt ervoor dat je veilig op straat kunt verplaatsen, waardoor een grote stressfactor wegvalt. Hij biedt rust en zekerheid, houdt je in het oog, op de bus zoekt hij een plaatsje en houdt hij de wacht, ook staat hij steeds klaar om met je mee te gaan. Hij stopt aan trappen, waardoor deze geen onveiligheid meer vormen. De hond schat ook hoogte en breedte in, op deze manier kan hij ervoor zorgen dat je nergens tegenaan loopt. Eén ervaringsdeskundige vertelde dat vuilnisbakken obstakels vormden toen ze met de stok ging wandelen, wat resulteerde in het feit dat ze niet naar buiten ging als ze

wist dat er vuilniszakken buiten stonden. Dankzij de hond is ze hier niet meer bang voor en laat dit haar niet tegenhouden om een wandeling te maken. Op vlak van obstakels moet je nu eigenlijk niet meer opletten, niet meer nadenken, waardoor je minder stress hebt. Iemand anders gaf aan dat de hond onrechtstreeks ook zorgt voor de veiligheid van anderen, in zijn geval zijn klein zoontje. Ook het stressniveau van zijn echtgenote verlaagt, doordat zij haar man nu niet meer moet begeleiden.

“En er mogen dan nog eens vuilzakken staan, nee. Het kwam dat ik met de stok zeker niet ging uitzetten als ik wist dat het vuilbak was. Maar met de hond, dat interesseert me nu niet, ik ben daar niet bang van.” ~ ED 3

De oriëntatiepunten wat betreft stokwandelen en met de hond wandelen zijn helemaal anders. Met de witte stok verplaats je je van obstakel naar obstakel, heb je echter over of naast een obstakel gevoeld, dan weet je niet dat die er is. De geleidehond daarentegen gaat onverwachte obstakels uit de weg. Ook dit levert minder stress op, want zo hoef je niet meer te piekeren over bijvoorbeeld werken in het station of wegenwerken. Echter kun je niet verwachten dat de hond nooit eens een foutje maakt. Hij kan bijvoorbeeld ook wel eens een drempel overslaan, of als er ergens eten op de grond ligt, kan het soms gebeuren dat hij even zijn taak vergeet en eerst het eten zal halen. Het blijft natuurlijk een dier. Soms heeft hij eens geen zin of doet dingen die hij niet mag, zonder dat je het door hebt. Eén ervaringsdeskundige werd in het prille begin geconfronteerd met dominant gedrag en testgedrag van de hond. Hij wou bijvoorbeeld niet naar het hondentoilet en deed zijn behoefte op straat. Dit gaf toen enorm veel stress, maar na een periode van volharding was dit gedrag snel voorbij. Ook een andere geïnterviewde gaf aan er nu niet meer bij na te denken wanneer ze gaat wandelen.

“Het is geen robot, hij kan ook missen.” ~ ED 4

“Als we dikwijls vertrokken naar de school of naar het werk, en zo die eerste tien meters dat hij z'n voeten eraan vaagde, dat ik zei dan ja maar beste vriend, je zal moeten wakker worden hoor. Hup en dan was dat gedaan en die focus was daar.” ~ ED 6

Wanneer je nog nooit een hond hebt gehad, is het verzorgen ervan, zoals borstelen en wassen, en alles rond medische toestanden iets dat moet aangeleerd worden. Ook het technisch werken met een geleidehond, zoals stappen en bevelen geven, is een hele aanpassing en moet stap voor stap geleerd worden. Daarnaast zorgt de hond voor extra kuiswerk. Je moet elke dag stofzuigen, eten geven, het hondentoilet reinigen en de uitwerpselen oprapen. Ook dit is iets dat vaak moet aangeleerd worden. De honden leren wel in het centrum aan om op een vaste plaats hun behoefte te doen.

“En dat is niet zo evident als je niet ziet en zeker niet van een jonge hond, want probeer maar eens een jonge hond te kammen en te doen stil staan.” ~ ED 1

Ook het inschatten van afstanden vraagt een aanpassing. In vergelijking met de witte stok gaat de verplaatsing met een hond dubbel zo snel. Het voordeel hiervan is natuurlijk wel een grote tijds winst. Je raakt veel vlotter op je bestemming.

Verder is het wachten op een (nieuwe) hond ook een factor die stress kan opleveren. Eén ervaringsdeskundige ondervond verschillen tussen zijn eerste en zijn tweede hond. De eerste hond deed bijvoorbeeld zijn kop omhoog wanneer ze aan een kruispunt kwamen, terwijl de tweede hond net zijn kop omlaag doet. Zijn eerste hond was heel kalm en rustig in vergelijking met zijn tweede hond die net super actief is. Voor een andere persoon ging de overschakeling naar een nieuwe hond zeer vlot.

“Ik zit voor het moment met één groot vraagteken. Wanneer komt de nieuwen?” ~ ED 6

De hond bezit een zeer opmerkelijke eigenschap, namelijk een intelligente ongehoorzaamheid. Dit betekent dat ze een bevel weigeren als er gevaar dreigt. De regel is dat commando's steeds moeten worden opgevolgd, behalve indien ze niet uitvoerbaar zijn of het baasje of de hond zelf in gevaar brengen. Eén ervaringsdeskundige vertelde een ervaring waarbij hij een order gaf aan de hond om naar rechts te lopen, zoals hij steeds doet op die plaats, maar de hond voerde dit commando niet uit en liep naar links. Wanneer de persoon voorbij was, zag hij dat de weg aan de rechter kant versperd was en hij zou gevallen zijn, indien de hond hem langs die kant had geleid.

Tot slot brengen de interviews nog enkele bevindingen naar boven die belangrijk zijn om mee te geven. Eén persoon gaf aan dat ze op een bepaalde leeftijd geen geleidehond meer zal aanvragen. Dit omdat je de hond nog altijd in de hand moet kunnen houden, want zo'n dier heeft veel kracht. Verder is het ook belangrijk om stil te staan bij het feit dat er niet met de hond kan gewerkt worden, wanneer hij bijvoorbeeld ziek is of revalideert na een operatie. Net zoals een mens kan het ook wel eens voorvallen dat de hond moet overgeven. Dat zijn allemaal omstandigheden die stress kunnen opleveren. Ook kan het voorvallen dat de hond niet overweg kan met andere dieren in het gezin, of net omgekeerd.

Het psychologisch welbevinden

Doelgerichtheid

De doelen die men voor ogen heeft, weerspiegelen de doelgerichtheid. Dit is het gevoel hebben dat het leven zin heeft.

Door het feit dat je afstanden makkelijker kan overbruggen dankzij de hond, geeft dit opening tot nieuwe doelen. Ook door de vergrote zelfstandigheid, die later uitgebreider aan bod komt in het deeltje 'autonomie', verruimen de mogelijkheden en kun je aan meer deelnemen. Eén persoon vertelde dat haar doelen op vlak van beweging verlegd zijn sinds ze van de hond gebruik maakt. Vroeger ging ze vaak fietsen, met de hond gaat ze gaan wandelen. Voor een andere geïnterviewde is het feit dat hij zelfstandiger door het leven kan gaan, op zich een doel dat hij heeft kunnen bereiken dankzij de hond. Daarnaast kan hij grotere afstanden afleggen in vergelijking met vroeger, zolang hij maar weet waar hij is.

“Ik merk dat het veel gemakkelijker is met de hond om je vrije tijd te gaan invullen.” ~ ED 1

Twee ervaringsdeskundigen gaven aan teleurgesteld te zijn over het ontspannend wandelen met de hond. Je moet altijd al werkend wandelen. Als je als onspanning wandelt, zonder het harnas, dan is de hond de baas over jou. Hij zou dan eens een plasje durven doen, eens snuffelen en dat mag niet.

“Ik had daar eigenlijk wel meer van verwacht, ik dacht dat ik daar ook veel mee zou gaan wandelen, niet alleen werkend wandelen, maar ook ontspannend wandelen. Maar dat zit er voor mij niet in.” ~ ED 3

Eén persoon gaf aan dat de hond geen invloed heeft gehad op het al dan niet andere doelen hebben. Twee andere mensen vertelden dat de hond hun gevoel van optimisme tegenover de toekomst weinig tot niets heeft beïnvloed.

Over het algemeen kwam aan bod dat de geïnterviewden wel nieuwe doelen kunnen waarmaken dankzij de hond en die doelen voor iedereen van een andere aard zijn.

Persoonlijke groei

Onder persoonlijke groei wordt verstaan vooruitgang boeken op vlak van persoonlijke ontwikkeling. Zichzelf ervaren als een groeiend persoon en zich open stellen voor nieuwe ervaringen.

Hier gaven twee mensen aan dat de hond geen invloed heeft gehad op het groeien en ontwikkelen van de eigen persoon. Eén iemand gaf aan dat het verhoogde zelfvertrouwen waartoe de hond heeft bijgedragen, haar hier wel toe geholpen heeft.

Daarnaast gaven twee anderen ervaringsdeskundigen aan dat je karakter moet hebben als je een geleidehond in huis neemt. Het is heel belangrijk om streng en consequent te zijn. Je moet daarvoor sterk in je schoenen staan en doorbijten. De opvoeding van je hond mag je niet opgeven.

“Je moet er hard tegen zijn, omdat ze goed hun werk moeten doen en ze moeten alert blijven.” ~ ED 4

*“Dat werken met een hond en leven met een hond, dat is eigenlijk een beetje een levensstijl.”
~ ED 2*

Autonomie

Wanneer je zelf je doen en laten kunt bepalen, kun je spreken van autonomie. Je bent zelfstandig en onafhankelijk van anderen.

In elk interview kwam autonomie duidelijk aan bod als een groot voordeel. In vijf van de zes interviews werd zelfs duidelijk dat dit als het voornaamste voordeel van de blindengeleidehond wordt ervaren. Je bent zelfstandiger en veel minder afhankelijk van derden. Dit brengt volgens de ervaringsdeskundigen heel veel voordelen met zich mee. Je kunt op elk moment naar de winkel gaan, wat ervoor zorgt dat je elke dag vers kan koken. Je bent minder afhankelijk om nieuwtjes uit de streek te horen. Je kan je verplaatsen zonder na te denken. Je zelfstandigheid zorgt er ook voor dat je dingen voor andere mensen kan doen, bijvoorbeeld voor je echtgenoot naar de bakker gaan. Mensen met nachtblindheid kunnen tevens in het donker of bij mistig weer alleen naar buiten gaan. Hij gaat ook mee naar het toilet, om te kijken of er trappen zijn. Je hebt geen begeleiding nodig in het station en ook ander openbaar vervoer wordt zeer praktisch dankzij de hond. Hij is dus zeker een hulpmiddel voor je mobiliteit. Je kunt naar de mensen toe stappen. Eén iemand gaf aan dat hij met zijn zoontje zelfstandig naar buiten kan gaan. Je kunt je veel verder verplaatsen. Je wereld wordt zo ruim als je zelf wilt.

“Dat je anders altijd afhankelijk blijft ook van kinderen, van je vrouw, van vrienden en kennissen om bijvoorbeeld nieuwtjes te horen over de gemeente.” ~ ED 2

“Met dat ik nachtblind ben, zeker ’s winters, was ik dan eerder aan het denken van oei ja goh, ik zal moeten maken dat ik op tijd thuis ben, want het zal donker worden. En nu, ja de hond zal me wel naar huis doen.” ~ ED 4

Drie ervaringsdeskundigen stelden de hond gelijk aan hun vrijheid. Je kan spontaan gaan wandelen, wanneer jij er zelf zin in hebt. Je moet je veel minder aanpassen aan derden. Hoe meer je zicht achteruit gaat, hoe afhankelijker je wel wordt van de hond, maar hoe minder afhankelijk van iemand anders. Eén persoon gaf aan dat hij terug kan doen wat hij vroeger deed, dankzij de geleidehond.

“Die hond, in mijn geval, is mijn vrijheid. Ik kan met hem hier naar de winkel, ik kan boodschappen gaan doen, ik kan naar de bakker, ik kan naar de kine, ik kan naar vrienden op bezoek, alleen.” ~ ED 6

“Dat ik wel blij ben dat ik een hond heb, om mij te begeleiden, want zonder de hond kan ik niet alleen de baan op.” ~ ED 5

Echter doen er zich toch nog momenten voor waarop je wel afhankelijk bent van anderen. Bij bijvoorbeeld het aanleren van een route voor de eerste keer, moet er wel een ziende persoon met je meegaan. Ook als je weggaat of op reis vertrekt, heb je opvang nodig voor de hond, net zoals voor een kind. Tevens in het grootwarenhuis, het gemeentehuis of in het station zelf vormt de hond geen meerwaarde, omdat hij niet kan lezen. Voor visuele ondersteuning op vlak van taal heb je opnieuw de hulp nodig van anderen. Verder kun je de uitwerpselen van de hond niet zien liggen, waardoor je deze niet zelfstandig kan oprapen. Ten slotte kun je enkel de wegen doen die je zelf kent, omdat je op onbekende wegen geen orders kunt geven. Hier kwam in sommige interviews echter wel een oplossing voor naar voren. Dit komt later, in het deeltje ‘andere’ uitgebreider aan bod.

De hond zorgt ervoor dat je je zelfstandig en feilloos van punt a naar punt b kan verplaatsen. Maar je moet er wel dagelijks mee bezig zijn, ook op je vrije dagen.

Omgevingsbeheersing

Hieronder wordt begrepen dat je effectief kunt gebruik maken van de mogelijkheden die zich voordoen.

Op vlak van intellectuele mogelijkheden heeft de hond geen invloed. Op vlak van praktische mogelijkheden heeft hij echter wel een positief effect. De hond zorgt ervoor dat je op je werk kan geraken. Voor één ervaringsdeskundige zorgde dit feit ervoor dat ze haar werk kon

behouden. Daarnaast biedt de hond ook mogelijkheden op de openbare weg en op vlak van huishoudelijke taken, bijvoorbeeld zelfstandig boodschappen doen.

“Ik dacht dat het een heel groot hulpmiddel was, maar het is eigenlijk nog veel meer een hulpmiddel dan dat ik eigenlijk gedacht had.” ~ ED 4

Zelfacceptatie

Ook hier verraadt het woord zijn eigen betekenis. Zelfacceptatie staat voor een positieve attitude jegens zichzelf. Je erkent en accepteert de eigen persoon.

De antwoorden die tijdens de interviews rond dit deel werden gegeven, zijn bijzonder uiteenlopend. Eén iemand vertelde dat de hond weldegelijk een positief effect heeft gehad, ze voelt zich sinds het gebruik ervan minder blind. Tijdens drie andere gesprekken kwam aan bod dat de hond op dit vlak echter geen invloed heeft.

“Sinds dat ik mijn geleidehonden heb, voel ik me minder blind.” ~ ED 1

Eén iemand gaf aan dat de hond zeker een hulpmiddel kan zijn om de beperking te aanvaarden, maar dit bij hem persoonlijk niet het geval was. Iemand anders gaf dan weer aan dat je de beperking reeds moet geaccepteerd hebben, voor je beslist om een geleidehond te gebruiken. Ten slotte kwam in nog een ander interview aan bod dat de hond net een negatieve invloed heeft op de acceptatie van je beperking, omdat dit iets is wat je moet toegeven. Hierdoor wordt je geconfronteerd met je visuele beperking.

“In tegendeel een beetje eigenlijk, want het is toch weer een drempel. Het is toch weer zo iets dat je moet toegeven.” ~ ED 4

Positieve relaties

Positieve relaties zijn relaties met anderen die gebaseerd zijn op warmte en vertrouwen. Je bent bekwaam op vlak van empathie, affectie en intimiteit.

De hond is een sociaal hulpmiddel. Dat viel op in elk afzonderlijk interview. Waar de stok eerder schrikkerig is voor de buitenwereld, vormt de geleidehond een laagdrempelig aanspreekpunt en breekt veel sneller het ijs. Veel mensen zijn nieuwsgierig en stellen vragen over de hond. Mede doordat hij heel triestig en schattig kan kijken. Dit geeft een opening om sneller nieuwe mensen te leren kennen. Vooral mensen die ook een hond hebben, gaan sneller praten en vragen stellen. Diepgaande gesprekken kunnen daaruit voortvloeien. Je voelt je daardoor niet

meer in je cocon, maar je komt ook met andere mensen in contact naast het gezin. Eén iemand merkt zelfs op ook met burens een beter contact te hebben dankzij de hond. Daarnaast ondervindt ze dat mensen behulpzamer en vriendelijker zijn sinds ze van de blindengeleidehond gebruik maakt.

“Het is veel gemakkelijker om de sociale barrière te doorbreken met een hond.” ~ ED 6

“Het begint met de hond en heel hun eigen verhaal komt ook naar boven.” ~ ED 1

In vier interviews werd er echter wel een onderscheid gemaakt tussen mensen die wel en niet hondlievend zijn. Met mensen die van dieren houden, heb je goed contact. Met mensen die niet van dieren houden, verloopt het contact moeizamer. Eén iemand gaf aan dat ze niet overal welkom is. Iemand anders vertelde dat haar zus bang is van honden, waardoor ze de hond niet meeneemt als ze naar haar gaat. Dit resulteert er uiteindelijk in dat ze minder bij haar zus op bezoek gaat. Ook een andere geïnterviewde gaf aan dat ze niet meer overal welkom is, bijvoorbeeld bij familie of vrienden die bang zijn van honden, of dat deze mensen niet meer bij haar op bezoek komen.

“Je hebt mensen die niet graag honden zien en dan ben je niet welkom ofzo. Dan is dat frustrerend voor mij.” ~ ED 5

“Sommige mensen zijn zo niet hond-minded en ik heb nog mogen horen zo van dat hij stinkt en zo van die toestanden.” ~ ED 4

De komst van de hond heeft een impact op het hele gezin, dat vertelde één ervaringsdeskundige, iets wat ze niet had verwacht. Een andere geïnterviewde gaf dan weer aan dat de hond geen invloed heeft gehad op de relaties met gezinsleden. Verder werd in één interview verteld dat de hond er niet toe bijdraagt dat anderen je accepteren.

Over het algemeen werd in de interviews duidelijk dat het sociaal contact een punt is dat dankzij de hond verbetert. Hij helpt dus bij het aangaan van positieve relaties.

Het sociaal welbevinden

Sociale acceptatie

Onder sociale acceptatie wordt begrepen dat je andere mensen uit de sociale omgeving erkent en accepteert, desondanks het mogelijk moeilijke en lastige gedrag.

In vijf van de zes interviews werd aangegeven dat de hond op vlak van sociale acceptatie geen invloed heeft gehad. In het zesde interview werd deze vraag niet expliciet beantwoord.

“Ik heb geen problemen met de mensen te accepteren. Voor mij heeft dat eigenlijk niet echt veel veranderd.” ~ ED 4

Sociale actualisatie

Sociale actualisatie betekent dat je erin gelooft dat de maatschappij de mogelijkheid biedt om als individu positief te groeien.

Hier is tijdens de interviews geen specifieke vraag naar gesteld. Toch kwamen enkele bevindingen aan bod die bij dit onderdeel kunnen geplaatst worden. Onder andere vertelde een geïnterviewde dat de drempel om onder de mensen te komen kleiner wordt dankzij de hond. Ook vertelde iemand anders dat het dankzij een geleidehond makkelijker wordt om je aan te passen aan de maatschappij. Daarnaast ervaart één ervaringsdeskundige toch nog negatieve reacties vanuit de samenleving. Ten slotte geeft één persoon aan dat ze door sommige mensen raar aangekeken wordt, dat ze een oordeel over haar vellen of ze de hond al dan niet nodig heeft. Dit heeft een negatieve inslag op haar zelfbeeld.

“Ergens ben ik daar wel een beetje van geschrokken, dat er toch nog zo negatieve reacties waren, zo bijvoorbeeld op het werk dan.” ~ ED 4

Sociale contributie

Sociale contributie staat voor het gevoel hebben dat je een waardevolle bijdrage kan leveren aan de maatschappij, samenleving of gemeenschap.

Bij dit deel kwam heel vaak de positieve invloed op vlak van het werk aan bod, waardoor je op deze manier een waardevolle bijdrage kan leveren aan de maatschappij. De hond zorgt ervoor dat je makkelijker en stipt op je werk raakt. Doordat de hond onderweg de concentratie van jou overneemt, ben je minder vermoeid en kom je energierijker toe op je werk. Dit zorgt ervoor dat het werk uiteindelijk beter uitgevoerd wordt.

“En je werk kun je nog behouden, dus is dat eigenlijk wel super é, dat je dat door een hond kan behouden.” ~ ED 3

Daarnaast gaf één ervaringsdeskundige aan dat mensen met een blindengeleidehond leren van elkaar, zij ervaart dit onder andere op haar werk, waar ze iemand kent die ook een geleidehond gebruikt.

Op vlak van alledaagse verantwoordelijkheden gaf één persoon aan dat de hond daar geen invloed op heeft. Toch vertelde iemand anders dat hij dankzij de geleidehond zijn verantwoordelijkheid als jonge vader kan opnemen. Hij gaf ook aan te kunnen zorgen voor het gezin via dingen die buitenshuis moeten gebeuren, zoals naar de winkel gaan. Een derde persoon wees op het feit dat je ook verantwoordelijkheden hebt naar de hond toe, zoals naar buiten gaan, eten geven, verzorgen en andere dingen die reeds eerder aan bod kwamen.

“Vooral als jonge vader, de verantwoordelijkheid is dan de kleinen. Dus daar kon ik dan ook mijn plan in trekken, kon ik ook alles doen.” ~ ED 4

Ten slotte wees één ervaringsdeskundige erop dat verantwoordelijkheden kunnen opgenomen worden dankzij de hond, die een persoon zonder visuele beperking zonder problemen kan. Denk maar aan zelf naar de post of het gemeentehuis gaan, boodschappen doen, enzoverder.

De hond zorgt er dus voor dat verschillende verantwoordelijkheden (opnieuw) kunnen opgenomen worden, waardoor je een kostbare bijdrage kan leveren aan de samenleving.

Sociale coherentie

Wanneer je de sociale wereld als begrijpbaar, logisch en voorspelbaar ervaart, spreek je van sociale coherentie.

Vier van de zes mensen gaven tijdens de interviews aan dat de komst van de hond hun visie op de maatschappij niet heeft veranderd. Eén iemand vertelde te hebben opgemerkt dat mensen in België je veelal nakijken. In vergelijking met Nederland, waar hij zich niet schuin aangekeken voelt. Daar is hij zoals iemand anders, maar dan met een geleidehond. Ook vertelde hij dat mensen sneller hulp bieden, omdat de hond ervoor zorgt dat de beperking zichtbaar is voor de omgeving.

“Doordat het meer visueel is, gaan de mensen ook vlugger helpen.” ~ ED 4

Sociale integratie

Bij sociale integratie ervaar je jezelf als een deel van de maatschappij. Je gelooft dat jij als individu 'erbij' hoort.

Ook bij dit deeltje kwamen heel uiteenlopende antwoorden aan bod, zelfs binnen de individuele interviews zelf. De geïnterviewden komen zowel in contact met negatieve discriminatie als positieve discriminatie.

Er zijn hotels waar je met een hond niet welkom bent, wat het moeilijker maakt om een hotel te vinden. Daarnaast mogen honden niet altijd bij de passagier zitten in het vliegtuig, soms moeten ze in het ruim en wordt daarvoor ook een vergoeding verwacht. Ook taxi's zijn niet altijd bereid een hond toe te laten, zeker als het geregend heeft durven zij wel eens een hond weigeren. Eveneens sportvoorzieningen zijn niet altijd aangepast voor blindengeleidehonden. Daar merkt een geïnterviewde op dat het niet altijd geapprecieerd wordt als de hond meegaat. Tevens bakkerijen en andere openbare plaatsen laten hem niet altijd toe. Verder is een hond meenemen in een druk restaurant eveneens geen evidentie. Sommige winkels hebben ook smalle gangen of roltrappen. Dit maakt het moeilijk tot onmogelijk om met een hond mee naar binnen te gaan. Daarnaast gaf één iemand aan dat de hond geen invloed heeft op het gevoel verbonden te zijn met mensen uit de omgeving.

“Sommige piloten laten een hulphond bij de passagiers zitten, maar andere zeggen nee, je moet maar een kooi meebrengen. En je moet al zelf een kooi kopen en als hij in het ruim achteraan moet, is het sowieso honderd euro om hem mee te nemen.” ~ ED 2

“En soms in een restaurant, als het druk is, is er geen plaats voor een hond en dat is natuurlijk ook moeilijk om hem mee te nemen.” ~ ED 5

In vergelijking met bovenstaande ervaringen vertelde een andere geïnterviewde echter dat hij opmerkt dat de hond in elk hotel binnen mag. Ook gaf iemand anders aan dat een geleidehond meekrijgen in een vliegtuig gemakkelijk is.

“Hij mag overal binnen. Je belt naar dat hotel, ja kijk sorry, ik ben blind en heb een blindengeleidehond mee. Ah ja meneer geen probleem.” ~ ED 6

Daarnaast zijn er nog andere bevindingen waar de hond voor zorgt die bijdragen aan het gevoel deel uit te maken van de maatschappij. Doordat je nu zelf naar de winkel kan, breid je sociaal netwerk uit. Ook word je sneller aangesproken door bekende en onbekende gezichten, wat een positieve invloed heeft op je betrokkenheid bij de maatschappij. Eén iemand gaf aan

ook zelf sneller naar de mensen toe te stappen. Doordat je overal kunt bij zijn, wordt het sociale aspect gemakkelijker. Mede door het feit dat je kunt blijven werken, geeft dit niet alleen het gevoel een deel te zijn van de maatschappij, maar behoudt je ook een deel van je sociaal leven. Eén persoon vertelde haar het meest verbonden te voelen met mensen die ook een blindengeleidehond hebben. Daarnaast zorgt je zelfstandigheid en het gegeven dat je bijna alles alleen kunt doen, net zoals iemand zonder visuele beperking, er eveneens voor dat je je als individu geaccepteerd voelt. Dankzij de praktische haalbaarheid waar de hond voor zorgt, kan je buiten gaan en onder de mensen komen. Opnieuw heeft dit een positieve invloed op het gevoel bij de maatschappij te horen. De hond zorgt ervoor dat je aanvaard wordt in de samenleving.

“Door het feit dat je doet zoals een ander. Door het feit dat je eigenlijk alles alleen kunt doen enzo. Iedereen doet dat alleen, dus nu kan ik dat ook alleen.” ~ ED 4

Tot slot gaf één ervaringsdeskundige aan dat de aandacht verplaatst wordt van de blinde naar de hond. Daardoor heb je het gevoel dat de mensen naar de hond kijken en niet meer naar jou. Hij vertelde ook dat mensen die hem kennen vergeten dat hij blind is.

“De mensen bekijken je niet meer als die blinden, maar als die persoon met die blindengeleidehond.” ~ ED 6

Andere

Tijdens de interviews kwamen af en toe punten aan bod die niet meteen onder de categorie 'welbevinden' konden ondergebracht worden. Toch bevatten deze punten belangrijke randinformatie. Daarom wordt een extra categorie aangemaakt, genaamd 'andere'. Hieronder vind je tips, weetjes en andere nuttige informatie over de blindengeleidehond.

In verschillende afzonderlijke interviews werden volgende weetjes gegeven. De honden worden gesteriliseerd of gecastreerd vanuit het centrum. Dit zorgt ervoor dat ze andere honden niet meer lastigvallen en makkelijker in gebruik zijn. Vanuit het centrum worden ook enkele workshops voorzien die je leren hoe je met de hond moet werken, deze gaan over gewenning, de hond leren onderhouden, gehoorzaamheid, technisch leren lopen met de hond en affectie geven. Verder wijst één geïnterviewde erop dat je huisregels, zoals niet in de zetel kruipen, op de mat liggen, leren waar het hondentoilet is, enzoverder zelf moet aanleren. Hierbij krijg je wel hulp tijdens de stageperiode van de instructeur.

Enkele ervaringsdeskundigen worden geconfronteerd met enkele persoonlijke moeilijkheden. Eén iemand vertelde dat een hond niet ideaal is met kleine kinderen. Uit enthousiasme durft hij ze weleens omverlopen. Iemand anders botst op een dilemma. Ze woont alleen en haar hond staat op het punt op pensioen te gaan. Als alleenstaande is het echter zeer moeilijk om twee honden te houden, waardoor ze ofwel haar huidige geleidehond zal moeten afgeven, ofwel geen nieuwe geleidehond zal kunnen aanvragen.

In vijf van de zes interviews kwam aan bod dat de geleidehond toont aan de buitenwereld dat je een visuele beperking hebt. Mensen gaan sneller voor je opzijgaan, zodat jij, maar ook je gezin vlot kan voorbijgaan. Met de stok vormen mensen eerder obstakels, met de geleidehond echter niet meer. Ook iemand anders gaf aan beter met de hond overweg te kunnen, dan met de stok. In één interview werd verteld dat de geïnterviewde de stok gebruikt, naast de hond, om de beperking visueel te maken voor de buitenwereld. Ook drie anderen vertelden nog een klein stokje te gebruiken in hun andere hand, maar dit met andere reden. Dit stokje wordt namelijk gebruikt als controlestok, voor bevestiging van bepaalde obstakels. Echter is er ook een nadeel aan het gebruik van zowel een hond als een stok. Je hebt namelijk geen handen meer vrij voor een tas, paraplu of sigaret. Als je boodschappen wil doen, heb je een rugzak nodig, maar ook deze heeft slechts een beperkte capaciteit. Of je de stok nu effectief wil gebruiken of niet, is een keuze waar het centrum je vrij in laat kiezen.

“Zo’n klein stokje met de hond sowieso, voor bevestiging van een drempel ofzo.” ~ ED 3

Verder kwam ook het onderhoudswerk die de hond met zich meebrengt in vier interviews aan bod. De hond verliest veel haar, wat tot gevolg heeft dat je meer moet poetsen. Echter is ook dit voor een persoon met een visuele beperking niet altijd evident. Het haar van een hond is namelijk zeer licht en als je veegt vliegt het alle kanten op.

Daarnaast gaven twee ervaringsdeskundigen een mooie tip om je toch op onbekende wegen te kunnen begeven. Zij gaven aan dat de blindengeleidehond met een smartphone de perfecte combinatie is in een omgeving die je niet kent.

“Hij kan dus met zijn iPhone en zijn hond doormiddel daarvan, gelijk waar, waardat die jongen niets kent, in Parijs, je zet hem af in Parijs, je zegt zoek hier Place de la Republique. Awel hij is steekeblind, maar met zijn hond dat hij dus links en recht kan dirigeren, vooruit, zoek dat zoek dat, Maps, en hij is weg.” ~ ED 2

Twee mensen gaven aan dat de hond een snelle leerling is. Wanneer een nieuwe route moet aangeleerd worden, gaat dit zeer vlot. In één of twee keer is de hond er al mee weg. Daarnaast moet jij zelf ook de nieuwe locatie aanleren, want je moet de weg kennen om orders te kunnen geven. Bij het aanleren van nieuwe wegen kun je steeds op de hulp van het centrum rekenen. Eveneens als de hond afwijkend gedrag vertoont, bijvoorbeeld meer en meer begint te snuffelen wanneer hij zijn beugel aanheeft, kan een begeleider van het centrum het gedrag van de hond weer wat bijsturen.

Het is de verantwoordelijkheid van jou als gebruiker om de hond goed te leiden, maar ook om er consequent mee te werken. Het is heel belangrijk om zelf de baas te blijven over je hond. Het is een dier en dat valt zeker niet te onderschatten. Daarom is een blindengeleidehond niet voor iedereen weggelegd. Je moet heel graag honden zien.

“Sommige hun honden verbeteren en sommige hun honden verminderen, omdat ze niet consequent blijven werken ermee.” ~ ED 2

“Een geleidehond moet je niet nemen alleen om jou te helpen. Je moet wel een dierenliefhebber zijn en graag dieren zien. Want je moet dat graag zien. Hoe liever je dat ziet, hoe meer dat die hond voor jou doet.” ~ ED 1

In vier interviews kwam aan bod dat je een speciale band opbouwt met de hond. De liefde die de hond kan geven, is niet te vervangen door een witte stok. Hij is een deel van je gezin, je bent niet alleen, dit kan een steun geven. Vooral wanneer je het moeilijk hebt, want de hond

voelt aan hoe het baasje zich voelt. Na een tijdje worden de twee onafscheidelijk van mekaar. Verder vertelde één persoon dat velen stoppen na hun eerste hond, omdat ze bang zijn niet meer hetzelfde gevoel te hebben. Ook iemand anders gaf aan dat het gevoel van eenheid creëren, afhankelijk is van hond tot hond. Bij zijn eerste hond is dit zeer vlot verlopen, bij zijn tweede ging dit wat moeizamer. Verder merkt een geïnterviewde op dat hij emotioneel een andere band heeft met zijn geleidehond, dan met zijn huishond, die hij reeds eerder had. Dit komt doordat hij zijn geleidehond veel vaker terecht moet wijzen, omdat hij zijn werk goed moet doen. Hij bemerkte ook dat zijn hond zich thuis in vergelijking met op de baan anders gedraagt. Thuis is hij een lompe Labrador, zoals hij het zelf noemt, maar haalt zijn baasje z'n harnas boven, dan is hij meteen alert en in werkmodus. Meer en meer houdt het centrum rekening met het karakter van het baasje en de hond. Er moet een match zijn tussen de twee. Echter mag je, in tegenstelling tot vroeger, de hond niet meer leren kennen als pup, dit mag pas als de hond is opgeleid.

“Met de hond voel ik mij verbonden.” ~ ED 5

“Iedereen ziet mij en ziet de hond, dat is iets die honderd ten honderd samenhangt.” ~ ED 6

“Ik zeg altijd als je daarvan geproefd hebt, van een blindengeleidehond, als blind iemand en je leert hem verzorgen en je leert alles een beetje doen en die hond komt één met jou, wil je nooit meer zonder.” ~ ED 6

Om te eindigen worden een aantal tips opgesomd die enkele ervaringsdeskundigen nog wilden meegeven. Eén iemand raadt aan rekening te houden met de kleur van je hond, als je slechtziend bent. Een contrasterend kleur valt beter op. In het donker zie je bijvoorbeeld sneller een bleke hond dan een donkere. Ook geeft één iemand de tip een hondentoilet te voorzien, waar de hond zijn behoefte kan doen. Verder blijkt het een vereiste te zijn om een tuin met een dichte omheining te hebben.

Afsluitend woordje aan u

Hopelijk hebt u doorheen het lezen een antwoord gevonden op uw vragen. Wees u er wel van bewust dat slechts zes ervaringen werden weergegeven. Dit weerspiegelt een deel van de realiteit, maar vanzelfsprekend niet de gehele werkelijkheid. Indien u hierin geen voldoening vond, raad ik u zeker aan eens contact op te nemen met een ervaringsdeskundige in het veld, waar u specifieke vragen bij kwijt kan. Ook het opleidingscentrum staat steeds paraat met meer gedetailleerde informatie. Daarnaast wil ik u als lezer nog veel succes toe wensen in uw keuze voor een blindengeleidehond.

Tot slot wil ik nog even de tijd nemen mijn oprechte dank te betuigen aan alle ervaringsdeskundigen om hun beleving met de blindengeleidehond in alle eerlijkheid te delen. Enkel en alleen dankzij jullie hulp kon dit eindproduct tot stand komen.

Elise Casselman
Toegepaste Psychologie
Academiejaar 2018-2019

In samenwerking met

Bronnen.

Bohlmeijer, E., & Bolier, L. (2013). *Handboek positieve psychologie*. Geraadpleegd op: https://www.boompsychologie.nl/media/3/inkijkexemplaar_handboek_positieve_psychologie.pdf

de Bruijn, M. (2013). Welbevinden. *Ensie*. Geraadpleegd op: <https://www.ensie.nl/maj-de-bruijn/welbevinden>

Miske. (2014). *Geleidehond voor blinde en slechtziende personen*. Geraadpleegd op: <https://miske.infoteur.nl/specials/blindengeleidehond.html>

Rashiti, M., Zahiti, K. (2017). Visual impairment in the mirror of time. *Bangladesh Journal of Medical Science*, 16(1) 10-12. Geraadpleegd op: <http://web.a.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=7&sid=a6123b96-e181-47d8-83da-7b85312aa358%40sessionmgr4007>

